

**T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ PROGRAMI
2016-YL-082**

**SOSYAL BECERİ ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE
FORMUNUN ALTERNATİF MODELLERİNİN
İNCELENMESİ**

**HAZIRLAYAN
Hafize KARAŞAHİN**

**TEZ DANIŞMANI
Doç. Dr. Tarık TOTAN**

AYDIN-2016

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Hafize KARAŞAHİN tarafından hazırlanan “Sosyal Beceri Ölçeğinin Türkçe Formunun Alternatif Modellerinin İncelenmesi” başlıklı tez, 23/09/2016 tarihinde yapılan savunma sonucunda aşağıda isimleri bulunan jüri üyelerince kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı ve Soyadı:	Kurumu	İmzası:
Başkan: Yrd. Doç. Dr. Zekavet KABASAKAL	DEÜ	
Üye: Yrd. Doç. Dr. Ayşe ÖZTÜRK SAMUR	ADÜ	
Üye: Doç. Dr. Tarık TOTAN	ADÜ	

Jüri üyeleri tarafından kabul edilen bu Yüksek Lisans Tezi, Enstitü Yönetim Kurulununsayılı kararıyla tarihinde onaylanmıştır.

Prof. Dr. Recep TEKELİ
Enstitü Müdürü

T.C.
ADNAN MENDERES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
AYDIN

Bu tezde sunulan tüm bilgi ve sonuçların, bilimsel yöntemlerle yürütülen gerçek deney ve gözlemler çerçevesinde tarafımdan elde edildiğini, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

.../.../2016

Hafize KARAŞAHİN

ÖZET

SOSYAL BECERİ ÖLÇEĞİNİN TÜRKÇE FORMUNUN ALTERNATİF MODELLERİNİN İNCELENMESİ

Hafize KARAŞAHİN

Yüksek Lisans Tezi, İlköğretim Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Tarık TOTAN
2016, 89 sayfa

Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan Sosyal Beceri Ölçeği'ni (SBÖ) Türkçe'ye uyarlayarak, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasını yapmaktır. Araştırmanın evreni 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Manisa İlinin Soma ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulları, ilkokul ve ortaokulların bünyesinde bulunan anasınıfları, kız meslek lisesi bünyesindeki uygulama okulları ve özel kolejlerin anasınıflarına devam eden okul öncesi dönem çocuklarından oluşmuştur. Araştırmaya 508 çocuk katılmıştır. Yapı geçerliği analizinde ölçeğin evet – hayır şeklinde iki değerli (dichotomous) olmasından dolayı tetrachoric korelasyon matrisi oluşturularak Ağırlıklı En Küçük Kareler (Weighted Least Squares-WLS) kestirim yöntemi kullanılmıştır. Sonuçlara göre ölçek çok boyutlu yapıda daha güçlüdür. Ölçeğin Türkçe formunda İşbirliği alt boyutunda 8, Öz-kontrol boyutunda 7 ve Hakkını arama boyutunda 7 madde olmak üzere 22 madde bulunmaktadır. Sosyal Beceri Ölçeğinin iç tutarlık değerleri .72 ile .79 arasındadır. Madde toplam korelasyonları .30 ile .51 arasındadır. Daha önce kullanılan benzer ölçeklerle ölçeğin pozitif yönde ilişkilendiğine ulaşılmıştır. Test tekrar test sonuçları iki uygulama arasında kararlılık olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak Sosyal Beceri Ölçeği okul öncesi eğitim alan çocukların ebeveynleri aracılığıyla onların sosyal becerileri olan işbirliği, öz-kontrol ve hakkını arama düzeylerini ölçebilecek düzeyde bir ölçme aracıdır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Okul Öncesi Eğitim, Sosyal Beceri, Sosyal Yeterlik

ABSTRACT

ANALYZING OF ALTERNATIVE MODELS OF TURKISH FORM OF SOCIAL SKILLS SCALE

Hafize KARAŞAHİN

M.sc. Thesis, at Early Childhood Education

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Tark TOTAN

The purpose of this study is to analyze the validity and the reliability of the Social Skills Scale, developed for preschool children, upon adapting it to Turkish language. The Universe of the study consists of the children attending to the independent kindergartens, the kindergartens within the primary or the middle schools, the kindergartens within the girls' vocational schools and the kindergartens within the private schools operating under the Ministry of National Education in Soma-Manisa. 508 childrens took part in the study. The scale applied for the analyzing of the construct validity was dichotomous yes / no questions, hence the Weighted Least Squares (WLS) estimation method was applied upon creating a tetrachoric correlation matrix. According to the results obtained, the scale is stronger in the multi-dimensional structure. The Turkish form of the scale consists of 22 articles; 8 cooperation dimension, 7 on self-control dimension and 7 on assertion dimension. The internal consistency values of the Social Skills Scale vary between .72 and .79. The total correlation of the articles varies between .30 and .51. Similar scales used previously revealed that the scale had a positive correlation. The retest results showed the consistency between the two applications. As a result it is seen that the Social Skills Scale is a qualified measuring vehicle as to measuring the cooperation, self-control and assertion of the preschool children via their parents.

KEYWORDS: Preschool Education, Social Skills, Social Competence

ÖNSÖZ

Bu çalışma birçok değerli kişinin destek ve emeği ile son halini almıştır. Öncelikle uzun ve yorucu olan bu süreçte bana emeğini asla unutamayacağım tez danışmanım ve değerli hocam Sayın Doç Dr. Tarık TOTAN'a bana destek olduğu, yol gösterdiği ve zamanını esirgemediği için sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Tez savunma jürimde yer alan Sayın Yrd. Doç. Dr. Zekavet KABASAKAL ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Ayşe SAMUR ÖZTÜRK'e değerli görüş ve önerileri ile çalışmamda olan bilimsel katkıları için teşekkür ederim.

Tüm öğrenim hayatım boyunca bugünlere gelmemde emeği olan hocalarıma teşekkür ediyorum. Ayrıca yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım değerli hocalarım Prof. Dr. Cumali ÖKSÜZ ve Yrd. Doç. Dr. Sezai KOÇYİĞİT'e minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Çalışmamın uygulama aşamasında bana yardımcı olan öğretmen ve okul müdürlerine, çalışmamda yer alan çocuklara ve annelerine gönüllü katılımlarından dolayı teşekkür ediyorum. Ayrıca yüksek lisans eğitimim boyunca izinli olduğum günlerde beni sabırla bekleyen ve özleyen minik öğrencilerime teşekkür ediyorum.

Hayatım boyunca olduğu gibi, yüksek lisans ve tez çalışmam sürecinde de benden sevgi, destek ve güvenlerini esirgemeyen, her umutsuzluğa kapıldığımda beni yüreklendiren, daima bana inanan canım anneme, babama çalışmamın ilk gününden itibaren yanımda oldukları için çok teşekkür ederim. Ayrıca her konuda destek oldukları için ikinci ailem Karaşahin aileme de çok teşekkür ederim ve 6 yıldır hayatımın her anında olduğu gibi çalışmalarım sırasında da zora düştüğüm zamanlarda sevgi ve anlayışıyla yanımda olduğu, en çekilmez olduğum anlarda bile sabır gösterdiği, aynı dönemde kendi tezini yazarken bu tezin de yazılmasına büyük emek harcadığı için ve her zaman hayatımı kolaylaştırıp, bana inanıp hayallerime ortak olduğu için hayat arkadaşım, sevgili eşim İbrahim KARAŞAHİN'e teşekkürlerimi sunuyorum.

Tezimin, okul öncesi çocuklarına ve alandaki meslektaşlarıma katkı sağlaması dilekleriyle...

Hafize KARAŞAHİN

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY SAYFASI.....	iii
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİM SAYFASI	v
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
ÖNSÖZ	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xvii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xix
TABLolar DİZİNİ	xxi
EKLER DİZİNİ.....	xxiii
GİRİŞ	1
1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR	3
1.1. Çalışmanın Konusu.....	4
1.1.1. Problem Cümlesi	6
1.1.1.1. Alt problemler.....	6
1.2. Çalışmanın Amacı.....	6
1.3. Çalışmanın Önemi.....	6
1.4. Çalışmanın Varsayımları.....	8
1.5. Materyal ve Yöntem	8
1.5.1. Araştırma Modeli	8
1.5.2. Evren ve Örneklem	8
1.5.3. Veri Toplama Araçları	11
1.5.3.1. Sosyal Beceri Ölçeği	11
1.5.3.2. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ).....	11
1.5.3.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği.....	12
1.5.3.4. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği	12

1.5.3.5. Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu.....	13
1.5.3.6. Anne-Baba Kişisel Bilgi Formu.	13
1.5.4. Verilerin Toplanması ve Analizi	13
1.6. Kaynak Özetleri	15
1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar	29
1.8. Tanımlar.....	29
2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	31
2.1. Okul Öncesi Dönem ve Eğitimi	31
2.2. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim	31
2.3. Sosyal Gelişim Kuramları	33
2.3.1. Psiko-analitik Kuram.....	33
2.3.2. Psiko-sosyal Kuram	35
2.3.3. Davranışçı Kuram.....	35
2.3.4. Bilişsel Gelişim Kuramı	36
2.3.5. Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı	36
2.3.6. Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı: Vygotsky	36
2.4. Sosyal Yeterlik	37
2.5. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler ve Gelişimi.....	38
2.5.1. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması ve Boyutları	39
2.5.2. Sosyal Beceri Yetersizliği	40
2.5.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Gelişimini Etkileyen Faktörler	41
2.5.3.1. Ebeveyn etkileşimleri	41
2.5.3.2. Akran etkileşimleri	42
2.5.3.3. Okulun ve sınıfın sosyal ortamı.....	44
2.5.3.4. Sosyal çevre ve kültür	44
2.5.3.5. Çocukların bireysel özellikleri.....	45

2.5.4. Yaşlara Göre Sosyal Gelişim	45
2.6. Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi.....	46
2.7. Sosyal Beceri Eğitimi	48
2.7.1. Sosyal Beceri Eğitiminde Kullanılan Yöntemler	49
2.7.1.1. Antrenörlük (Coaching) yöntemi	49
2.7.1.2. Rol oynama	49
2.7.1.3. Model olma	50
2.7.1.4. Doğrudan öğretim yöntemi	50
2.7.1.5. Bilişsel süreç yaklaşımı	50
2.7.1.6. Akran destekli öğrenme	51
2.7.1.7. İşbirlikçi öğrenme	51
2.7.1.8. Yaratıcı drama.....	51
3. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	52
3.1. Sosyal Beceri Ölçeğinin Özgün Yapısına ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları.....	52
3.2. Sosyal Beceri Ölçeğinin Tek Boyutlu Yapısına ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları.....	58
3.3. Sosyal Beceri Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları.....	63
3.4. Sosyal Beceri Ölçeğinin Test-Tekrar Test Geçerliği	64
3.5. Sosyal Beceri Ölçeğinin Güvenirlik Bulguları.....	64
3.6. Sosyal Beceri Ölçeğinin Benzer Ölçek Geçerliği	65
TARTIŞMA VE SONUÇ	68
KAYNAKLAR	71
EKLER DİZİNİ.....	83
ÖZGEÇMİŞ.....	89

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AGFI : Düzeltilmiş Uyum İyiliği İndeksi

ADSS: Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi

ADEP: Anne Değerler Eğitimi Programı

CFI : Karşılaştırmalı Uyum İndeksi

DFA: Doğrulayıcı Faktör Analizi

GFI : Uyum İyiliği İndeksi

KMO: Kaiser- Meyer- Olkin Testi

OÇDÖ: Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği

OSBEP: Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Beceri Destek Eğitimi

RMSEA: Ortalama Karekök Hata Tahmini

SBÖ: Sosyal Beceri Ölçeği

SBDÖ: Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği

SSİS: Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi

YEM: Yapısal Eşitlik Modeli

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. Üç Faktörlü Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlere Ait t Değerleri.....	53
Şekil 2.2.. Madde Atımı Sonrası Üç Faktörlü Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlere Ait t Değerleri	54
Şekil 2.3. Üç Faktörlü Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlerin Standartlaştırılmış Madde Tahminleri	55
Şekil 2.4. Madde Hata Kovaryansları İlişkilendirmesi Sonrası Üç Faktörlü Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlerin Standartlaştırılmış Madde Tahminleri	57
Şekil 2.5. Tek Boyuta Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlere Ait t Değerleri	59
Şekil 2.6. Madde Atımı Sonrası Tek Boyuta Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlere Ait t Değerleri	60
Şekil 2.7. Tek Boyutta Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlerin Standartlaştırılmış Madde Tahminleri	61
Şekil 2.8. Madde Hata Kovaryansları İlişkilendirmesi Sonrası Tek Boyutlu Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlerin Standartlaştırılmış Madde Tahminleri	62

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Araştırmaya Dahil Edilen Örneklem Grubunun Demografik Bilgilerinin Dağılımları	9
Tablo 3.2. Sosyal Beceri Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları	63
Tablo 3.3. Sosyal Beceri Ölçeğinin Test-Tekrar Test Sonuçları.....	64
Tablo 3.4. Sosyal Beceri Ölçeğinin İç Tutarlılık Sonuçları	65
Tablo 3.5. Sosyal Beceri Ölçeğinin Benzer Ölçek Geçerliği	66

EKLER DİZİNİ

Ek-1. Araştırma İzni.....	83
Ek-2. Sosyal Beceri Ölçeği'nin (SBÖ) Madde Örnekleri.....	86
Ek-3. Anne- Baba Kişisel Bilgi Formu	87

GİRİŞ

Yaşamı boyunca toplum içinde bulunan insan bu sebeple sosyal bir varlıktır. Yaşadığı toplum içerisinde insanlarla sürekli ilişki halindedir. Bu sosyal yaşamda anne, baba, kardeşler, akrabalar gibi kişilerin var olduğu bir ortam ile sürekli temas halindedir ve ihtiyaçlarının giderilmesi için ebeveynlerine veya ilk bakıcıları olan kişiye muhtaçtırlar. Bu bağlılık, çevresindeki insanlarla sosyal ilişkilerini ve bağlarını kurmasına neden olur (Günindi, 2008; Ziv, 2013). Bu ilişkinin oluşmasındaki belirleyici faktörlerden biri de, sosyal becerilerdir. Bu yüzden sosyal beceriler insanın hayatında özellikle erken dönemde önemli yere sahiptir. Çocukların anneleriyle olan ilişkileri, sosyal davranışların temelini oluşturmaktadır. Ancak zamanla çocuk sadece annesine bağlı kalmaz, etrafındaki diğer bireylerle de etkileşim içinde olmaya başlar (Çalışkan Çoban, 2007). Çocuk, bu etkileşim sırasında iletişim halinde olduğu kişileri taklit eder, gözlemler ve onları model alarak sosyal becerileri öğrenir.

Okul öncesi eğitim, bireyin doğumundan okula başlama çağına kadar olan tüm deneyimlerini içine alır (Aral ve arkadaşları, 2003). Bu dönem, doğum sonrasında çocuğun; sosyal, bilişsel, fiziksel ve dil gelişiminin en seri olduğu dönemdir (Bacanlı,1999). Çocuğun zihin yapısında meydana gelen değişiklikler; bedeninde meydana gelen büyüme ve olgunlaşma; duygularındaki değişim ve çevresindekilerle kurduğu ilişki, kendini ifade etme ve iletişim kurma biçimi, çocuk doğduğu andan okul öncesi eğitim çağına gelene kadar hızlı bir şekilde değişir ve gelişir. İlerleyen yıllarda okul hayatı ile tanışan çocuk, ailesinden farklı olarak sosyal ilişkilerini farklı bir çevrede sergiler. Okul öncesi dönem, sosyal becerileri öğrenmesi ve bu değerlerin daha sonraki yıllara taşınması açısından oldukça önemli ve en uygun zamandır (Neslitürk, 2013). Sosyal olarak çocukların birbirleriyle oyuncaklarını paylaşmaları sırasında ya da çocuğun öğretmeni ile geçirdiği zaman diliminde karşılıklı konuşmaları sosyal becerilerinin gelişmesine katkı sağlar. Sosyal becerilere sahip çocuklar, iletişim becerileri güçlü olduğu için kendilerini ifade etme, dinleme gibi davranışları rahatlıkla sergileyebilirler. Arkadaşlarıyla işbirliği içinde çalışırlar, empati kurabildikleri için diğer insanlarla daha kolay anlaşılırlar ve insanlarla çatışmak yerine sosyal problemleri çözmeye daha meyilli oldukları gözlenmiştir (Gülay ve Akman, 2009). Ayrıca çocuğun yaşlılarıyla çatışmaları ve ortaya çıkan sorunların çözümü sırasında bulundukları ilişki de sosyal becerilerin artmasında etkindir. Fakat sosyal beceri, özellikle beceri yetersizliği ortaya çıktığı zaman daha kolay anlaşılır hale gelir ve bu durum

problem oluşturur (Bacanlı, 2014). Sosyal becerilerin gelişmesinde büyük önemi olan akran ilişkilerinin okul öncesi dönemde başarısız gelişmesiyle ortaya çıkabilecek davranış sorunları, çocuğun ileriki yaşamını da olumsuz etkileyecektir. Çocuğun sosyal açıdan gelişmesi, onun ileriki yaşamını da etkiler (Özdemir, 2012). Bu sebeple çocuklara sosyal becerilerini ortaya koyabilecekleri imkânlar ve ortamlar sağlanmalıdır. Sosyal becerilerin erken çocukluk döneminde insanın hayatında bu denli önemli olması, alan araştırmacılarını sosyal beceri eğitime ve değerlendirmesine yönlendirmiştir.

1. ARAŞTIRMA HAKKINDA AÇIKLAMALAR

Sosyal beceri, alan yazında her ne kadar son otuz yılda giderek artan bir çalışma konusu olmakla birlikte aslında sosyal beceri yeni bir kavram değildir. Örneğin Bacanlı (1999), yirminci yüzyılın başlarında ABD’de William James’in Psikolojinin Prensipleri kitabında sosyal ilişkilerin yer aldığını vurgulamaktadır. Erken çocukluk dönemindeki sosyal ilişkilerin önemi ilerleyen tarihlerde de alan yazında kendine yer bulmuştur. Taylor ve arkadaşları (2012) Sosyal Psikoloji kitabında insanların sosyal ilişkilerinin gelişmesinin temelinde bebeklik yıllarındaki anneye bağlanma ilişkisi olduğunu belirtmişlerdir. Anne ile bebek arasında oluşan yoğun psikolojik duygu durumu olan bağlanma, sosyal gelişimin de başlangıcıdır (Yavuzer, 2015). Yaşamın ilk gününden itibaren bebekler hayatta kalmak için başkalarına ihtiyaç duymaktadır ve bu kişiler genellikle anne- baba olmaktadır. Bowlby’in bebeklik bağlanmasından anlaşılan; bebeklerin bağlandıkları kişilere güven duygusu üretmeleri ve korktuklarında, yeni bir durumla karşılaştıklarında güvenlik ve rahatlama için bu kişilere (anne-baba-bakıcı) yönelmeleridir (Berk, 2013).

Çocuk ve anne baba arasındaki bağlanma ihtiyaçların karşılanma düzeyine ve ayrılık kaygısı yaşanma duruma göre değişkenlik gösterebilir. Bunu Ainsworth *güvenli bağlanma*, anne- babanın çocuğun ulaşılabilir ihtiyaçlarını karşılayabilmesi; *kaçınmalı bağlanma*; anne babanın genellikle reddedici olma durumunda gelişen bağlanma türü ve *kaygılı bağlanma*; bebeğin ihtiyaçlarına tutarlı bir şekilde karşılık verememe durumunda gelişen bağlanma türleriyle açıklamıştır (Trawick- Swith, 2013). Ebeveyn- çocuk ilişkisinin etkilerini inceleyen bir başka kuram da *nesne ilişkileri kuramı*dır. Bu kuramı ele alan Anna Freud’a göre ise ebeveynin bakımı veya ihmali, sevgi veya sevgisiz yaklaşımı, önem vermesi veya eleştirel yaklaşımlarına göre çocuk üzerinde yarattığı etkiler oldukça önemlidir (Geçtan, 1993). Farklı kuramların savunduğu anne-çocuk ilişkileri göz önüne alındığında, bu ilişkilerin çocuğun sosyal birlikteliklerinde son derece önemli rol oynadığı görülmektedir. Yaşamın ilk yıllarında anneye güvenli bağlanarak olumlu ilişkiler kuran çocukların erken çocukluk döneminde ve ilerleyen yaşlarda akran gruplarında sosyal becerilerini rahatlıkla geliştirecekleri öngörülmektedir.

Geçtiğimiz yıllarda sosyal beceri, birçok araştırmaya konu olmuştur. Yapılan bu araştırmalarda sosyal beceri üzerine farklı birçok tanımlamaya yer

verilmiştir. Bu tanımlardan birinde Bacanlı (1999) sosyal beceriyi, kişinin diğer insanlarla başarılı ilişkiler kurmasını sağlayan davranışlar olarak tanımlamıştır. Başka bir tanımlama yapmış olan Mc Fall'a göre (1982, akt. Avcıoğlu, 2009: 8-11) sosyal beceriler, toplumun bireye yüklediği görevleri en uygun şekilde yine toplumun istediği biçimde bireyin sergilemesidir. Sorias'ın (1986) tanımlamasına bakıldığında sosyal beceriyi, kişinin duygularını uygun bir şekilde aktarması, haklarını savunabilmesi, başkalarına gerektiğinde hayır diyebilmesi ve ihtiyaç duyduğunda çevresinden yardım isteğinde bulunabilmesi olarak tanımlamıştır. Alanyazında yer alan diğer bir tanımlamada Yüksel (2004) sosyal beceriyi, bireylerin karşılıklı etkileşimlerinde yer alan sosyal bilgi alma, ayırtırma, gerekli tepkileri verme, amaca yönelik ve sosyal bağlanmaya göre değişen; gözlenebilen ve gözlenemeyen bilişsel ve duyuşsal kazanımları barındıran ve öğrenilebilen davranışlar olarak ifade etmiştir. Ayrıca sosyal beceriler; kişiler arası ilişkileri başlatan ve bu ilişkilerin devam etmesi için karşılaşılan problemlerin aşılmasında yol gösteren davranışlar olarak ifade edilmektedir (Gülay ve Akman, 2009:14). Bu tanımlamalara ek olarak Hargie (2006) sosyal becerileri; sözel ve sözel olmayan davranışları içeren, belirli koşullanmaları ve tepkileri bulunan, başkalarının ödülleriyle artış eğilimi gösteren, belirli davranışlarının kontrolünü ve zamanlanmasını gerektiren ve önce ortaya çıkan faktörlerden etkilenen öğrenilen davranışlar olarak tanımlamaktadır. Aslında bu vurgu sosyal becerilerin operant koşullanmayla kazandırılabilceğini göstermektedir. Operant koşullanma, davranışların eylemlerin sonuçları tarafından kontrol edildiğini öne sürer (Deniz, 2013). Birey ihtiyaçlarından hareketle hedefe ulaşmak için belli sayıda deneme-yanılmadan sonra ya bir ödüle ulaşır ya da cezadan kurtulmuş olur. Süreç içerisinde yaşanan tekrarlar sonucu birey, davranışı öğrenir duruma gelir (Yeşilyaprak, 2008:192). Tüm bu farklı tanımlamalar değerlendirildiğinde sosyal becerinin, insanların yaşamında sosyal ilişkilerini kolaylaştıran davranışlar olduğu vurgulanmıştır.

1.1. Çalışmanın Konusu

Hali hazırda Türkçe'de erken çocukluk dönemindeki gerek kişilik örüntülerini gerekse de akademik öğrenme dışındaki eğitsel becerileri, sosyal ve duygusal öğrenme becerilerini değerlendirecek psikometrik niteliği güçlü ölçme aracı oldukça sınırlı sayıdadır. Bu sebeple, alanda yer alan Avcıoğlu'nun (2007) geliştirdiği Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, 2002 yılında Kenneth W. Merrel'in geliştirdiği, Okyay ve Fazlıoğlu (2007) tarafından Türkçe'ye uyarlanan

ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılan Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği, 1995'te Kenneth W. Merrel'in geliştirdiği ve Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenirlik çalışması Alisinanoğlu ve Özbey'in (2009) yaptığı Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği ve son olarak Gresham ve Elliot'un (2008) geliştirdiği Neslitürk'ün (2012) Türkçe'ye uyarlanan Sosyal Becerileri Geliştirme Sistemi araştırmacılar tarafından sıklıkla kullanılmaktadır.

Günümüzde akademik becerilerin yanı sıra çocukların sosyal becerilerinin gelişimi de önem kazanmıştır. Bu becerilerin gelişimi sosyal yeterlik olarak belirtilen kendini ifade etme, arkadaşları ve ailesi tarafından onaylanma, sosyal açıdan bağımlılık hissetmeme ve desteklendiği bir çevre ile bağlantılıdır (Akkök, 2006). Çocukların birbirlerine karşı davranışlarını da içeren sosyal beceriler, çocuk tarafından öğrenildiğinde yaşamın ilk yıllarında bilişsel ve duygusal gelişimin sağlıklı şekilde gelişimine de yardımcı olur. Okul öncesi dönemde sağlıklı bir şekilde sosyal ilişkilerini kurup devam ettiren çocuklar, ilerleyen yıllarda da topluma uyum sağlayan mutlu bireyler olacaktır (Gülay ve Akman, 2009). Sosyal beceri geliştikçe çocukların akademik başarıları artmakta, saldırganlık gibi davranış problemleri ve akranları tarafından dışlanmaları azalmaktadır (Gülay, 2009; Gültekin Akduman, Günindi ve Türkoğlu, 2015; Mendez, Fantuzzo ve Chicchetti, 2002). Çocuk bu temel becerileri kazanamadığında da okul başarısında ve sosyal ilişkilerinde uyum güçlükleri yaşamaktadır (Akkök, 2006).

Türkiye'de son dönemde yapılan çalışmalarda sosyal becerilerin erken çocukluk dönemindeki önemi vurgulanmaktadır. Çetin, Bilbay ve Kaymak'ın (2003) gerçekleştirdiği deneysel bir araştırma sonucunda sosyal beceri bilgisi açısından deney- kontrol gruplarının farklı sonuçlar verdiği görülmüştür. Doğumla birlikte öğrenilmeye başlanan sosyal becerilerin çocuğun hayatı üzerindeki etkileri başka araştırmalarda da ön plana çıkmaktadır. Yapılan bir diğer çalışmada ilköğretim çağına kadar olan çocukların sosyal becerileri belirli bir seviyeye kadar kazanamadıklarında hayatları boyunca risk altında olmaları öngörülen bir durumdur (Koçyiğit ve Kayılı, 2008). Aile, okul ve arkadaş çevresinde sosyal becerileri kazanan çocuk, tekrarlar sonucuyla becerileri sürekli hale getirir. Çocuğun sosyal becerileri kalıcı bir şekilde öğrenebilmesi için yetiştiği aile yapısı, öğrenim hayatı ve akran çevresi oldukça önemlidir (McClelland ve Morrison, 2003). Bu bilgiler ışığında okul öncesi dönem çocukları için hazırlanmış olan Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ) alanyazında rehber olması amacıyla Türkçe'ye uyarlanıp, ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılması tasarlanmıştır.

1.1.1. Problem Cümlesi

Sosyal Beceri Ölçeğinin Türkçe formu geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?

1.1.1.1. Alt Problemler

Yukarıda belirtilen genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemler geliştirilmiştir.

1. Sosyal Beceri Ölçeği özgün yapısını Türkçe formunda da korumakta mıdır?
2. Sosyal Beceri Ölçeği tek boyutlu yapıda Türkçe formunda da yeterli uyuma sahip midir?
3. Sosyal Beceri Ölçeği maddelerinin madde toplam korelasyonları yeterli midir?
4. Sosyal Beceri Ölçeği test tekrar test geçerliğine sahip midir?
5. Sosyal Beceri Ölçeğinin iç tutarlık değerleri yeterli midir?
6. Sosyal Beceri Ölçeği daha önce geliştirilen Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği ve Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi ölçekleriyle olumlu yönde anlamlı bir ilişkiye sahip midir?

1.2. Çalışmanın Amacı

Bu araştırmada, okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini belirlemeye olanak tanıyacak olan Anne ve arkadaşları (2013) tarafından hazırlanan Sosyal Beceri Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması amaçlanmıştır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Doğumla başlayarak hayat boyunca devam eden sosyalleşme sürecinde çocuk, hiç şüphesiz çevresindekilere uyum sağlayarak onlarla etkileşim halinde olduğu bilinen bir gerçektir. Bu etkileşim sürecinde çocuk, çevreden gelecek olan

olumlu ya da olumsuz tepkilere karşılık belli başlı sosyal becerilere sahip olmalıdır (Bülbül, 2008). Yapılan çalışmalarda çocuğun sosyal gelişiminin en hızlı olduğu sürecin okul öncesi dönem olduğu ve bu dönemdeki bir aksaklığın çocuğun diğer bütün gelişim alanlarını olumsuz yönde etkileyeceği ortaya konulmuştur.

Okul öncesi dönemde gerekli olan sosyal becerilere sahip olan çocuklar, yaşamlarını olumlu ve başarılı bir şekilde sürdürürler. Eğer gerekli sosyal becerileri geliştiremezlerse gelecekte karşılaşacakları problemler, çocuklar açısından daha büyük sorunlara yol açabilir. Gülay ve Akman'ın (2009) da belirttiği gibi sosyal becerilerin erken dönemde öğrenilmesinin farklı birçok olumlu sonuçları vardır. Sosyal becerileri gelişmiş çocukların duygusal ve bilişsel becerilerde de olumlu yönde ilerleme gösterdikleri görülmüştür. Bununla birlikte çocukların topluma daha kolay uyum sağladığı ve kendini daha rahat ifade edebilmesi beklenir. Diğer taraftan sosyal yeterliliğe ulaşmamış çocuklara bakıldığında ise akranları tarafından reddedilen, içine kapanık, toplum içerisinde kendini yalnız hisseden ve okul başarısızlığı yaşayan çocuklar yetişir (Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2003). Bahsedilen yargılardan yola çıkarak sosyal becerilerin çocuğun yaşamında ve özellikle okul öncesi dönemde ne denli önemli olduğu araştırmanın da önemini vurgulamaktadır. Ayrıca farklı birçok ülkede sosyal becerilerin öneminin farkına varılmış ve eğitim programlarında sosyal beceri öğretimi üzerinde durulmaktadır. Türkiye'de de son on yılda ön plana çıkan sosyal becerilerin önemi giderek artmış, aynı zamanda farklı birçok araştırmalara ve örnek programlara konu olmuştur (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2012). Bu yargılardan yola çıkarak çocukların hayatında özellikle erken dönemde sosyal beceri üzerine araştırma yapmak kaçınılmaz bir sonuçtur.

Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik hazırlanan ölçeğin Türkçeye uyarlanması ve geçerlik-güvenirlilik çalışması yapılması amaçlanmıştır. Ülkemizde erken çocukluk döneminde çocukların sosyal becerilerini konu alan araştırmalar olsa da (Kanlıkılıçer, 2005; Işık, 2007; Koçyiğit ve Kayılı, 2008; Elibol Gültekin, 2008; Neslitürk, 2013) bu dönem çocuklarının sosyal becerilerini değerlendirmeye yönelik hazırlanan ölçeklerin kısıtlı olması bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Ölçek uyarlama çalışmasının yapılacak olan diğer araştırmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir.

1.4. Çalışmanın Varsayımları

1. Araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçları ebeveynler tarafından yanıtlanırken objektif davranacakları varsayılmıştır.

2. Sosyal Beceri Ölçeğinin kuramsal dayanağının sosyal beceriyi açıklamada yeterli olduğu varsayılmıştır.

3. Sosyal Beceri Ölçeğinin işaret değişkenlerinin yeterli sayıda olduğu varsayılmıştır.

4. Sosyal Beceri'nin alt bileşenleri olarak işbirliği, öz-kontrol ve hakkını aramadan oluştuğu varsayılmıştır.

1.5. Materyal ve Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeline, evren ve örnekleme, veri toplama aracına, veri toplama sürecine ve verilerin analizine yer verilmiştir.

1.5.1. Araştırma Modeli

Var olan durumu sorgulayan bu çalışma, betimsel bir araştırmadır. Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini değerlendiren ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması ve çocukların sosyal becerilerinin belirlenmesi için tarama modelinden yararlanılmıştır. Nicel araştırma türlerinden biri olan tarama modeli, daha önce olan ya da şu an devam eden bir olayı- durumu var olduğu gibi tasvir etmeyi amaç edinen bir yaklaşımdır (Büyüköztürk, 2008; Karasar, 2010).

1.5.2. Evren ve Örneklem

Çalışmanın evreni 2014- 2015 eğitim öğretim yılında Manisa ilinin Soma ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulları, ilkokul ve ortaokulların bünyesinde bulunan anasınıfları, kız meslek lisesi bünyesindeki uygulama okulları ve özel kolejlerin anasınıfları olmak üzere bu eğitim kurumlarına devam eden okul öncesi dönem çocuklarından olasılıksız örnekleme yönteminden olan uygun örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Uygun örnekleme tekniğinde araştırmacı, ihtiyaç duyduğu sayıya ulaşıncaya dek en ulaşılabilir olan cevaplayıcılardan başlayarak örneklemini oluşturmayı amaçlar ve en ekonomik şekilde bir örnek, durum üzerine çalışır (Büyüköztürk, 2008). Örneklem ilişkili demografik bilgiler Tablo 1.1.'de verilmiştir.

Tablo 1.1. Araştırmaya Dahil Edilen Örneklem Grubunun Demografik Bilgilerinin Dağılımları

Değişkenler	n	Geçerli %		
Çocuk Cinsiyeti				
Kız	237	46,6		
Erkek	268	52,7		
Belirtilmemiş	3	0,7		
Toplam	508	100		
Çocuk Yaşı				
3.5 - 4 yaş	19	3,7		
5 yaş	106	20,9		
6 yaş	355	69,9		
7 yaş	21	4,1		
Belirtilmemiş	7	1,4		
Toplam	508	100		
Çocuğun Doğum Sırası				
1. Sıra	265	52,1		
2. Sıra	177	35		
3. Sıra	25	4,9		
4. Sıra	2	0,4		
Belirtilmemiş	39	7,6		
Toplam	508	100		
Anne- Baba Eğitim Durumu	Anne	Baba	Anne	Baba
İlkokul	182	122	35,9	24
Ortaokul	109	86	21,5	17
Lise	128	175	25,2	34,5
Ön Lisans – Lisans	82	105	16,2	20,7
Lisansüstü ve üzeri	5	13	0,9	2,5
Belirtilmemiş	2	7	0,3	1,3
Toplam	508	508	100	100
Anne Meslek				
Ev Hanımı	407		80,1	
Öğretmen	23		4,5	
Hizmetli	11		2,2	
Kamu Çalışanı	6		1,2	
Diğer	61		12	
Toplam	508		100	
Baba Meslek				
Maden İşçisi	133		26,2	
Esnaf	47		9,2	
Hizmetli	46		9	
Kamu Çalışanı	22		4,3	
Diğer	260		51,3	
Toplam	508		100	
Aile Birliktelik Durumu				
Evli	499		98,2	
Boşanmış	6		1,2	
Eşi Vefat Etmiş	3		0,6	
Toplam	508		100	
Sahip Olunan Çocuk Sayısı				
1 Çocuk	131		25,8	
2 Çocuk	317		62,4	
3 Çocuk	53		10,4	
4 Çocuk	7		1,4	
Toplam	508		100	

Araştırmanın örneklem grubu 3,5-7 yaşları arasında olan 237 (%46,6) kız, 268 (%52,7) erkek ve 3 (%0,7) çocuğun cinsiyeti boş bırakılmak üzere 508 okul öncesi dönem çocuklarından oluşturulmuştur. Araştırmanın evrenini okul öncesi çocukları oluşturmuştur. Manisa ilinin Soma ilçesinde yer alan okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören 5 yaşında 106 (%20,9), 6 yaşında 355 (%69,9), 7 yaşında 21 (%4,1) çocuğun olduğuna ulaşılmıştır. Araştırmaya katılan çocuklardan sadece 19 (%3,7) tanesi 3,5-4 yaşındadır. Araştırma verisinde 7 (%1,4) çocuğun yaşı boş bırakılmıştır. Örneklem dahil olan çocukların 265'i (%52,1) birinci sırada, 177'si (%35) ikinci sırada, 25'i (%4,9) üçüncü sırada ve 2'si (%0,4) dördüncü sırada doğmuştur. Araştırma verisinde 39 çocuğun (%7,6) kaçınıcı sırada doğduğu bilgisi belirtilmemiştir. Örneklem katılan ailelerden anne ve babanın yaşları, öğrenim durumları, meslekleri, aile birliktelikleri ve ne kadar süredir evli oldukları, aylık kazançları ve sahip oldukları çocuk sayıları üzerine çeşitli demografik bilgiler alınmıştır. Bu bilgilere göre annelerin yaş ortalamalarına bakıldığında 31,9; babaların yaş ortalamalarına bakıldığında ise 35,1 olduğu görülmüştür. Anne- baba eğitim durumu açısından bakıldığında annelerin büyük çoğunluğunun öğrenim durumunun ilkökul mezunu olduğu; babaların ise lise mezunu olduğu saptanmıştır. Sayısal verilerle annelerin öğrenim durumu incelendiğinde 182'si (%35,9) ilkökul, 109'u (%21,5) ortaokul, 128'i (%25,2) lise, 82'si (%16,2) önlisans veya lisans, 5'i (%0,9) de lisansüstü mezunudur. Sadece 2 (%0,3) katılımcı öğrenim durumunu belirtmemiştir. Babaların öğrenim durumu incelendiğinde 122'si (%24) ilkökul, 86'sı (%17) ortaokul, 175'i (%34,5) lise, 105'i (%20,7) önlisans veya lisans, 13'ü (%2,5) de lisansüstü mezunudur. Araştırma verisinde 7 (%1,3) babanın eğitim durumu belirtilmemiştir. Annelerin meslekleri incelendiğinde 407'sinin (%80,1) ev hanımı, 23'ünün (%4,5) öğretmen, 11'inin (%2,2) hizmetli, 6'sının (%1,2) kamu çalışanı olduğu ve 61'inin (%12) diğer meslek gruplarına mensup olduğu; baba mesleklerine bakıldığında 133 (%26,2) kişinin maden işçisi, 47'sinin (%9,2) esnaf, 46'sının (%9) hizmetli ve 22'sinin (%4,3) kamu çalışanı olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmanın yapıldığı Soma ilçesinin coğrafi yapısı göz önüne alındığında baba mesleğindeki maden işçilerinin oranı, beklenen düzeydedir. Sayılarla ifade edildiğinde sadece 6 (%1,2) aile boşanmış ve 3 (%0,6) annenin eşi vefat etmiştir. Soma'da yaşanan maden faciası, bu vefatların sebebi olarak belirtilmiştir. Ailelerin evlilik süreleri incelendiğinde 2 ile 29 yılları arasında değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Değerlere göre ailelerin çoğunluğu 7 (%19,3) yıldır evli olduklarını belirtmişlerdir. Bu bilgilere göre ailelerin aylık kazançları 0 TL -20.000 TL arasındadır. Büyük

çoğunluğun (%24) aylık kazancının 2000 TL olduğu anlaşılmaktadır. Ailelerin aylık ortalama gelirinin ise 2.372 TL olduğuna ulaşılmıştır. Demografik bilgilerin sayısal verilere göre dağılımında ailelerin sahip oldukları çocuk sayıları incelendiğinde örneklemin 131'i (%25,8) tek çocuk, 317'si (%62,4) iki çocuk, 53'ü (%10,4) üç çocuk ve 7'si (%1,4) dört çocuğa sahiptir.

1.5.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada Anme ve çalışma arkadaşlarının (2013) hazırladığı Sosyal Beceri Ölçeği; Avcıoğlu'nun (2007) geliştirdiği Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği; Okyay ve Fazlıoğlu'nun (2007) Türkçe uyarlamasını yaparak geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği; Alisinanoğlu ve Özbey'in (2009) Türk çocukları için geçerlik güvenirlik çalışmasını yaptıkları Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği; Neslitürk (2012) tarafından Türkçe uyarlaması yapılan Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu ile araştırmacı tarafından hazırlanan anne baba kişisel bilgi formu veri toplamada kullanılmıştır.

1.5.3.1. Sosyal Beceri Ölçeği

Anme ve arkadaşları tarafından geliştirilip 2000- 2009 yıllarında Japonya'da 1 ve 6 yaş arasındaki 30993 çocuğa uygulamışlardır. Geçerlik güvenirlik çalışması yapılan bu ölçek çocuğun sınıf içindeki davranışlarını ölçen 24 maddeden ve 3 alt faktörden oluşur.

Bunlar; faktör 1: *İşbirliği (cooperation)*, faktör 2: *Kendini kontrol etme (self-control)* ve faktör 3: *Hakkını arama (assertion)* şeklindedir. Her bir madde “evet” ve “hayır” şeklinde cevaplanır. Doğru cevaplar için 1 puan yanlış cevaplar için 0 puan verilir. Yüksek puan çocuğun sosyal etkileşiminin yüksek olduğunu gösterir (Anme vd., 2013).

1.5.3.2. Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ)

4-6 yaş grubu çocuklar için Avcıoğlu'nun 2003 yılında sosyal becerileri değerlendirmek amacıyla geliştirdiği bir ölçektir. Ölçeğin kapsam ve yapı geçerliği incelenerek test edilmiştir. Ölçeğin güvenirliğin de belirlenmesi için istatistiksel işlemler uygulanmış ve sonucunda Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .98, iki yarı güvenirlik katsayısı .89 ve test- tekrar test güvenirlik katsayısı .83

olduğu görülmüştür. Ölçekte 62 madde ve 9 alt başlık bulunmaktadır. Bu alt faktörler Kişiler Arası Beceriler, Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme Becerileri, Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri, Kendini Kontrol Etme Becerileri, Sözel Açıklama Becerileri, Sonuçları Kabul Etme Becerileri, Dinleme Becerileri, Amaç Oluşturma Becerileri ve Görevleri Tamamlama Becerileridir. Beşli dereceleme şeklinde oluşturulan Likert tipi bu ölçekte, ‘her zaman yapar’, ‘çok sık yapar’, ‘genellikle yapar’, ‘çok az yapar’ ve ‘hiçbir zaman yapmaz’ seçenekleriyle değerlendirme yapıldığı görülmüştür (Avcıoğlu, 2007).

1.5.3.3. Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği

2002 yılında Kenneth W. Merrell’in geliştirdiği ve Okyay ve Fazlıoğlu’nun (2007) Türkçe’ye uyarlayarak geçerlik güvenirlik çalışmasının yapıldığı Okul Öncesi Dönem Çocuklar İçin Davranış Ölçeği (OÇDÖ), okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinin değerlendirilmesi amacıyla geliştirilmiş bir ölçme aracıdır. 28 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar (1) *sosyal ifade* ve (2) *sosyal işbirliği*dir. Maddelerin faktör yüklerinin .48 ile .83 arasında olduğu saptanmıştır. Ölçeği yanıtlayanlar, 0=asla, 1=nadiren, 2=bazen ve 3=sık sık şeklinde seçenekleri duruma en uygun olacak şekilde doldurmuşlardır. Ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizi uygulanmış ve sonucunda Kaiser Meyer- Olkin (KMO) katsayısının .92 ve Barlett Sphericity testi sonucunun 3709,196 ($p<0.01$) olduğu görülmüştür. Güvenirlik çalışması için Cronbach Alfa katsayısı hesaplanmış, maddelerin ayırt edicilikleri için madde toplam korelasyonlarına bakılmıştır (Okyay, 2007).

1.5.3.4. Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği

Yine Kenneth W. Merrell’in okul öncesi dönem çocukları için geliştirdiği ve Türkçe uyarlanması ve geçerlik güvenirlik çalışmalarının Alisinanoğlu ve Özbey (2009) tarafından yapıldığı sosyal becerileri değerlendirmek için geliştirilen bir ölçektir. Çalışmada Sosyal Beceri ve Problem Davranış Ölçeklerinden oluşan ölçme aracının Sosyal Beceri kısmı kullanılmıştır ve Sosyal Beceri Ölçeğinin 23 maddeden oluştuğu ve Sosyal İşbirliği, Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri ile Sosyal Etkileşim olmak üzere üç alt boyuttan oluştuğu bilinmektedir. Alt faktörlerin Cronbach Alfa değerleri .88 ile .94 arasındadır. Likert tipi olan bu ölçekte ‘hiç’, ‘bazen’, ‘nadiren’ ve ‘sık sık’ seçenekleriyle değerlendirme yapılmıştır (Özbey, 2012).

1.5.3.5. Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu

2008 yılında Gresham ve Elliot'un geliştirdiği ve Neslitürk (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik güvenirlik çalışmasının yapıldığı Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi, 3-18 yaş grubu çocukların sosyal becerilerini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır. Ölçme aracı, Aile, Öğretmen ve Öğrenci olmak üzere 3 ölçekten oluşmaktadır. Aile Ölçeği de iki ölçekten oluşmuş olup ilki Sosyal Beceriler Ölçeği, ikincisi ise Problem Davranış Ölçeğidir. Çalışmada kullanılacak olan Sosyal Beceriler Ölçeği kısmının iletişim, işbirliği, kendini ifade etme, sorumluluk, empati, grupla hareket etme ve kendini kontrol etme olmak üzere 7 alt boyutu vardır. Ölçme aracı Likert tipi bir ölçektir ve 'hiçbir zaman yapmaz', 'nadiren yapar', 'genellikle yapar', 'her zaman yapar' seçenekleriyle değerlendirme yapılmaktadır.

Ölçme aracının güvenirliğine bakmak için Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır ve Aile Formu Sosyal Beceriler Ölçeği için .81 ile .97 olarak rapor edilmiştir. Bunun yanı sıra maddelerin toplam korelasyonlarına bakıldığında .71 ile .85 arasında değiştiği saptanmıştır (Neslitürk ve Deniz 2014).

1.5.3.6. Anne-Baba Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından ebeveynler için bilgi formu hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formu'nda yer alan sorular doğrultusunda, ebeveynlerin öğrenim durumu, yaşları, meslekleri, medeni durumları, evlilik süreleri, aylık kazançları, kuruma devam eden çocuklarının cinsiyeti ve kardeş sayıları ile ilgili sorular sorulmuştur.

1.5.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın başlangıcında gerekli kurumlardan izinler alınmıştır (Ek-1) ve hazırlanan formlar cevaplayıcıların anneler olduğu belirtilerek ve gerekli açıklamalar yapılarak okullara dağıtılmıştır. 10 gün süre içerisinde anketlerin geri toplanacağı belirtilmiştir. Ayrıca araştırma süresince gönüllü olarak katılımın sağlanmasına dikkat edilmiştir.

Araştırma sürecinde izlenen adımlar aşağıdaki gibidir;

1. Şubat 2015, Sosyal Beceri Ölçeği'nin uyarlanması ve Türkçe'ye çevrilmesi.

Ölçeğin kullanımı için Anme'den (2013) gerekli izinler alındıktan sonra ölçeğin dilsel eşdeğerlik çalışması yapılmıştır. Dilsel eşdeğerliği sağlamak amacıyla ölçek iki uzman tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Ardından Türkçe form İngilizce'ye çevrilmiştir. Elde edilen İngilizce form, ölçeğin orijinal formu ile karşılaştırılmış ve uyum düzeyi oldukça yüksek bulunmuştur. Son olarak ölçeğin Türkçe formuna son şekli verilmiştir. Daha sonra ölçeğin aileler tarafından anlaşılabilirliğini sınamak üzere, ölçekler 20 kişiye uygulanmış, anlaşılmayan maddelerin işaretlenmesi istenmiştir. Ailelerden alınan geribildirimler sonucunda ölçek maddelerinin herhangi bir değişikliğe gerek duyulmadan rahatlıkla anlaşılabilirdiği gözlenmiştir.

2. Mart- Nisan 2015, verilerin toplanması.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları kapsamında öncelikle Manisa ilinin Soma ilçesinde yer alan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı bağımsız anaokulları, ilkokul ve ortaokulların bünyesinde bulunan anasınıfları, kız meslek lisesi bünyesindeki uygulama okulları ve özel kolejlerin anasınıfları olmak üzere bu eğitim kurumlarına devam eden okul öncesi dönem çocukların ailelerine ölçek uygulanmıştır. Uygulama için okulların anasınıflarına gidilerek çalışma öğretmenlere anlatılmış ve ailelere uygulamaları istenmiştir. Ölçek 508 çocuğun ailesine uygulanmıştır. Güvenirliği saptamak için test-tekrar test yöntemi uygulanmıştır. Ölçeğin zaman içindeki kararlılığını belirlemek amacıyla, örneklemden tesadüfi yolla belirlenen 61 aileye iki hafta ara ile ölçek tekrar uygulanmıştır.

3. Mayıs 2015, toplanan verilerin girişi.

Araştırmanın verileri için SPSS ve LISREL paket programları kullanılmıştır.

4. Haziran- Eylül 2015, verilerin analiz edilmesi.

Araştırma analizlerinde istatistiksel güç .05 olarak dikkate alınmıştır. Araştırma kapsamında birinci ve ikinci alt problemleri için LISREL paket programında Doğrulamalı Faktör Analizinin Ağırlıklı En Küçük Kareler (Weighted Least Squares-WLS) kestirimi ve asimptotik korelasyon matrisleri kullanılmıştır. Üçüncü alt problemde madde toplam korelasyonları SPSS kullanılarak incelenmiştir. Dördüncü ve altıncı alt problemlerinde Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı kullanılmıştır. Beşinci alt problemde iç tutarlılıklar KR-21 formülü kullanılarak incelenmiştir.

5. Haziran2015-Nisan 2016, raporlaştırma.

6. Mayıs- Haziran 2016, son düzeltmelerin yapılması.

7. Eylül 2016, savunma.

1.6. Kaynak Özetleri

Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerileri hakkında yapılan çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar

Ölçek uygulama ve uyarlama çalışmalarına Işık (2007) yaptığı çalışma ile katkı sağlamıştır. Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği'ni okul öncesi dönem çocukları için Türkçe'ye uyarlamıştır. Araştırma sonucunda sosyo ekonomik düzey ile cinsiyet arasında anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Diğer bir ölçek uyarlama çalışması da Öztürk Samur ve Soydan (2013) tarafından yapılmıştır. Okul Öncesi Dönem Sosyal Etkileşim Uygulamaları Ölçeği'nin (SIPPY) Türkçe'ye uyarlamasının yapıldığı bu çalışmada çocukların sosyal becerilerini iyileştirmek için sınıf ortamında öğretmenler tarafından kullanılan literatür destekli stratejileri ortaya koymak amaçlanmıştır. Elde edilen bulgular incelendiğinde ölçeğin çocukların sosyal becerilerinin geliştirilmesi için okul öncesi öğretmenleri tarafından yapılacak uygulamalara destek olabilecek bir araç olduğu belirtilmiştir.

Ece Bülbül (2008) 4 yaş çocuklarının ve Elibol Gültekin (2008) 5 yaş çocukların sosyal becerilerinin cinsiyet, kardeş sayısı, ebeveynlerin öğrenme

düzeyi, anasınıfına devam etme süresi ve kardeş sayısı değişkenlerine göre incelemişlerdir. Ece Bülbül'ün (2008) araştırma sonucunda farklı alt faktörlere göre sonuçların değişkenlik gösterdiği görülmüştür. Fakat anasınıfına devam süresi ile ebeveynlerin öğrenim düzeyleri değişkenlerine bakıldığında alt faktörlerin toplam puanlarına göre anlamlı düzeyde bir değişikliğin görülmediği belirtilmiştir.

Elibol Gültekin (2008) okul öncesi dönem çocukları için Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi'nin geçerlik güvenirlik çalışmalarını yapmıştır. Çalışmasının analizleri sonucunda çocuğun cinsiyeti, annelerin eğitim düzeyi ve kardeş sayısına göre istatistiksel olarak bir fark olmadığı rapor edilmiştir. Dışsal ve problem davranışlar toplam puanları açısından babaların eğitim düzeyleri incelendiğinde, babası üniversite mezunu olmayanların daha yüksek puanlara ulaştıkları belirtilmiştir. Anasınıfına devam süresi göz önüne alındığında 2 yıldan daha fazla eğitim alanlar daha yüksek puanlara ulaşmıştır.

Bu araştırmalarla beraber Pekdoğan (2011) da okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini etkileyen değişkenler üzerine bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucuna göre okul öncesi eğitim alan çocukların almayanlara göre sosyal becerilerinin daha yüksek olduğu, çocuklarının babalarının eğitim düzeyinin artmasıyla birlikte çocukların da sosyal becerilerinin arttığı ifade edilmiştir. Ayrıca sosyo ekonomik düzey ve cinsiyetin de araştırmada etkili değişkenler olduğu üzerinde durulmuştur.

Karaca ve diğerleri (2011) tarafından 6 yaş çocuklarının bazı değişkenlere göre öğretmen görüşleri ölçüt alınarak sosyal davranışlarının incelendiği çalışmanın analizleri sonucunda cinsiyet, ebeveynlerin öğrenim düzeyi ve yaşları uygulanan ölçeğin alt faktörlerinde anlamlı düzeyde farklılıklar gösterdiği belirtilmiştir.

Türkiye'de okul öncesi eğitim alan ve almayan çocuklar üzerine yapılan araştırmaların genelde okul öncesi eğitim alanların lehine olduğu görülmektedir. Erbay da araştırması (2008) bunu destekler niteliktedir. İlköğretim birinci sınıf öğrencilerinin okul öncesi eğitim alıp almama durumuna göre sosyal beceri düzeylerinin incelendiği araştırmada, okul öncesi eğitim alan çocukların sosyal beceri düzeylerinin almayanlara göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir.

Çocukların okul öncesi eğitim alıp almama durumlarının sosyal beceri düzeylerine etkilerini inceleyen çalışmaların yanı sıra eğitimin süresi de ülkemizdeki araştırmalara konu olmuştur. Bunlara bir örnek olan Özgülük (2006), okul öncesi eğitim kurumlarında geçerli olan tam zamanlı ya da yarım gün olan eğitim programına göre çocukların sosyal- duygusal gelişimini incelemiştir. Araştırma sonucunda çocukların sosyal- duygusal gelişimlerinin, tam zamanlı olarak okul öncesi eğitim alanların yarım gün eğitim programına dahil olan çocuklara göre daha gelişmiş düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Bir eğitim programının uygulanıp etkisinin incelendiği araştırmalara bakıldığında Kurt'un (2007) yaptığı çalışma yer almaktadır. 5-6 yaş çocuklarına proje yaklaşımı eğitim uygulanarak sosyal becerilerine olan etki incelenmiştir. Çalışmasının sonucuna bakıldığında programın uygulandığı gruptaki çocukların sosyal becerilerinin uygulan ölçeğin tüm alt boyutlarıyla anlamlı düzeyde farklılık olduğunu belirtmiştir.

Diğer bir çalışmada ise okul öncesi eğitime devam eden çocuklara Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulayarak çocukların sosyal uyum ve becerilerine etkisini araştıran Durualp (2009) araştırmasının sonucunda, programın uygulandığı ve uygulanmadığı grupların puanları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulmuştur. Bir ay sonra etkinin devam edip etmediğini görmek adına deney grubuna kalıcılık testi uygulayan araştırmacı, son test puanları ve uyguladığı kalıcılık testinin puanları arasında fark olmadığını belirterek uygulanan programın etkisinin devam ettiğini görmüştür.

Günindi (2010) de araştırmasında sosyal uyum beceri eğitimi programını okul öncesi eğitime devam eden çocuklara uygulayarak çocukların sosyal uyum ve becerilerinin gelişimine etkisini incelemiştir. Araştırmacının sonucuna bakıldığında programın uygulandığı çocukların sosyal uyum becerilerinde artış olduğu gözlenmiştir. Ardından kalıcılık testi uygulanmış ve artışın devam ettiğini rapor etmiştir. Yine Günindi (2011) yaptığı bir çalışmada, çocukların bağımsız anaokullarına ve anasınıflarına gitme durumlarına göre sosyal becerilerinin değişip değişmediğini incelemiştir. Çalışmanın sonucuna bakıldığında çocukların sosyal beceri toplam puanlarının bağımsız anaokulunu tercih edenlerde daha yüksek olduğu görülmüştür.

Bu araştırmalarla birlikte Arda (2011) da erken dönemde çocukların sosyal becerilerine Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi- Okul  ncesi Programının etkisini değerlendirmek amacıyla yaptığı çalışmasının sonucunda uygulanan programın çocukların sosyal becerilerini arttırmada etkili bir program olduğunu belirtmiştir.

 zdemir Topaloğlu (2013), araştırmasında okul öncesine devam eden  ocuklara Sosyal Beceri Eğitimi Programı uygulayarak akran ilişkisine olan etkisini incelemiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, uygulanan programın çocukların akran ilişkileri üzerinde olumlu etkiler gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Değerler eğitimi programını okul öncesi dönem çocuklarına uygulayarak çocukların sosyal-duygusal gelişimlerdeki etkiye bakan  zt rk Samur ve Deniz'in (2014) araştırmalarının neticesinde deney ve kontrol grubu sonuçlarına bakıldığında duyguları düzenleme, okul hazır bulunuşluğu, sosyal güven, toplam sosyal gelişim son test puanlarında artış olduğu ve bu artışın anlamlı bir farklılık olduğu belirtilmiştir. Ayrıca kalıcılık testi uygulandıktan sonra da programının etkisinin sürdüğü g r lm ştir. Yine Deniz,  zt rk Samur ve diğerlerinin (2009) yaptıkları bir diğer çalışmada farklı sosyal beceri düzeylerine sahip 12-14 yaş aralığındaki çocukların depresyon düzeyleri incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, sosyal becerilerin depresyon üzerinde oldukça etkili olduğu, daha fazla olumlu sosyal becerilere sahip öğrencilerin daha düşük depresyon düzeylerine sahip olduğu, olumsuz sosyal davranışları olan öğrencilerin ise daha yüksek düzeylerde depresyon yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Bir diğer araştırma ise Uysal ve Balkan'ın (2015)  alışmalarıdır. Erken dönemde sosyal beceri eğitimi alıp almama durumunun çocukların sosyal beceri ve benlik kavramı düzeyleri açısından karşılaştırıldığı çalışmada üç grup oluşturulmuş ve araştırma sonucunda çocukla beraber annenin de sosyal beceri eğitimi aldığı grubun kişiler arası beceriler ve sonuçları kabul etme beceri puanlarında artışın olduğu g r lm ştir. Tek başına çocuğa eğitim verilen grupta sosyal beceri toplam puanları ve benlik kavramı puanlarında artış görülürken hiçbir eğitimin verilmediği son grupta herhangi bir değişiklik gözlenmediği belirtilmiştir. Eğitimlerin verilmesinden üç ay sonra yapılan izleme testinde anneyle birlikte eğitim alan ve tek başına eğitim alan çocukların kazandıkları puanları koruduğu belirtilmiştir.

Ayrıca Göktaş (2015) okul öncesi dönem çocuklarına yönelik hazırlanan Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitimi Programlarının çocukların sosyal becerileri ve anne- çocuk ilişkileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonucuna göre tek başına ve beraber Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programı çocukların sosyal becerilerini olumlu yönde etkilediği ve çocukların anneleriyle olan ilişkileri üzerinde anlamlı düzeyde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın kontrol grubundaki çocukların ve anne çocuk ilişki düzeylerinde ön test- son test izleme çalışmaları sonucunda sosyal beceri düzeylerinde anlamlı düzeyde farklılığın olmadığına ulaşılmıştır. Çocukların sosyal becerilerine anne- çocuk ilişkisinin etkisi incelendiğinde deney grubu 1'in ön test puanlarını ve kontrol grubunun son test puanları haricindeki ölçümlerde anne- çocuk ilişkisinin çocukların sosyal becerilerini anlamlı şekilde yordamadığı belirtilmiştir.

Tüm bu araştırmaların yanı sıra Çimen (2009), erken dönemde çocukların sosyal becerilerini kazanmaya yönelik Okul Öncesi Eğitim Programı'nda bulunan amaç- kazanımların sosyal beceri öğretimindeki etkisini incelemiştir. Çalışmanın analizlerine bakıldığında yürürlükteki programda yer alan amaç kazanımlar çerçevesinde hazırlanan etkinliklerin, çocukların sosyal becerilerini geliştirmede etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca çocukların sosyal beceri düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir. Sonuca bakıldığında cinsiyete göre çocukların sosyal becerileri arasında fark bulunmadığı belirlenmiştir.

Ayrıca okul öncesi dönem çocuklarının erken öğrenmeyle sosyal uyum becerileri arasındaki ilişkiyi ele alan Kandır ve Orçan (2011), çalışmalarının sonucunda ele aldıkları değişkenler arasında pozitif ilişki tespit etmişlerdir.

Alanyazında normal eğitim alan okul öncesi dönem çocukları ile farklı okul öncesi eğitim yaklaşımlarının uygulandığı çocukları karşılaştırmaya yönelik çalışmalar da yer almaktadır. Bu araştırmalara bir örnek olarak Koçyiğit ve Kayılı'nın (2008)'de yaptıkları Montessori eğitimi alan ve almayan okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini karşılaştırmışlardır. Yaptıkları araştırma sonuçlarına göre, Montessori eğitimi alan okul öncesi dönem çocuklarının yürürlükteki programın uygulandığı çocuklardan sosyal işbirliği, etkileşim ve bağımsızlık alt boyut puanlarında anlamlı farklılık olduğunu rapor etmişlerdir.

Yine Montessori yönteminin kullanıldığı anaokulu çocuklarının eğitim aldıkları program türüne göre sosyal becerilerinin incelendiği çalışmada Keçecioğlu (2015), yürürlükte olan okul öncesi eğitim programında eğitim gören çocuklar ile Montessori eğitim programı uygulanarak eğitim alan çocukların sosyal becerilerini değerlendirmiştir. Çalışmanın sonucunda normal müfredata göre eğitim alan çocukların iletişim becerileri ve davranış problemlerinin Montessori yaklaşımının uygulandığı çocuklara göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çocuklarının anne yaşı, ebeveyn öğrenim durumu, sosyo ekonomik düzey ve anaokuluna devam süresi araştırmada farklılık gösteren değişkenler olduğu tespit edilmiştir.

Başka bir yaklaşım üzerine çalışan Öziskender (2011), çalışmasında Orff yaklaşımı ile müzik eğitimi alan ve normal müfredata göre eğitim gören okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri gelişimlerinde uygulanan eğitimin etkisini konu almıştır. Çalışma sonunda Orff yaklaşımı ile müzik eğitimi alan çocukların almayan çocuklara göre sosyal becerilerinin daha fazla geliştiğini saptamıştır.

Çocukların sosyal becerilerinin bağlanma ile ilişkisi olduğu bilinen bir gerçektir. Seven (2006) araştırmasında bunu destekler nitelikte sonuçlara ulaşmıştır. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeyleriyle bağlanmaları arasındaki ilişkinin incelediği araştırmasında, bağlanma ve sosyal beceriler ile bu becerilerin alt boyutlarıyla orta düzeyde anlamlı ilişkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca demografik bilgilerin yer aldığı cinsiyet ve ebeveynlerin öğrenim düzeyleriyle sosyal beceri düzeyleri arasında farklılık olmadığı ama sosyo ekonomik durumla anlamlı fark olduğu belirtilmiştir. Bağlanma değişkenine bakıldığında cinsiyetle arasında anlamlı ilişki bulunmazken, ebeveynlerin eğitim düzeyi ve sosyo ekonomik durum arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğunu ifade etmiştir. Bütün bu bulguların yanı sıra cinsiyet ve sosyo ekonomik duruma göre sosyal beceri ve bağlanma arasında anlamlı düzeyde farklar olduğunu belirtmiştir.

Okul olgunluğu ve okula uyum ile sosyal beceri düzeyleri arasında yapılan çalışmalarda sosyal beceri düzeyleri yüksek olan çocukların okula uyum ve okul olgunluk düzeylerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Tunçeli (2012) okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal beceri düzeylerinin okul olgunluğu üzerindeki etkisinin incelediği araştırmasının sonucunda sosyal beceri düzeyinin

artmasıyla okul olgunluk puanlarının da arttığı belirtilmiştir. Demografik bilgilerden olan ebeveynlerin işi, yaşı, eğitim düzeyleri de değişkenler üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Erten'nin (2012) çalışması da bunu destekler niteliktedir. Anaokulunu giden çocukların sosyal beceri, akran ilişkileri ve okula uyum düzeyleri arasındaki ilişkileri incelediği araştırmanın neticesinde çocukların sosyal beceri düzeylerinde gerileme olduğu, akran ilişkileri ve okula uyum düzeylerinde artış olduğunu ifade etmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerinin gelişmesinde arkadaşlarının da etkisi olduğu bilinen bir gerçektir. Akman vd, (2011) yaptıkları çalışmada sosyal becerilerin arkadaş seçimindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmanın neticesinde çocukların sosyal beceri puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı belirtilmiştir. Oyun arkadaşı olarak seçilen çocukların seçilmeyen çocuklardan sosyal beceri puanları bakımından anlamlı düzeyde fark bulunduğunu belirtmişlerdir.

Alanyazında ebeveynlere yönelik çalışmalar da dikkat çekmektedir. Özabacı'nın (2006) ebeveynlerin sosyal becerileri ile çocukların sosyal becerilerini incelediği araştırmasında, çocukların sosyal beceri düzeyleriyle ailesinin araştırmada belirtilen sosyal beceri düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunduğunu öne sürmüştür.

Aile katımlı sosyal beceri eğitimi programını uygulayarak çocuklarda sosyal becerinin gelişimine etkisini inceleyen Ekinci Vural (2006) araştırmasının sonucunda programın uygulandığı ailelerin puanlarının eğitimi almayan ailelere göre daha yüksek sonuçlar gösterdiğini belirtmiştir. Uygulanan ölçeğin sonuçlarına bakıldığında eğitimin verildiği gruptaki çocukların eğitimi almayanlara göre ölçek puanlarının daha yüksek olduğunu rapor etmiştir.

Çalışkan Çoban (2007) bir grup sosyal beceri sorunu yaşayan çocuklar ve anneleriyle gerçekleştirilen drama çalışmalarının çocukların sosyal becerilerinin gelişimine etkisini araştırmıştır. Çalışmanın sonucuna bakıldığında deney grubunun puanlarında kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu belirtilmiştir.

Diğer bir araştırmada Sarı (2007), okul öncesi eğitime devam eden çocukların sosyal becerilerine annelerinin çocuk yetiştirme tutumlarının etkisini

araştırmıştır. Çalışmanın sonucuna bakıldığında ebeveynlerin yaşı, okul türü, annenin eğitim ve çalışma durumuna göre sosyal beceri puanlarında anlamlı farklar olduğunu belirtmiştir.

Hem anasınıfına devam eden çocukların sosyal uyum becerilerini hem de ebeveynlerin empatik becerileri arasındaki ilişkiyi ele alan Günindi (2008) araştırmasında, anne-babaların empati beceri puanları arttıkça çocukların sosyal uyum puanlarının da arttığını ifade etmiştir. Aynı zamanda ebeveynlerin eğitim durumları ve çocukların okula devam yılının artmasıyla sosyal uyum beceri puanları arasında pozitif ilişkinin olduğu görülmüştür.

Bu araştırmalarla birlikte Gülay (2011) çalışmasında, okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin kabul red durumlarının çocukların sosyal becerileri üzerindeki etkisini araştırmış ve çalışma sonucunda bu etkinin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bir diğer araştırmada Yurtseven (2011), annelerin çocuğa kitap okuma sıklığı, çocuğun okul öncesi eğitimi alma durumu ve annelerin çocuk kitabı seçimindeki uzmanlığının çocuğun sosyal becerileri üzerindeki etkisini incelemiştir. Araştırma sonuçları çocukların sosyal becerilerinin çocukların okul öncesi kuruma gitme, annelerin kitap okuma durumu, çocuk kitabı seçmedeki ustalığının yordayıcı etkiler olduğunu belirtmektedir.

Tüm bu çalışmaların yanı sıra annelere ait değerlerin gelişimiyle ilgili de çalışmalar yapılmıştır. Annelere ait değerlerin gelişimi, çocuklarının sosyal becerilerini de etkilemektedir. Örneğin Neslitürk (2013) araştırmasında okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri düzeyleri üzerinde Anne Değerler Eğitimi Programının etkisini incelemiştir. Çalışmasında yaşları 5 ile 6 arasında değişen anasınıfı öğrencilerinin annelerine yönelik 9 hafta boyunca 18 oturumda Anne Değerler Eğitimi Programını (ADEP) uygulamıştır. Yapılan analizler sonucunda kontrol grubu puanlarında farklılaşmanın olmadığı, eğitimin uygulandığı deney grubunda sosyal becerilerin anlamlı düzeyde farklılaştığını ifade etmiştir. 1 ay sonrasında yapılan izleme çalışmasında iletişim becerileri dışındaki bütün sosyal becerilerde etkinin devam ettiği belirtilmiştir.

Çocukların sosyal becerilerini etkileyen bir diğer etmen de anne tutumlarıdır. Gülay Ogelman vd (2013) çocukların sosyal becerileri ve okula

uyumları üzerinde anne tutumlarının etkisini incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda belirlenen değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu ve otoriter, izin verici anne tutumları ile değişkenler arasında olumsuz yönde ilişki bulunmuşken yetkeci tutumda olumlu yönde ilişki olduğu ifade edilmiştir.

Anne Destekli Sosyal Beceri Eğitiminin çocukların sosyal becerileri üzerindeki yordayıcı etkisini inceleyen Uysal (2014), anasınıfına devam eden sosyoekonomik düzeyi düşük çocuklarından oluşan, hem anne destekli, hem de anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan ve almayan toplam üç grubun, sosyal becerileri ve benlik kavramlarını eğitimin bitiminde ve kazanımların kalıcılığını test etmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonunda, anne desteksiz sosyal beceri eğitimi alan çocuklara yönelik yapılan çalışmalardan iki ay sonrasında çocukların benlik kavramlarında ve toplam sosyal becerilerinde anlamlı derecede yükselme olduğu görülmüştür. Anne destekli sosyal beceri eğitimine tabi tutulan çocuklarınsa sonuçları kabul etme becerileri ve kişilerarası becerilerinde olumlu ilerlemeler olmuş, hiçbir uygulamanın yapılmadığı kontrol grubunda bu ilerlemeler gözlenmemiştir. 3 ay sonra yapılan izleme testinde her iki deney grubundaki çocuklarda etkinin devam ettiğini vurgulamıştır.

Annelerin çocuk yetiştirme tutumları üzerine araştırma yapan Yener (2014) anasınıfına devam çocukların sosyal becerileriyle annelerinin çocuk yetiştirme durumları arasındaki ilişkiyi incelenmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda; annelerin çocuk yetiştirme tutumları alt boyutlarıyla, ailenin aylık geliri, ailenin tipi, annenin yaşı, medeni hali, öğrenim durumu ve mesleği değişkenlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği; aynı zamanda çocukların sosyal becerilerinin; çocuğun cinsiyeti ve doğum sırası değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini belirtmiştir.

Anaokuluna devam eden çocukların okul ve ev ortamlarındaki sosyal beceri düzeylerinin karşılaştırması üzerine çalışma yapan Bilek (2011) ev ve okul ortamlarındaki sosyal beceri puanları arasında anlamlı bir fark bulmazken, Özbey (2012) çocukların sosyal becerileri ev ortamında okul ortamında olduğundan daha fazla gösterdiği, buna karşılık ebeveynlerin evde öğretmenlere oranla daha fazla davranış problemlerini rapor ettiklerini belirtmiştir.

Koşay (2013), çalışmasında çocuk ev ve yuvalarında kalan çocuklarla ailesiyle yaşayan çocukların sosyal beceri düzeylerini karşılaştırmıştır. Çalışma

sonucuna göre ailesiyle birlikte kalan çocuklarla çocuk evlerinde yaşayan çocukların sosyal beceri arasında farklılıklar olduğu tespit edilmiş ve cinsiyet, yaş, sınıf, yaşam alanı, çocuk evinde kalma nedeni, kardeş sayısı ve anne babanın birliktelik durumu değişkenleriyle çocukların sosyal becerileri arasında anlamlı fark olduğunu rapor etmiştir.

Ebeveyn tutumları ile sosyal beceriler arasındaki ilişkinin incelediği Aktaş Özkafacı'nın (2012) çalışmasında otoriter, aşırı koruyucu, izin verici anne baba tutumlarının çocuğun sosyal beceri düzeylerini olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Yine ebeveyn tutumlarının okul öncesi çocukların empati ve sosyal becerileri ile ilişkisi ve bu ilişkinin davranış problemlerine etkisinin belirlenmeye çalışıldığı Parsak'ın (2015) çalışmasında ebeveyn tutumlarının okul öncesi davranış problemleri üzerindeki etkisine hem doğrudan hem de empati ve sosyal beceri üzerinden bakmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönemi çocuklarındaki davranış problemleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca bu ilişkide çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin rolü incelendiğinde, baştaki ebeveyn tutumları ile davranış problemleri arasındaki ilişkinin anlamsız hale geldiği belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında, okul öncesi çocukların empati ve sosyal becerilerinin ebeveyn tutumları ile davranış problemleri arasındaki ilişkiye tam aracılık yapmakta olduğunu bulmuştur.

Çocukların sosyal becerileri incelerken aile bakış açısı kadar öğretmenin düşünceleri de bir o kadar önemlidir. Bu düşünceleri destekler nitelikte araştırma yapan Kapıkıran, İvrendi ve Adak (2006) çalışmalarında, anasınıfı öğrencilerinin sosyal becerilerini öğretmen algılarına dayalı olarak bazı demografik değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında 5 yaş gurubundaki çocukların 4 yaşındakilere göre daha yüksek sosyal beceri sergilediklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca cinsiyet değişkeni ele alındığında erkeklerin kızlara göre uyum becerilerinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Çocukların iletişim becerilerine bakıldığında ebeveynlerle birlikte yaşama durumunun sadece anneleriyle yaşama durumuna göre daha yüksek sonuçlar verdiği kaydedilmiştir. Okula devam süresi değişkeni incelendiğinde ilk kez bir kuruma gidenlerin sosyal beceri puanlarının ikinci kez gidenlere göre daha düşük olduğu ifade edilmiştir.

Verilerin öğretmenler aracılığıyla toplandığı bir diğer çalışmada ise Andı (2014), okul öncesi çocuklarda sosyal davranış denetimi, sosyal uyum ve

sosyal yeterlilik düzeylerinin, ebeveyn çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda kızların erkeklere göre kişiler arası ilişkilerde, öz denetim becerilerinde ve akademik becerilerde daha iyi oldukları görülmüştür. İlkokul ve lisans mezunu anneler arasında çocuk yetiştirme tutumunda lisans mezunu annelerin daha avantajlı olduğu görülmüştür.

Sosyal becerilerin gelişimini sağlamak amacıyla okul öncesinde kullanılan yöntemlerden biri de dramadır. Kamaraj (2004) araştırmasında Sosyal Becerileri Dereceleme Ölçeği'nin Öğretmen ve Anne-Baba Formu'nu anasınıfı çocukları için Türkçe'ye uyarlayarak okul öncesi çocukların atılganlık sosyal becerisini kazanmalarında drama programının etkisini incelemiştir. Araştırmaya sonucunda programın uygulandığı grubun kontrol grubuna göre daha başarılı olduğu ve uygulanan programın atılganlık sosyal becerileri kazanmada etkili olduğunu belirtmiştir.

Bunun yanı sıra Avcıoğlu (2009) Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi kitabında çocukların tepkilerinin şekillendirilmesinde dramının çok işe yaradığını belirtmiştir. Eğitimde dramının kullanılmasının en önemli nedeni, çocuğun başkalarını daha iyi anlaması ve tanınmasıdır.

Aslan (2008) çalışmasında Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin okul öncesi çocukların sosyal ilişkileri ve işbirliği davranışlarına etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda deney ve kontrol grupları arasında uygulanan ölçeğin alt boyutlarından elde edilen puan ortalamalarında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tüm bu çalışmaların yanı sıra sorunlu davranış gösteren çocukların da sosyal becerileri üzerine çalışmalar yapılmıştır. Buna örnek olarak Seçer, Çeliköz, Koçyiğit ve Kayılı'nın (2009) yaptıkları araştırmada okul öncesi dönem çocuklarında sosyal beceri ve sorunlu davranışların çocukların bilişsel stillerinin düşünsel ve içtepsel olmalarına göre değişip değişmediğini incelemişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre, içtepsel stildeki çocukların sosyal işbirliği ve sosyal etkileşim gibi alanlarda düşünsel stildeki çocuklara göre daha geride, öte yandan dikkat sorunları/hiperaktivite, antisosyallık ve saldırganlık bakımından daha ileri aşamada oldukları ifade edilmiştir.

Sosyal beceri üzerine yapılan çalışmalar incelenirken literatüre farklı bir araştırmayla katkı sağlayan Öztürk Samur, Koçyiğit ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları çalışmaya bakıldığında 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarında müze eğitiminin bilimsel işleme becerileri, sosyal beceriler ve müze algısı üzerindeki etkilerinin incelendiği görülmüştür. Okul öncesi dönem çocuklarına bu amaç doğrultusunda oyun, drama, resim, hikaye, okul gezisi gibi bileşenlerden oluşan bir eğitim programı hazırlanmış ve çocuklara aktivitelerden önce ve sonra müze çizimi yapmaları istenmiş, yarı yapılandırılmış görüşmeler, Bilimsel İşleme Ölçeği ve Sosyal Beceri Ölçeği uygulanmıştır. Hazırlanan eğitim programının uygulanmasından sonra çocuklara çizimleriyle ilgili sorular sorulmuştur. Çalışmanın sonucunda çocukların bilimsel işleme düzeylerinde artış olduğu fakat aynı artışın sosyal becerilerde olmadığı görülmüştür. Nitel veriler incelendiğinde program uygulandıktan sonra resimlerde farklı figürlere rastlandığı, görüşmelerde konuyla ilgili cevaplar verildiği, kurallarla ilgili sorularda program öncesinde 4 kural söylenirken programdan sonra 15 kural sayabildikleri ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda müze eğitimi programının çocukların bilimsel işleme becerilerini önemli ölçüde geliştirdiği ve kurallarla ilgili bilgi ve farkındalığını güçlendirdiği belirtilmiştir.

Erken dönem çocuklarının sosyal becerilerinin incelenmesi üzerine yapılan çalışmaların yanı sıra ilköğretim öğrencilerinin sosyal becerileriyle ilgili çalışmalar da alanyazında yer almaktadır. Bunlara bir örnek olarak Genç (2005) araştırmasında ilköğretimdeki öğrencilerin kazanmaları gerekli olan sosyal becerilerin kazanılma seviyesini araştırmıştır. Çalışma sonucunda çocukların sosyal becerileri kazanma düzeylerinin iyi ve orta durumda olduğu, aynı zamanda öğretmenlerin cinsiyetleri ve meslekteki yıllarına göre değiştiği ve branşlara göre değişkenlik göstermediğini bulmuştur.

Bununla birlikte Yukay (2003) sosyal beceri grup rehberliğinin, ilköğretim 3. Sınıf öğrencilerinin sosyal yeterliliklerini ve benlik algılarını geliştirmesinde ve istenmeyen sosyal davranışları azaltmasındaki yordayıcılığını incelemiştir. Yapılan araştırma sonucunda araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan sosyal beceri eğitiminin, ilköğretim 3. sınıf düzeyindeki öğrencilerin sosyal becerilerini (sosyal yeterlilik ve olumsuz sosyal davranışlar bağlamında) ve benlik algılarını geliştirmede etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Bu araştırmanın yanında Öztürk (2008) çalışmasında ilköğretim 1. ve 3. sınıf öğrencileriyle belirlediği değişkenlerle (anasınıfına gidip-gitmeme, cinsiyet, kardeşe sahip olup olmama, alınan okul öncesi eğitimin süresi) temel sosyal beceri ve bilişsel becerilerle bir ilişkinin olup olmadığını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda anasınıfına gitme ve gidilen sürenin artması değişkenleriyle anlamlı düzeyde farklılık olduğu diğer değişkenlerde bir farklılık bulunmadığı belirtilmiştir.

Diğer bir çalışmada ise Sungur (2010) ilköğretim birinci sınıfa devam eden çocukların sosyal uyum ve becerilerini incelemiştir. Araştırmanın neticesinde çocukların baba öğrenim durumu, anasınıfına gidip gitmeme ve gidilme süresi değişkenlerinin, sosyal uyum ve becerileri olumlu yönde etkilediğini saptamıştır.

İlköğretime devam eden çocukların sosyal beceri düzeylerinin incelendiği bir çalışma da Kabasakal ve Çelik (2010) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada sosyal beceri eğitiminin ilköğretim 4. ve 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerin sosyal uyum düzeylerine etkisi incelenmiştir. Çalışmanın neticesinde öğrencilere verilen eğitimin öğrencilerin öğretmen tercihlili ve akran tercihlili sosyal davranış ve okula uyumlarında etkili olduğu, eğitimin verildiği deney grubunun bu alt boyutlar için kontrol grubundan anlamlı düzeyde fark gösterdiği belirtilmiştir.

Normal gelişim gösteren çocukların sosyal becerilerinin gelişimi üzerine yapılan çalışmaların yanı sıra zihinsel yetersizliği olan ve otizimli çocuklarında sosyal becerilerinin gelişimini incelemek amacıyla bazı çalışmalar yapılmıştır.

Balçık (2010) okul öncesi kaynaştırma programında yer verilen otizm tanılı bir öğrenciye sosyal beceri öğretiminde sosyal öykülerin etkisini incelemiştir. Araştırmanın sonunda sosyal öykülerin sosyal becerileri olumlu etkilediği iki hafta sonraki izleme verilerinde etkinin devam ettiği rapor edilmiştir.

Aykır (2010) okul öncesi dönemde zihinsel yetersizliği olan ve olmayan çocukların sosyal beceri ve problem davranışları arasında farklılaşmanın olup olmadığını araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda; zihinsel yetersizliği olan çocukların olmayan çocuklara göre sosyal beceri düzeylerinin düşük, problem davranışlarının da fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmada ayrıca; farklı yaşlardaki zihinsel yetersizliği olan çocuklar ile farklı yaşlardaki normal gelişim

gösteren çocukların sosyal beceri ve problem davranışları, yaşlarına ve cinsiyetlerine göre de farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır.

Avcıoğlu (2012) araştırmasında zihinsel yetersizlik yaşayan çocuklara kendini tanıtmaya gibi sosyal beceri kazandırma ve işbirliğine dayalı öğrenme ortamlarında kullanılan drama yönteminin etkililiğini incelemiştir. Araştırmanın sonunda çocukların uygulama sona erdikten 1, 3 ve 4. haftalarda da becerileri kullanabildiklerini ve akranlarına serbest oyun etkinliklerinde de genelleyebildiklerini belirtmiştir.

İlgili alan yazın incelendiğinde sosyal beceri üzerine yapılan çalışmalarda okul öncesi dönem çocuklarının sosyal beceri eğitimi ve sosyal becerilerin değerlendirmesinin oldukça önemli olduğu görülmektedir.

Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Elliott ve Gresham (1989), anne- baba ve eğitimci açısından erken dönem çocuklarının sosyal davranışlarının değerlendirilmesi kapsamında 240 okul öncesi çocuğunun sosyal becerilerine kişisel bilgiler, aile durumu, problem davranışların ne sıklıkta olduğu ve dil becerisi değişkenlerinin etkisini araştırmıştır. Okul öncesi çocuklarının dil becerileri sınıflandırıldığında yüksek puan alan çocukların düşük ve orta seviyedeki çocuklara oranla daha fazla prososyal davranış gösterdikleri; aynı zamanda daha az problem davranışlarla karşılaştığı gözlenmiştir. Araştırma, okul öncesi çocuklar için cinsiyet, dil becerisi ve aile yapısı bakımından anlamlıdır.

Caldarella ve Merrell 1997 yılında sosyal becerilerin boyutlarını belirlemek için çocuk ve ergenler üzerinde geniş çaplı bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucuna bakıldığında beş başlık altında sınıflandırıldığı görülmüştür. Bu başlıkların; arkadaş ilişkisi, otokontrol, akademik, uyuma ve atılganlık beceriler olduğu ifade edilmiştir.

McClelland ve Morrison de 1997’de yaptıkları çalışmada erken dönem çocuklarının öğrenmeye bağlı sosyal becerilerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Araştırma sonucuna göre bu sosyal becerilerin bağımsızlık, sorumluluk, otokontrol ve işbirliği olduğunu belirlemişlerdir ve bu becerilerin istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği ifade edilmiştir.

Jamyang- Tshering (2004) tarafından yapılan erken dönem çocuklarının sosyal becerileri hakkındaki çalışmada kız çocuklarının erkek çocuklarına nispeten daha sık sosyal becerileri sergilediklerini belirtmişlerdir. Diğer bir araştırma bulgusunda da erkeklerin problem davranışları kızlara göre daha sık gösterdikleri sonucuna ulaşmışlardır. Araştırma sonucunda cinsiyet ile demokratik tutum ve davranışlar arasında bir farklılık olmadığı belirtilmiştir.

Yurt dışında yapılan bir diğer çalışma ise KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı'nın (2005) yaptığı çalışmadır. İlköğretim öğrencileri için 'Karakter Gelişimi ve Sosyal Beceri Eğitimi Ders Kitabı' hazırlanmıştır. Öğrencilerin karakter özelliklerinin geliştirilmesi ve sosyal beceriler kazandırılması amaçlanarak çocuklara gelişim ödevleri ile ilgili bilgiler ve sosyal becerilerin kazandırılması için farklı etkinliklere yer verilmiştir.

Mize ve Abell'in (2006) yaptıkları çalışmada sosyal anlamda yeterli olan çocukların olumlu davranışlar gösterdiği ve anne babalarıyla ilişkilerinde daha yapıcı oldukları belirtilmektedir. Ayrıca arkadaşlık ilişkilerinde daha az sorun yaşadıkları ve arkadaşlarına daha az yönlendirici oldukları ifade edilmiştir.

1.7. Kapsam ve Sınırlılıklar

1. Bu araştırma Türkçe'ye uyarlaması yapılacak olan Sosyal Beceri Ölçeği, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (SBDÖ), Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği, Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu ile Anne Baba Kişisel Bilgi Formuyla sınırlıdır.

2. Araştırma 2014-2015 eğitim-öğretim yılında Manisa ilinin Soma ilçesinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bağımsız anaokulları, ilkokul ve ortaokulların bünyesinde bulunan anasınıfları, kız meslek lisesi bünyesindeki uygulama okulları ve özel kolejlerin anasınıfları olmak üzere bu eğitim kurumlarında bulunan okul öncesi dönem çocuklarının annelerinden toplanan verilerle sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: '0-72 ay grubu çocuklarının gelişim durumlarına ve kişisel özelliklerine uygun olarak, zengin uyarıcı ve çevre şartlarını sağlayan, çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal bakımdan gelişimlerini

destekleyen, onları toplumun kültürel değerleri doğrultusunda uygun biçimde yönlendirip ilköğretime hazırlığını sağlayan, temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim süreci' olarak ifade edilmiştir (MEB, 2010).

Sosyal Beceriler: 'Kişiler arası ilişkilerde sosyal bilgiyi alma, çözümleme ve uygun reaksiyon gösterme, hedefe yönelik olarak sosyal bağlama göre değişen; gözlenebilen ve gözlenemeyen düşünce ve tutumları içeren öğrenilebilen davranışlardır' (Yüksel, 2004:5).

Sosyal Yeterlik: 'Bireyin görevlerini yeterli şekilde yapılmasıyla alakalı sonuç ve hükümlere dayanan, diğer kişilerin yaptıkları değerlendirmelerdir' (McFall, 1982, akt. Bacanlı, 2014).

Sosyal Beceri Eğitimi: 'Bireylere özgü olarak, onların iletişim problemlerini çözmede, farklı sebeplerle olmuş olan iletişim problemlerinin halledilmesine yardımcı olmak, duygusal problemlerin çözülmesinde toplum içinde kişinin kendisini ifade etmesine yardımcı olmak ve aile içi ilişkileri geliştirmek için kullanılan eğitim programıdır' (Gülay ve Akman, 2009).

2. KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Okul Öncesi Dönem ve Eğitimi

Çocuğun gelişiminin en hızlı olduğu dönem, okul öncesi yıllarıdır. Bireyin hayatını etkileyecek önemli temellerin atıldığı okul öncesi dönemde; bilişsel, fiziksel, sosyal, duygusal ve dil gelişimi hızla devam ettiğinden bireyin içinde bulunduğu şartların önemi büyüktür (İnan, 2011:4). Yapılması uzun zaman alan çalışmalar incelendiğinde çocukluk döneminde öğrenilen davranışların büyük çoğunluğunun yetişkinlik yıllarında kişinin kişilik yapısının davranış ve alışkanlıklarını şekillendirdiği görülmüştür (Oktay, 1999). Sosyal beceriler de bireyin yaşamının ilk yıllarında kazanması gereken beceriler arasında önemli bir yere sahiptir.

Çocuğun okul öncesi eğitime başlamasıyla birlikte sosyal becerilerin geliştirilip desteklenmesi için elverişli ortamın yaratılması gerekir. Bu vurgu okul öncesi eğitimin amaçlarından olan ‘çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak’ maddesini akla getirmektedir (MEB, 2013: 8). Bu amaçların gerçekleşmesi çocukların gelişim özelliklerinin ve ihtiyaçlarının ön planda tutulduğu bir okul öncesi eğitimle mümkündür. Diğer gelişim alanlarına nispeten sosyal gelişimde çevrenin daha fazla etkisi var olabilir. Sosyal yaşamında başarılı olan bireyin akademik alanda da başarılı olacağı öngörülür (Gülay ve Akman, 2009). Ülkemizde son 15 yıldır okul öncesi eğitime daha fazla önem verilmekte ve okul öncesi eğitimden yararlanan çocuk sayısı giderek artmaktadır. Bu da daha fazla çocuğun sosyal etkileşime girmesi için bir olanaktır.

2.2. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Gelişim

Sosyal gelişim; kişinin hayatı boyunca beraber yaşadığı insanlar, örf-adetleri, alışkanlıkları, toplumsal kuruluş ve teşkilatlarla geçirdiği süreç boyunca bireyde olan değişikliklerdir (Gülay ve Akman, 2009). Sosyal gelişimin başlangıcı bebekliğin ilk günlerine kadar dayanmaktadır. Bebekler doğumdan sonra gereksinimlerinin giderilmesi için ebeveynlerine ya da ona bakacak kişilere ihtiyaç duyarlar. Bu bebeğin çevresindeki bireylerle ilk bağı ve sosyal ilişkisi olmaktadır. Bir bebeğin anne-babasıyla olan bağı ve onlardan kopma davranışları onun sosyal ve duygusal gelişiminin başlangıcını oluşturmaktadır (Saygı ve Uyanık Balat,

2013). Anne bebeğine sevgi göstererek bebeğin ihtiyaçlarına cevap verdikçe bebeğin bağımlılığı bağılılığa dönüşmektedir (Deniz, 2010). Bağlanma, bireylerin kendileri açısından önem verdikleri kişilerle duygusal olarak kuvvetli bağlar kurma meylinin sebeplerini açıklayan bir kuramdır. Bağlanma kuramcıları, çocuğun ihtiyaçlarını gideren kişiyle yakınlığı ve bu kişiyle oluşan duygusal bağla birlikte çocuğun çevresini tanımasının önemi üzerinde durmaktadır (Bowlby, 1980). Bebeğin doğduğu andan itibaren en yakını olan ve bakımını kabullenen anne olduğu için bağlanma anne ile ilişkilendirilmiştir. Berk (2013), bebekle anne arasında olan duygusal bağın, bebeğin daha sonraki ilişkileri için de temel oluşturacağını ilk olarak Freud tarafından ifade edildiğini belirtmiştir.

Erikson'a göre de bebeklikteki kritik önemdeki duygusal çatışma, güven ve güvensizlik arasındadır. Duygusal bakımdan sağlıklı olan bebekler onların bakımını üstlenen ve temel ihtiyaçlarını karşılayan insanlarla güvene dayalı ilişkiler kurarlar. Böylece dünyayı güvenli bir yer olarak görürler. Gereksinimleri ihmal edilmiş olan çocuklar ise yaşayacakları duygusal çatışmayı çözemeyerek başkalarıyla kuracakları ilişkilerde engellerle karşılaşabilirler. Böylece bir sonraki psikososyal gelişim aşamalarına ilerleyemeyebilirler (Trawick- Swith,2013). Bowlby'nin bağlanma teorisine göre bebekler onlara bakım veren kişilerle bağ kurarlar. 6. aydan sonra onlara bakım veren kişilerden ayrı kalacakları korkusu ile huzursuzluk yaşarlar. Ebeveynler herhangi bir ayrılık sırasında kaygılarını çocuklara yansıtabilirler. Bu davranışlar da çocukların stresinin artmasına sebep olur. Ayrılık yaşanmadan önce çocukla bu konuda konuşulması ayrılığın daha kolay olacağı öngörülmektedir (Trawick-Swith, 2013). Ainsworth'un bağlanma kuramına göre bebeklerin ebeveynleriyle ayrılık yaşarlarken verdikleri tepkilere bir güvenli bağlanma ve üç güvensiz bağlanma örüntüsü ortaya çıkmıştır (Berk, 2013). Çocukların sosyal ve duygusal gelişimleri üzerinde güvenli bağlanmanın olumlu etkileri olduğunu belirten Seven (2006), güvenli bağlanan çocukların ebeveynlerinden kolayca ayrıldığını, korktuklarında ebeveynlerinin güvenliğini aradıklarını ve ileride de güvenli bağlanan yetişkinler olup güvenilir ilişkilere sahip olacaklarını ifade eder. Güvensiz/kaçıngan bağlanma; çocuğun ebeveynin varlığına tepkisiz görüldüğü, ebeveyni yanından ayrıldığında stresli olmadığı, yeniden birleşme sırasında onlara karşı isteksiz davrandığı ve yabancı kişilere de az çok ebeveynlerine gösterdikleri tepkide bulunan bağlanma örüntüsüdür (Berk, 2013). Güvensiz/kararsız bağlanmaya sahip çocuklarda ayrılıktan önce ebeveynleri ile yakınlık kurmak isterler, ebeveyni ayrıldığında streslidirler ve geri

döndüğünde öfkeli, huzursuz olmalarının yanı sıra annesine yapışabilir ya da onu uzağa itebilir (Trawick-Swith, 2013). Dağınık bağlanma ise en büyük güvensiz bağlanmayı temsil eder. Ebeveyni yanına döndüğünde şaşkınlık gösterirler ve çelişkili davranışlarda bulunurlar. İlk önce kararsız davranıp yapışma ve uzağa itme davranışını gösterirler ardından kaçınan bağlanma işaretleri gösterebilirler (Berk, 2013). Bu bilgilerden yola çıkarak erken dönemde güvenli bağlanma gerçekleştiren çocukların, ileriki dönemlerde olumlu sosyal beceriler sergileyen bireyler olacakları öngörülmektedir.

Yaşamın ilk yıllarında sosyal ilişkilerin başlangıcını oluşturan ve anne-baba ya da bakıcıyla yaşanan bağlanma örüntüleri ilerleyen zamanlarda yerini arkadaşlara ve öğretmenlere bırakır. Bu bilgiler bağlamında sosyal gelişimi anlamak için sosyal gelişim kuramlarından bahsedilecektir.

2.3. Sosyal Gelişim Kuramları

Çocukların kişisel farklılıkları olsa da genelde ihtiyaçları aynıdır. Çocuğun ihtiyaçlarının farkına varılarak giderilmeye çalışılması yaşam boyu devam eder. Bu süreçte birey, çevresindeki bireylerle ilişki halindedir. Bu sebeple bireyin toplumda kişiler arası etkileşimleri, grup etkinliklerine katkıda bulunması, olumlu davranması, sorumluluk sahibi olması ve toplumsal yaşamının gerektirdiği kurallara uyabilmesi gibi farklı düzeylerde kazandığı bazı sosyal davranışlar bulunmaktadır (Yavuzer, 2015). Araştırmacılar, çocukların sosyal gelişimi ve becerileriyle ilgili neden farklı yetenekler barındırdığı hususunda farklı yaklaşımlardan bahsetmiştir. Bu yaklaşımlar aşağıdaki gibi açıklanacaktır.

2.3.1. Psiko-analitik Kuram

Kurama göre sosyalleşme, çocuğun ebeveynleriyle yaşadığı duygusal bağı diğer kişilere aktarmasıdır. Psikoseksüel evrelerde yaşanan sorunlar, bireyin sağlıklı kişilik yapısına sahip olamamasına dolayısıyla sosyal açıdan uyum sağlayamamasına neden olmaktadır (Gülay ve Akman, 2009). Freud, kuramında birbirini izleyen beş psikoseksüel gelişim döneminde incelemiş ve bu dönemleri sırası ile (1) *Oral*, (2) *Anal*, (3) *Fallik*, (4) *Latens* ve (5) *Genital evre* olarak adlandırmıştır. Freud'un psikoseksüel gelişim dönemlerinin ilk üçü 0-6 yaşlar arasına denk düşmekte ve ilk üç dönemin, son iki döneme göre kişilik üzerindeki etkileri daha fazla olmaktadır. Freud, söz konusu gelişim dönemlerindeki

karmaşaların çözümlenememesinin ve herhangi bir gelişim döneminde çocuğun temel gereksinimlerinin gerektiği gibi doyurulamamasının, insan kişiliğinde bazı gelişim kusurlarına neden olacağı görüşündedir. Freud çocuğun ihtiyaçlarını karşılamada aşırıya kaçmanın da kişilik yapısını olumsuz biçimde etkilediğini belirtmiştir (Yeşilyaprak, 2008).

Çocuklukta cinsel dürtüler, vücudun oral, anal ve genital bölgelerinde gezinerek odaklanmaktadır. Her evrede ebeveynler, çocukların temel ihtiyaçlarını karşılamalarına izin verirken onların az ya da çok tatmin olmalarına neden olurlar. Bireyin kişiliği bu evrelerden geçerken id, ego ve süper ego denilen üçlü bir sistemin etkisi altında gerçekleşir (Yurtsever Kılıçgün, 2015: 118). *İd*; doğuştan varolan, biyolojik ihtiyaç ve dürtülerin kaynağıdır. İd cinsellik, saldırganlık, açlık, susuzluk gibi dürtülerinin gücünden gelen enerji ile doludur ve haz prensibine göre çalışır. İd dış dünyadan bağımsız hareket eder. İdden kaynaklanan dürtüleri doyurulma istemi ortaya çıktığında devreye ego girer. *Ego*; kişiliğin karar organıdır ve gerçeklik ilkesine göre çalışır. İdin ihtiyaçlarını karşılar ve gerektiğinde de erteler. Aynı zamanda idin ve süperegonun genelde çatışan ihtiyaçlarını uzlaştırmaya çalışır. *Süperego*; kişiliğin sonradan geliştirdiği üçüncü sistemdir ve kişiliğin ahlaki yönüdür. Haz almaktan çok mükemmel olmak için çalışır. Toplumsal beklentilere göre şekillenir. Anne- baba tarafından verilen ödül ve cezalar doğrultusunda gelişir (Deniz, 2013). Freud, erken dönemde id-ego-süperego arasındaki ilişkinin bireyin kişiliğini oluşturduğunu ifade eder. Freud'un psikoseksüel gelişim evrelerinden okul öncesi döneme denk gelen 3 evrenin belli başlı özelliklerinden bahsetmek gerekirse; *oral dönem*, doğumdan iki yaşa kadar süren ve haz kaynağının ağız bölgesinde olduğu dönemdir. Bu evrede temel duygu, bebekle ilgilenen kişiye olan bağılıktır. *Anal dönem*; üç yaşa denk gelen bu dönemde haz kaynağı anal bölgededir ve bu evrede ailelerin kazandıracığı tuvalet eğitimi oldukça önemlidir. *Fallik dönem*; 3-6 yaşlarını kapsayan bu dönemde haz kaynağı cinsel organdır ve elektro- oedipus kompleksi bu dönemde görülür. Çocuklar bu dönemde sosyalleşmeye başlar ve cinsiyet farklılıklarını merak ederler (Yurtsever Kılıçgün, 2015). Çocukların ebeveynlerinin yanı sıra okul öncesi dönemde sosyal becerilerini sergileyecekleri arkadaş ortamını da edinmeleri bu bulguları destekler niteliktedir.

2.3.2. Psiko-sosyal Kuram

Eric Erikson, Freud'un temel varsayımlarının birçoğuna katılsa da iki kuram arasında önemli farklar bulunur. İlk olarak Erikson, cinsel dürtüyü daha az vurgularken kimlik duygusunun adım adım ortaya çıkışına odaklanır. İkinci olarak, Erikson Freud'un ilk yıllara verdiği büyük öneme katılmakla birlikte kişiliğin ergenliğin sonunda gelişimini tamamlamadığını yetişkinlik döneminde de gelişim aşamalarından geçtiğini savunur. Erikson'un öne sürdüğü psikososyal gelişim 8 evreden geçerek gerçekleşir: (1) *Güvene karşı güvensizlik*, (2) *Özerkliğe karşı utanma ve şüphecilik*, (3) *Girişkenliğe karşı suçluluk*, (4) *Çalışkanlığa ve başarıya karşı aşağılık duygusu*, (5) *Kimlik kazanmaya karşı rol karmaşası*, (6) *Yakınlığa karşı yalıtılmışlık*, (7) *Üretkenliğe karşı durgunluk* ve (8) *Bütünlüğe karşı umutsuzluk*. Bu evrelerin üçüne erken çocukluk döneminde ulaşılır (Berk, 2013). Erikson'un psikososyal gelişim evrelerinden erken çocukluk dönemine denk gelen 3 evrenin belli başlı özellikleri şunlardır: *Güvene karşı güvensizlik*; doğumdan başlayarak bir yaşına kadar olan bu dönemde annenin bebeği büyütürken benimsediği tutum, bebekte güven ya da güvensizlik duygusunun oluşmasına neden olur. *Özerkliğe karşı utanma ve şüphecilik*; 1-3 yaşları arasında görülen bu evrede çocuğun bağımsızlığa doğru gelişen becerileri ile çevreyi keşfetme isteği sırasında yetişkinlerin göstermiş olduğu tepkiler, çocuğun kendine güven duymasına ya da utanmasına sebep olur. *Girişkenliğe karşı suçluluk*; 3-6 yaş arasında görülen bu evrede çocuk, çevresini daha fazla merak ederek araştırma ve yeni şeyler öğrenme girişiminde bulunur. Bu girişimciliğin engellenmesi çocuğun suçluluk duymasına ve kendine olan güveninin azalmasına yol açmaktadır (Yurtsever Kılıçgün, 2015). Bu sonuç göz önünde bulundurularak çocukların girişimciliği desteklenmeli ve sosyal becerilerini geliştirmelerine olanak tanınmalıdır.

2.3.3. Davranışçı Kuram

Davranışçı kuramın kuruculuğunu ve yaygınlaşmasını J. B. Watson, John Locke, Pavlov, Thorndike, Skinner, Hull ve Bernard yapmışlardır. Uyarı- tepki psikologları diye de nitelendirilen bu kuramcılar, uyarılar sonucunda meydana gelen tepkileri incelerler (Yeşilyaprak, 2008). Davranışçı kuramcılara göre bir davranış kazanmak veya değiştirmek için uyarılara karşı verilen tepkiler oldukça önemlidir. Yine davranışçılara göre bir becerinin kazandırılmasında pekiştirme ve kalıcılığının sağlanmasında da tekrar önemli yer tutar (Deniz, 2013). Bu

kuramcılarının görüşlerinden yola çıkarak sosyal becerilerin çocuğa kazandırılması için istenen sosyal davranışın gerçekleşmesinin yapılacak pekiştirme ve tekrarlarla gerçekleşeceği düşünülmektedir.

2.3.4. Bilişsel Gelişim Kuramı

Bilişsel Gelişim Kuramı, Piaget'nin ortaya koyduğu sosyal beceri eğitiminde kullanılan bir kuramıdır. Piaget, bilişsel gelişimi bebeğin doğumundan ergenlik dönemine kadar yaşadığı ortamı anlamlandırma süreci olarak ifade eder (Senemoğlu, 2011). Piaget'e göre bilişsel gelişim dört dönemden oluşmaktadır. Bu dönemler; *duyusal hareket, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler dönemidir* ve çocukların bu gelişim evrelerinden sırasıyla geçtiği ifade edilir (Bacanlı, 1999). Piaget çocuğun akranları ile etkileşiminin onun benmerkezci düşüncenin ötesine geçebilmesinde esas olduğunu düşünmektedir. Akranları ile sağladığı bu etkileşim çocuk için oldukça anlamlıdır ve akranlarla etkileşimin sağlandığı bir ortam çocuğun sosyal uzlaşma ile ilgili problem çözme becerisini öğrenmede oldukça etkili olacaktır (Deniz, 2013). Sosyal becerilerin desteklenmesinde akran desteğinin önemi bir kez daha ön plana çıkmaktadır.

2.3.5. Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı

Albert Bandura'nın geliştirdiği kuram, davranışçı kuramla bilişsel kuramlar arasında bir köprü işlevi görmektedir. Bandura, kişinin bir şeyi öğrenirken doğrudan öğrenmenin yanında çevresindeki kişilerin deneyim ve davranışlarını gözlem yaparak da öğrenmenin olabileceğini belirtir. Kişi gözlem yaptığı modelleri, tekrar edilen davranışları kendi de gösterir, cezalandırılan davranışı yapmaz. Buna dayanarak özellikle erken dönemde çocuklar için saygın bir yere sahip ebeveynler ve öğretmenler, örnek modeller olarak çocuklara istenilen davranışları kazandırabilirler (Senemoğlu, 2011). Sosyal bilişsel öğrenme kuramına göre; ailenin ve sosyal çevrenin sosyal davranışlar üzerinde etkisi vardır. Birçok becerinin kazanımı model alma yolu ile olur. Çocuklar yaşları ilerledikçe neyi taklit edecekleri konusunda seçici hale gelirler (Yurtsever Kılıçgün, 2015). Bu nedenle erken çocukluk döneminde aile ve çevre büyük etkiye sahiptir.

2.3.6. Sosyo-Kültürel Gelişim Kuramı: Vygotsky

Vygotsky çocukların bilişsel gelişimlerindeki sosyal çevre ve kültürel yapının önemi üzerinde durmuştur. Bireysel gelişimin sosyal ve kültürel bağlam

olmaksızın anlaşılmayacağını belirtir (Yeşilyaprak, 2008). Vygotsky'nin kuramı, çocuğun sosyal gelişimiyle bilişsel gelişimi arasında bir etkileşim olduğunu ileri sürer. Vygotsky bilişsel gelişimin sosyal kısmına yoğunlaşmıştır ve çocuğun gelişiminde sosyalleşmenin ne denli önemli olduğunu vurgular. Kurama göre çocuk, çevresindeki kişilerin destekleriyle zihinsel fonksiyonları yerine getirir (Gülay ve Akman, 2009). Vygotsky tarafından potansiyel gelişim alanı olarak ifade edilen ilkeye göre yetişkinler tarafından çocuğun içinde bulunduğu gerçek gelişim düzeyi zengin duyuşsal uyarıcılar verilerek desteklenmelidir. Yıldız Bıçakçı'nın (2015) da belirttiği gibi erken çocukluk döneminde çocukların sosyal becerileri, aile ve çocuğun yakın etkileşime girdiği kişiler sayesinde kazanılmaktadır.

2.4. Sosyal Yeterlik

Sosyal yeterlik Mc Fall'a göre (1982, akt. Bacanlı, 2014:27), bireyin sosyal görev performansının yeterli olup olmadığının diğer kişilerce belli ölçütlere göre değerlendirilmesinin sonucudur. Yeterlik ile ilgili McFall şu noktaları vurgulamıştır: (1) yeterlik performansın birileri tarafından değerlendirilmesindedir. (2) Değerlendirme birileri tarafından yapıldığı için yanılığa payı vardır. (3) Değerlendirme için her zaman ölçüt gerektiği için yeterliğin ölçütlerinin belirlenmesi gerekir. (4) Genel bir yeterlik olmaz yani değerlendirilecek bir görevle ilgili yeterlik belirlenebilir. (5) İnsanların özellikleri onlardan beklenen yeterlik standartlarını etkileyebilir. (6) Son olarak bireyin yeterli olarak değerlendirildiği bir performans ile aynı görevle karşılaştığında da yeterli olacağı kabul edilir.

Sosyal yeterliğin temelinde, bireyin sosyal bir varlık olarak, toplum içinde uyumlu, başarılı ilişkiler geliştirirken kendi bireysel hedeflerine de ulaşabilmesi yer almaktadır. Dolayısıyla sosyal yeterlik, bireysellik ve toplumsallık arasındaki dengeyi ifade eden bir kavramdır (Gülay ve Akman, 2009). Çocukların sosyal beceri kazanmaları okul öncesi eğitimin önemli amaçlarından biridir. Fakat sosyal yetkinliğin farklı kültürlerde farklı tanımlandığı unutulmamalıdır. Bütün çocuklara tamamiyle aynı sosyal becerileri öğretmeye çalışmak, sosyal yetkinlik araştırmalarının yanlış uygulanmasına neden olacaktır (Trawick-Swith, 2013).

2.5. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Beceriler ve Gelişimi

Yaşam içinde önemli bir yeri olan sosyal beceriler, 1900'lü yılların başından itibaren bahsedilen bir kavramdır. Bu beceriler üzerine ilk incelemeler William James'in 'Psikolojinin Prensipleri' (1890, akt. Bacanlı, 1999) adlı eserine dayanmaktadır. Sosyal beceri ile ilgili yapılmış olan birçok tanım, sosyal becerinin başkalarının ödülleriyle artış eğilimi gösterdiğini ve öğrenilebilen davranışlar olduğunu göstermiştir (Hargie, 2006). Yapılan tanımlardan yola çıkarak sosyal becerilerin temelinde operant koşullanma ve sosyal öğrenme kuramının olduğu görülmektedir. Operant koşullanma; hedefe ulaşmak için bireyin süreç içerisinde yaptığı tekrarlar sonucu davranışı öğrenmesiyle ilgilidir. Sosyal öğrenme kuramı ise; gözlemlenen davranışın sonucunda modelin almış olduğu ödül veya cezaya bağlı olarak bireyin o davranışı taklit edip etmemesiyle ilgilidir (Yeşilyaprak, 2008: 222). Görüldüğü gibi sosyal beceriler sosyal yaşamı etkileyecek düzeydeki becerilerdi ve doğumla birlikte öğrenilmeye başlanmaktadır. Bu sebeple yapılan araştırmalar ilköğretim çağına kadar olan çocukların belirli bir seviyeye kadar sosyal becerileri kazanamamaları durumunda yaşamları süresince risk altında olmaları öngörülen bir durumdur (Koçyiğit ve Kayılı, 2008). Bu bağlamda sosyal becerinin okul öncesi eğitimde önemli kazanımlar arasında olduğu söylenebilir.

Okul Öncesi Eğitim Programında yer alan gelişim özellikleri göz önüne alınarak erken dönemde çocuklara kazandırılması gereken sosyal becerilerle ilgili kazanımlara aşağıdaki yer verilmiştir:

1. Kendisiyle ilgili sorulan sorulara cevap verir, grup oyunlarına katılır, sırasını bekler.
2. 'Lütfen', 'Teşekkür ederim' gibi nezaket sözcüklerini kullanır.
3. Duygularını ifade eder.
4. Kendisine ait nesneleri paylaşır.
5. Gerekli durumlarda izin ister.
6. Bir sorunu olduğu zaman yardım ister.
7. Kendisi hakkında olumlu ifadeler kullanır.

8. Başkalarına yardım etmeye karşı isteklidir, başkalarının duygularını fark eder, kendine güven duyar gibi ifadelere yer verilmiştir (MEB, 2013: 28-30).

Sosyal becerilerin kazanılması ve geliştirilmesi erken yaşlarda edinilen eğitim yaşantıları ve çocuğun etkileşime girme fırsatı bulmasıyla mümkün olmaktadır. Okul öncesi dönemde sağlıklı sosyal ilişkiler kuran çocukların ilerleyen zamanlarda da topluma uyumlu, düşüncelerini rahatça anlatabilen, mutlu ve başarılı kişiler olacağı öngörülür (Gülay ve Akman, 2009). Çocuk bu dönemde gözlem yaparak paylaşımda bulunma, işbirliği içinde olma gibi prososyal davranışları öğrenir (Sarı, 2007). Yalnızca aile üyelerinden öğrenilemeyecek olan sosyal becerilerin kazanımında arkadaş çevresinin de payı oldukça önemlidir. Özgülük'ün (2006) de ifade ettiği gibi kurulan ilişkiler sırasında hem akran grubuyla hem de yaşça kendilerinden küçük çocuklarla etkileşime girme olanağının bulunduğu okul öncesi kurumlarda çocuk empati, hoşgörü vb. becerileri öğrenmektedir. Çocuğun kurduğu ilişkiler esnasında ebeveynler ve öğretmenler iyi bir gözlemci ve iyi bir rol model olmalıdırlar (Göktaş, 2015). Böylece daha nitelikli ve sağlam temellere dayanan bir süreçten bahsedilebilir.

2.5.1. Sosyal Becerilerin Sınıflandırılması ve Boyutları

Sosyal beceriler araştırmacılar tarafından birçok şekilde sınıflandırılmıştır (Gresham ve Elliott, 2008; Riggio, 1986). Bu sınıflandırmalar aşağıda açıklanmıştır.

Riggio'nun (1986) geliştirdiği 'Sosyal Beceri Envarteri'nde temel sosyal beceriler yedi boyutta ele alınmıştır. Bunlar sözel olmayan gönderilerdeki genel bir beceriyi ölçen Duygusal Anlatımcılık (Emotional Expressivity), başkalarıyla kurulan ilişkide sözel olmayan gönderileri alma ve açmayla ilgili genel becerileri ölçen Duygusal Hassaslık (Emotional Sensitivity), duyguları kontrol etmeyi ölçen Duygusal Kontrol (Emotional Control), sosyal ilişkilerde sözel olarak konuşma ve iletişime katılma becerilerini ölçen Sosyal Anlatımcılık (Social Expressivity), sosyal davranışları anlama ve onlara duyarlı olmayı ölçen Sosyal Duyarlık (Social Sensitivity), sosyal ortamlarda kendini ortaya koyma becerilerini ölçen Sosyal Kontrol (Social control) ve son olarak genel tutum ve uyumu ölçen Sosyal Manipulasyon (Social Manipulation) şeklindedir.

Akkök'ün (2006) sınıflandırmasına bakıldığında; (1) ilişkiyi başlatma ve sürdürme becerileri, (2) grupla bir işi yürütme becerileri, (3) duygulara ve ifade edilmesine yönelik beceriler, (4) saldırgan davranışlarla başa çıkma becerileri, (5) stresle başa çıkma becerileri, (6) problem çözme ve planlama becerileri olduğu görülmüştür.

Sosyal beceri Gresham ve Elliot'un (2008) Sosyal Beceri Gelişme Sistemine göre (Social Skill Improvement System) temelde yedi alt kategoriye ayrılmaktadır. Bunlar sırasıyla; temel konuşma ve kişiler arası ilişkiler kurmayla ilgili olan (1) iletişim becerileri; grup içinde ortak çalışmalarda yer alma ve paylaşımda bulunmayı değerlendiren (2) işbirliği yapma becerileri; iletişim sürecini başlatma ilgili becerileri bilmeyeyle şekillenen (3) kendini ifade etme becerileri; verilen görevi yerine getirme ve bu işe verdiği önemi göstermeyeyle ilgili olan (4) sorumluluk alma becerileri; kişilerin duygu ve düşüncelerine saygılı olma ve önem vermeyeyle gelişen (5) empati kurabilme becerileri; bulunduğu ortamdaki kişilerle olumlu ilişkiler kurma ve bu kişilerle arkadaşlık kurarak gerektiğinde aktivitelerle katılmayla ilgili olan (6) grupla birlikte hareket etme becerileri; ve güçlü- zayıf yanlarını bilerek gerektiğinde duruma uygun tepkiler vermeyeyle şekillenen (7) kendini kontrol etme becerileridir.

Yapılan sınıflandırmalara bakıldığında, temelde kişinin kendini ve hislerini ifade etme becerisinin olduğu görülmektedir. Konuşmayı başlatma ve sürdürme, arkadaşlarıyla ilişkilerini yönetme, başkalarının duygularını anlama, paylaşma, yardım etme ve yardım isteme gibi becerileri sınıflandırmalar arasındadır. Bireyin bu becerilere sahip olması sosyal bakımdan yeterli düzeyde olduğunu gösterirken, eksikliği ise sosyal beceri yetersizliği olduğunu ortaya koymaktadır (Çimen, 2009). Tüm bu açıklamalar dikkate alındığında, sosyal becerinin tek bir sınıflandırmaya dayanmadığı görülmektedir.

2.5.2. Sosyal Beceri Yetersizliği

Kişinin sosyal etkileşim için gerekli olan becerileri yeterli düzeyde kazanamamış olması ya da bu becerileri uygun zamanda kullanamaması sosyal beceri yetersizliğini ortaya çıkarır (Çimen, 2009). Sosyal beceri yetersizlikleri genelde iki durumda ortaya çıkmakta, bazı kişiler çeşitli sosyal becerileri öğrenememekte, bazı bireyler de öğrendikleri becerileri uygun ortam ve durumlarda kullanamamaktadırlar. Gresham (1988) sosyal beceri yetersizliklerini

dört başlıkta ele almıştır (akt. Çiftçi ve Sucuoğlu, 2012). Bandura' nın kazanım ya da öğrenme eksikliği olarak ifade ettiği ve bireyin beceriyi daha önceden hiç kullanmadığı durum olan (1) *beceri yetersizliği*; bireyin beceriyi nasıl yapacağını bildiği, fakat motivasyon eksikliğinden ya da o beceriyi yeterli sıklıkta ve uygun zamanlarda kullanmadığı ya da gerekli koşullarda karşılaşmamış olma durumunda ortaya çıkan (2) *performans yetersizliği*; duygusal tepkilerindeki artış nedeniyle ya da kaygı gibi yoğun duygusal tepkiler durumunda herhangi bir sosyal beceriyi öğrenmesinin engellendiği (3) *kendini kontrol yetersizliği* ve bireyin kazandığı bir sosyal beceriyi duygularındaki fazlalık sebebiyle istenilen seviyede gerçekleştirememesi durumu olan (4) *beceriyi ortaya koymada yetersizlik* tir.

Çocuklar yetersiz bazı sosyal beceriler nedeniyle çevresindeki kişilerle ve arkadaşlarıyla temas kurmamakta ve iletişim yetersizliği yaşamaktadır. Sağlıklı bir ilişki kurulmadığından davranış problemleri ortaya çıkmaktadır. Sonuçta, sosyal becerilerde yetersizlik yaşayan çocukların, hayatları boyunca akademik çalışmalarda, kişilerarası ilişkilerde, çalışma hayatlarında farklı sorunlar yaşamaktadırlar. Bu sorunların hallolması için çocukların toplumla bir arada tutulup sosyal beceri düzeylerinin artırılması gerekmektedir (Avcıoğlu, 2009). Erken dönemde çocukların sosyal bakımdan yetersizlikler yaşaması, Gülay ve Akman'ın (2009) da ifade ettiği gibi ileride suç işleme, depresyon, kaygı bozukluğu gibi problemlerle karşılaşılması durumunun daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

2.5.3. Okul Öncesi Dönemde Sosyal Becerilerin Gelişimini Etkileyen Faktörler

Daha öncede belirtildiği üzere sosyal becerilerin gelişimini etkileyen birçok değişken vardır. Bu değişkenler ebeveyn etkileşimleri, akran etkileşimleri, okulun ve sınıfın sosyal ortamı, sosyal çevre ve kültür ve çocukların bireysel özellikleri olarak sıralanmıştır (OSBEP, 2014).

2.5.3.1. Ebeveyn Etkileşimleri

Aile çocuğun ilk sosyal çevresidir. Çocuk ilk sosyal davranışları, aile bireyleri ile olan etkileşimi sonucunda kazanır. Aile bireylerinin çocukla ilişkisi çocuğun ailedeki yerini belirler. Aile, çocuğun sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar. Ayrıca aile çocuğa sosyal olarak kabullenilen davranışların

gelişimi için destek olur. Aileyle çocuk arasındaki sağlıklı etkileşim, çocuğun sağlıklı kişilik geliştirmesini yardımcı olur (Yıldız Bıçakçı, 2015). Bu bağlamda çocuğun ailesiyle kurduğu iletişimin niteliği toplumsallaşması ve akran grupları içindeki etkileşimiyle yakından ilişkilidir. Çocuğun bu etkileşimler sırasında geçirdiği her türlü olumlu yaşantı çocuğun sosyal gelişimini de olumlu yönde etkiler (Dereobalı, 2005). Ebeveynler çocuklarla kurdukları bağlanma ilişkileriyle, uyguladıkları anne baba stilleri ve davranış modelleriyle, ödülü ve cezayı kullanma tarzlarıyla, çocuklarıyla kurdukları karşılıklı iletişim yapısıyla çocukların sosyal beceri gelişimlerini etkilemekte ve onların sosyalleşmeleri açısından örnek olmaktadır (Yaşar, 2015: 279). Ayrıca ailenin çocuk yetiştirme biçimleri, çocuğun sosyal gelişimine tesir eden önemli faktörlerden biridir (Fazlıoğlu, 2009). Ebeveynlerin çocuk ile olan ilişkilerinde kullandıkları otorite türleri Baumrind'in (1966, akt. Yurtsever Kılıçgün, 2015: 125) sınıflandırmasına göre incelendiğinde; çocuğun tüm istek ve dileklerinin karşılandığı, çocuğun olumsuz davranışlarına olumlu yaklaşımın sergilendiği ve cezadan kaçınılan (1) *serbest otorite*, ebeveynin çocuğun davranışlarını kurallara göre biçimlendirdiği, itaate önem verilen ve cezadan kaçınılmayan (2) *yetkeci otorite*, ebeveynin çocukla iletişim kurmaya önem verdiği ve çocuğun gereksinimlerine duyarlılık gösterdiği aynı zamanda disiplinin de hakim olduğu (3) *yetkili otorite*dir. Ailelerin, erken çocukluk döneminde çocuklara tecrübe ve sosyal becerileri kazandırmaları açısından ebeveynlerin bireysel özellikleri, çocuğa karşı ilgi ve davranışları, çocuklara model olmaları oldukça önemlidir. Erken dönemde model alarak öğrenme deneyimi olan çocuk için bu büyük bir fırsattır. Bu dönemde model alacakları kişiler hiç şüphesiz anne ve babadır (Gülay ve Akman, 2009). Aile üyeleriyle olan ilişkiler, çocuğun diğer bireylere olan davranışlarının da şekillendirir. Ayrıca anne- baba çocuğa ailenin bir üyesi olduğunu hissettirirken aynı zamanda toplumun da bir üyesi olduğunu vurgular (Deniz, 2010).

2.5.3.2. Akran Etkileşimleri

Temel bakım veren kişiler ve aile üyeleri genelde çocukların erken dönem sosyalleşmesinde temel kişidir fakat çocuklar büyüdükçe diğer kişilerin önemi artmaya başlar. Diğer kişiler arasında akranlar da sayılabilir (Yaşar, 2015: 280). Çocuk için küçük yaşlarda anne ve baba tek önemli kişilerken, okulun başlaması ile arkadaşlar da çocuğun yaşamında önemli yer tutarlar. Arkadaşlık, okul öncesi çocukların sosyal gelişimlerini olumlu etkileyen etkenlerden biridir. 3 ile 6 yaş arasında okula başlayan çocuk için buradaki akranlar ilk sosyalleşme

kaynaklarıdır. Çocuk akranları ile birlikte oynamayı, oyuncakları paylaşmayı, sıra beklemeyi, akranları ile ilişki başlatmayı ve sürdürmeyi öğrenirken, aslında topluma uyum için gerekli olan sosyalleşme davranışlarını kazanmaktadır (Önder, 2007).

Arkadaş ilişkileriyle ilgili ana kavramlardan biri, sosyal konumdur. Sosyal konum, çocuğun arkadaşları arasında sevilme, kabul edilme düzeyini belirlemektedir (Gülay, 2009a). Kimi çocuklar arkadaş edinmede, oyun arkadaşlarınca kabul edilmede ve değer görmede başarılyken kimi çocuklarda ise arkadaşlarıyla iletişim kurmakta çok zorlanmakta ve başarısız sonuçlarla karşılaşmaktadır. Bu süreçte çocuklar üç farklı sosyometrik özellikte sınıflandırılmaktadırlar: (1) Popüler çocuklar, (2) Reddedilmiş çocuklar ve (3) İhmal edilmiş çocuklar. Sosyometrik özelliklerine göre çocuk türleri (Trawick-Smith, 2013).

- Popüler çocuklar: Bu çocuklar arkadaşları tarafından genellikle istenen oyun arkadaşı olarak adlandırılır. Bu gruptaki çocuklar sosyal açıdan aktiftirler ve sosyal ilişki kurma konusunda girişimcidirler. İlişkilerinde arkadaşça ve destekçi bir etkileşim kurarlar. Çatışma çözmede beceriklidirler.

- Reddedilmiş çocuklar: Bu çocuklar arkadaşları tarafından istenmeyen oyun arkadaşı olarak adlandırılır. Bu grupta yer alan çocuklar, arkadaşlarıyla ilişkilerinde mızımlık, saldırganlık (sözel ya da fiziksel), şikayet etme gibi olumsuz davranışlar sergilerler. Antisosyal davranış sergilerler ve genellikle tek başına oynarlar.

- İhmal edilmiş çocuklar: Bu çocuklar arkadaşları tarafından çoğunlukla ihmal edilirler. Bu grupta yer alan çocuklar nadiren arkadaşlarıyla iletişime geçerler ve genellikle utangaç tavır sergilerler. Genelde tek başlarına oynarlar ve sosyal ortamlarda suskundurular. Oyun gruplarına dahil olma konusunda çekingendirler (Trawick- Smith, 2013).

Aile ilişkilerinin yanında akran etkileşiminin de sosyal beceri gelişimine etkisi oldukça büyüktür ve çocuklar birbirine model olarak sosyal davranışları öğrenebilirler.

2.5.3.3. Okulun ve Sınıfın Sosyal Ortamı

Aile ve akranlar gibi okul da çocuğun sosyalleşmesinde önemli bir yere sahiptir. Çocuğun sosyal gelişiminin desteklenmesinde öğretmen tutumları da önemli rol oynamaktadır. Erikson ‘un psikososyal gelişim kuramından çıkarılan sonuca göre okul öncesi dönemde öğretmenlerin çocuğun utanç ya da suçluluk duyguları yerine girişimcilik duygularını geliştirebilmesi için desteklemeleri önemlidir (Fazlıoğlu, 2009). Çocuğun ailedeki şartları iyi ve elverişli olsa da çocuğun akranlarıyla uygun ortamda ve öğretmenlerinin rehberliğinde eğitim almasını sağlamak daha faydalı olacaktır. Çocuk bu ortamda kendine uygun oyun ortamını yaratır, işbirliğini geliştirir, akranlarıyla ilişki kurar. Okulda kendi hakkını korumayı ve başkalarının haklarına da saygı duymayı öğrenir. Erken çocukluk dönemi, eğitimin ilk basamağı olmasıyla ve bu dönem çocuklarının sosyal becerileri kazanma sürecinde büyük öneme sahip olması nedeniyle sağlıklı sosyal becerilerin temellerini atmak için en uygun ortamdır (Deniz, 2010). Bu doğal ortamda çocukların sosyal becerileri öğrenmelerine öğretmenlerin, çocukların sosyal becerilerine katkı sağlayacak, arkadaş ilişkilerini geliştirecek ve çocukların sosyal gelişim süreçlerine uygun oyunlar oynamalarına imkan sunmaları oldukça önemlidir (Neslitürk, 2013). Ayrıca okul öncesi eğitim basamağında çocuğa tanınan fırsatlarla ve eğitimle sırasını bekleme, hakkını arama, sevinç ve kızgınlıklarını ifade etme, isteklerini erteleyebilme vb. davranışlar öğretmen rehberliğinde çocuklara kazandırılması amaçlanır (MEB, 2006). Çocuk bir sosyal beceriyi çeşitli nedenlerle öğrenmemiş olabilirler. Öğretmen çocuk için ne kadar çok fırsat yaratırsa, sosyal becerilerin gelişmesi de o kadar kolaylaşır (Akkök, 2006). Andı’nın da (2014) belirttiği gibi çocukların kendilerini rahat hissetmesi, olumlu bir ortam yaratılıp sosyal beceriler açısından başarılı model olan öğretmenlerin yardımıyla daha rahat ve kısa zamanda sosyal becerileri öğreneceklerdir.

2.5.3.4. Sosyal Çevre ve Kültür

Çocuk doğup büyüdüğü toplum içinde, toplumun özümlediği kültürel değerleri benimseyerek sosyalleşir. Her toplumunu kendine has değerleri ve kuralları vardır. Çocuktan beklenen bu değerleri ve kuralları özümseyip uygulamasıdır (Çimen, 2009). Sosyal çevre, anasınıfına başlayan çocuklar için yeni bir uyum süreci ve öğrenme ortamı anlamına gelir. Bu ortam çocuk ve ailesi için yeni ve tanınması gereken bir ortamdır (OSBEP, 2014). Çocuğun çevresindeki

bireylerin ona yakın ve ilgili davranması, sosyal beceri ve iletişim becerisi yüksek kişilerin model olması, çocukların sosyal gelişimine olumlu yönde katkı sağlayacaktır (Neslitürk, 2013). Böylece çocuğun sosyal gelişiminde tek başına aile ve arkadaş ortamının tek başına yeterli gelmediği, çevrenin de payının büyük olduğu görülmektedir.

2.5.3.5. Çocukların Bireysel Özellikleri

Çocukların sosyal becerileri kazanma kabiliyetleri, yaşları, cinsiyetleri, yetersizlik düzeyleri gibi birçok kişisel özelliklerden etkilenir (OSBEP, 2014). Çocuklar erken dönemde daha çok hemcinsleriyle oynamaktan hoşlanırlar. Çimen (2009) 11'i erkek 12'si kız olan 23 çocukla yaptığı araştırmasında çocukların sosyal beceri düzeyleri arasında fark olmadığını, çocukların kendi cinsiyetlerinden olanlarla oynamaya meyilli olduğu ve diğer cinsiyeti de tanımaya çalıştıklarını tespit etmiştir. Çocukların cinsiyetleri bakımından heterojen grup oluşturulması, sosyal becerilerin model alınarak öğrenilmesinde yararlı olacaktır.

Çocukların sosyal becerilerini etkileyen bir diğer faktör de engel durumunun olup olmamasıdır. Yapılan araştırmalarda engeli olan çocukların olmayan çocuklara göre sosyal beceri düzeylerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca engelli çocukların yaşına uygun becerileri geliştirmede desteğe ihtiyaç duyduklarını ve sınıf içinde arkadaşlarınca engeli olmayan öğrencilere göre daha az kabul gördükleri belirlenmiştir (Gültekin, 2008).

Çocukların yaşları arttıkça bilişsel, dil ve ahlak gelişimleriyle birlikte sosyal becerileri de gelişmektedir. Yaş artışıyla birlikte çocuklar daha fazla insanla iletişime girmektedir ve bu durum sosyal beceri gelişiminin yadsınmaz bir kuralıdır (Avcıoğlu, 2005: 14).

2.5.4. Yaşlara Göre Sosyal Gelişim

Sosyal davranışlar kısıtlı da olsa doğumdan itibaren görülmeye başlanır. Bu dönemde sosyal gülümseme, sesli ve davranışsal tepkiler verme diğer insanlarla iletişimi başlatma becerileri olarak görülmektedir (Gülay ve Akman, 2009). Yaşamın ilk yıllarında anneye güvenli bağlanarak olumlu ilişkiler kuran çocukların erken çocukluk döneminde ve ilerleyen yaşlarda akran gruplarında sosyal becerilerini rahatlıkla geliştirecekleri öngörülmektedir (Fazlıoğlu, 2009).

Sosyalleşme, bireyin toplumun bir üyesi haline gelmesidir. Çocuğun toplumsallaşmanın başında olduğu iki yaş, anne ve baba ile birlikte olmanın yanı sıra aile dışındaki kişilerle de ilişkilerin kurulmaya başlandığı dönemdir (Deniz, 2010). Bu dönemde çocuk, çevresindekilerle paylaşımda bulunmaya başlar. Yine bu dönemde çocuğun yaşadığı aile ortamı çocuğun sosyal becerileri kazanmasında etkili olmaktadır. Benmerkezci yapıdan sıyrılıp daha ılımlı hale gelen üç yaş çocuğu, kompleks olmayan becerileri çevresindekilerin desteğiyle sergileyebilir. Empati duygusu gelişmeye başlar. Üç yaş, çocuğun arkadaş ve yetişkinleri taklit ettiği, gözlemlediği davranışları tekrarladığı, oyun ortamı kurarak akranlarıyla iletişime geçtiği bir süreçtir (Gülay ve Akman, 2009). Toplumsal gelişim yönünden aşama kaydeden çocuk dört yaşta akranlarıyla daha fazla vakit geçirerek oynadığı oyunlarla birlikte yaşama dair kuralları öğrendiği ve deneyimler kazandığı bir dönemdedir (Deniz, 2010). Çocuklar bu dönemde akranlarından etkilenmekte ve akranlarını değerlendirmektedir. Ayrıca sosyal beceriler ilişkileri biçimlendirmeye başlamıştır. Beş yaşına gelen çocuk, yetişkinlerle ilişkilerinde daha başarılı ve çevreye uyum göstermede daha kontrollü hale gelir ve çocuğun çevresinin genişlemesiyle paylaşma, yardımlaşma, işbirliği gibi sosyal davranışlarda olgunluk göstermektedir (Gülay ve Akman, 2009). Yavuzer'in de (2015) belirttiği gibi beş buçuk altı yaşla birlikte okul ortamıyla tanışan çocuğun yeni ve daha geniş bir çevresi olmaktadır. Sosyal açıdan çocuğun ailesine bağlılığı devam ederken aynı zamanda öğretmeninin ve arkadaşlarının da önemi giderek artmaktadır. Öğretmenini gözlemleyerek taklit eğiliminde olan çocuk bir yandan da yalnız başına oynamaktan çok grup oyunlarını tercih etmektedir. Böylece işbirliği, paylaşma, dostluk, rekabet, kavga gibi bir takım toplumsal davranışlar gelişir.

2.6. Sosyal Becerilerin Değerlendirilmesi

Sosyal becerileri değerlendirmek, bireye dönüt sağlamak, sosyal beceri eksikliğini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilir (Gülay ve Akman, 2009). Sosyal becerilerin kompleks olması sebebiyle bu becerileri değerlendirirken çeşitli tekniklerin kullanılmasına ihtiyaç duyulur (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2012). Bu tekniklerden formal değerlendirmede standart ölçme araçları kullanılırken, informal değerlendirmede kişinin davranışlarının gözlem yapılarak kişiyle görüşme yapılması yer almaktadır. Genel olarak bu teknikler dört gruba ayrılabilir. Bunlar sırasıyla; kişinin geçmişi hakkında bilgi edinimi için klinik yöntem ve vaka inceleme terimlerini içeren (1) *davranışsal görüşme*, kişinin kendini rapor ettiği

yöntem olan (2) *kendini rapor ölçümleri*, bireyi çeşitli durum ve ortamlarda gözleyebilen kişilerin birey hakkındaki rapor ve yargılarını içeren (3) *davranışsal gözlem* ve (4) *diğer teknikler*dir. Diğer teknikler, gruplandırılmayan teknikleri içerir. İlk akla gelen sosyometridir. Kişilerin sosyal çevrelerinde edindikleri konumlar göz önünde bulundurularak o kişinin sosyal becerisi hakkında bir hükme varılabilir (Bacanlı, 2014).

Değerlendirmede akla gelen ilk soru, çocuğun sosyal yeterliliğiyle alakalı bir problem olup olmadığıdır. Şayet çocuk ilişkilerinde problem yaşıyorsa bunun nedenin ne olduğu öğrenilir. Sosyal becerisi eksik olan ya da onu dışarı vuramayan çocukların gereksinimleri belirlenir. Değerlendirme sonunda yeni bir davranış öğretilir ya da çocuğun sahip olup ortaya çıkaramadığı davranışı sergilemesi için gerekli ortam hazırlanır (Çetin, Bilbay ve Kaymak, 2003). Sosyal becerilerin ölçümündeki bireysel farklılıklar Thorndike ve arkadaşlarının sosyal zekayla ilgili çalışmalarına dayanmakla birlikte zaman içinde sosyal zekanın değerlendirilme gücünden dolayı Guilford ve çalışma arkadaşlarının davranışsal zeka çalışmalarıyla sosyal beceri tanımlamaları ve ölçümleri ortaya çıkmaya başlamıştır (Riggio, 1986). Yine Riggio'nun (1986) temel sosyal becerileri yedi boyutta ele almıştır. Bunlar sözel olmayan gönderilerdeki genel bir beceriyi ölçen Duygusal Anlatıcılık (Emotional Expressivity), başlarıyla kurulan ilişkide sözel olmayan gönderileri alma ve açmayla ilgili genel becerileri ölçen Duygusal Hassaslık (Emotional Sensitivity), duyguları kontrol etmeyi ölçen Duygusal Kontrol (Emotional Control), sosyal ilişkilerde sözel olarak konuşma becerilerini ölçen Sosyal Anlatıcılık (Social Expressivity), sosyal davranışları anlama ve onlara duyarlı olmayı ölçen Sosyal Hassaslık (Social Sensitivity), sosyal ortamlarda kendini sunmayı ölçen Sosyal Kontrol (Social control) ve son olarak genel tutum ve uyumu ölçen Sosyal Manipulasyon (Social Manipulation) şeklindedir.

Sosyal becerilerin en doğru biçimde ortaya konulması ve çocukların sosyal becerilerinin ortaya çıkarılması için farklı değerlendirme tekniklerinin birlikte kullanılarak düzenli ölçümlerin yapılması oldukça önemlidir (Gülay ve Akman, 2009). Değerlendirme teknikleri içerisinde sosyal beceri ölçekleri yaygın olarak kullanılmaktadır. Ülkemizde okul öncesi dönem çocuklarının sosyal becerilerini tespit etmek amacıyla geliştirilen ve uyarlanan ölçekler bulunmaktadır ve sıklıkla kullanılmaktadır (Kamaraj, 2004; Seven, 2006; Kapıkıran, İvrendi ve Adak, 2006; Avcıoğlu, 2007; Okyay, 2007; Koçyiğit ve Kayılı, 2008; Alisinanoğlu ve Özbey, 2009; Neslitürk, 2013). Ancak yeni bir ölçme aracı, sosyal becerileri

değerlendirmeye yönelik yapılacak çalışmaları zenginleştirme açısından oldukça önemlidir.

2.7. Sosyal Beceri Eğitimi

Sosyal beceri eğitimi, sosyal becerilerin öğretiminin amaçlandığı ve genellikle uyarıcı- tepki etkileşimini kabullenen, davranışa dayalı bireysel veya grupça verilen bir eğitim olarak ifade edilir. Sosyal beceri eğitiminin tarihsel gelişimine bakıldığında 1900'lü yıllara dayandığı görülmektedir. Berry'nin ebeveynler için hazırladığı kitapta çocukların çevresiyle ilişkilerinde yaşadığı zorluklar anlatılır ve bu kitap, bu konuda yapılan çalışmalara örnek olmuştur (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2012: 31). Sosyal beceri eğitimi çalışmalarının temelinde, sosyal anksiyetenin sosyal beceri eksikliğinden kaynaklandığı görüşü yatmaktadır. Bireyler sosyal becerileri eksik olduğu için, sosyal ortamlara girmekten endişelenirler. Dolayısıyla, sosyal anksiyeteyi tedavi etmek için bireylere sosyal beceri eğitimi vermek gerekir (Bacanlı, 2014).

Sosyal beceri, çocukların gözlemleri sonucu aile ve arkadaş grupları içinde onların model olmasıyla spontane gelişen ve belli bir kuralı olmadan öğrenilmektedir. Ancak bazı çocuklar, akranlarını gözleyerek sosyal beceri kazanamazlar. Öyle ki bu çocuklar için sosyal becerilerin sistematik şekilde öğretilmesine ihtiyaç duyulur (Avcıoğlu, 2009). Çocuğa uygulanacak olan bu eğitimde, çocuğun gelişim özellikleri göz önünde bulundurulmalı ve çocuğun bireysel performansı belirlenerek programda buna yer verilmesi gerekir (Bacanlı, 2014). Sosyal beceri eğitimi programında belirtilen bu ön koşullar dikkate alındığında bireyin yaşamına olumlu katkıları ortaya çıkmaktadır. Sosyal beceri eğitiminin katkılarına bakıldığında;

- Çocuklar arasındaki olumlu etkileşimi desteklediği,
- Akranları arasındaki uyumu ve kabul düzeyini arttırdığı,
- Aralarında sosyal ilişkileri olan çocukların sosyal açıdan daha uyumlu bireyler olmaları sağladığı ve aralarındaki işbirliğini geliştirdiği bulgularına rastlanmaktadır (Gülay ve Akman, 2009). Dolayısıyla okul öncesi dönemden itibaren sosyal beceri eğitimine başlanması, bireyin ileriki yaşamında da sosyal açıdan becerikli olmasına katkı sağlayacaktır.

Sosyal beceri eğitimi alanındaki ilk çalışmaların özel eğitim alanında yürütüldüğü görülmektedir. Özel eğitimde sosyal beceri öğretiminin, en az akademik becerilerin öğretimi kadar önemli olduğu vurgulanmıştır (Çiftçi ve Sucuoğlu, 2012). İlerleyen zamanlarda sosyal beceri eğitimi başta okul ortamında olmak üzere çeşitli nedenlerle oluşan iletişim problemlerinin giderilmesine yardımcı olmak, duygusal problemlerin çözümlenmesinde toplumda kişinin kendini anlatmasına destek olmak ve aile içi iletişimi arttırmak amaçlı kullanılmıştır. Sosyal beceri eğitimi programının genel amacı, bireylerin davranışsal yeterliğini arttırmaktır (Gülay ve Akman, 2009). Bu bağlamda, davranışsal kuramların savunulduğu sosyal beceri eğitimlerinde sosyal becerileri yetersiz kaldığı için toplum içinde kaygı duyan ve istenmedik davranışlarda bulunan çocuklara yönelik sosyal becerilerin kazandırılması amaçlanır. Ayrıca bilişsel yöntemler kullanılarak sosyal beceri eğitimlerine yön veren bir diğer kuram da bilişsel yaklaşımdır (Bacanlı, 2014). Günümüzde okul öncesi eğitim alanında da sosyal beceri eğitimi etkinliklerine ağırlık verildiği ve çocukların bu becerileri arttırmasına olanak sağlayacak çalışmaların yapıldığı gözlenmektedir. Aşağıda sosyal beceri eğitiminde kullanılan tekniklere yer verilmiştir.

2.7.1. Sosyal Beceri Eğitiminde Kullanılan Yöntemler

2.7.1.1. Antrenörlük (Coaching) yöntemi

Bir becerinin anlaşılması ve çözüme ulaşmasını sağlamak için beceriyi doğrudan yönergelerle ve pratik yaptırarak öğretme yöntemidir. Karşımıza güçlü bir teknik olarak çıkan koçluk yöntemi, model alma, rol oynama gibi yöntemlerin farklı unsurlarıyla ilişkili olarak kullanılmaktadır. (Eti, 2010). Koçluk süreci üç evreden oluşmaktadır: Davranışın standartlarını ve kurallarını göstermek, davranışı tekrarlamak ve geri bildirim vererek davranışla ilgili tartışmayı sağlamaktır (Gülay ve Akman, 2009). Seçilen kişi, koçluk yönteminde yol gösterici olarak sorumluluk almaktadırlar.

2.7.1.2. Rol Oynama- Canlandırma

Düşüncenin ya da bir olayın topluluk karşısında sergilenmesi, rol oynama yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Rol oynamada görev alan kişiler tek boyutta dinleme ve tartışmayla kalmayıp olayı gözlemleyerek nasıl oluştuğu hakkında ayrıntılı inceleme imkanına sahip olurlar. İleride karşılaşılabilecekleri

durumlar için hazırlayıcı bir yöntem olan rol oynama, bireye istemediği durumlar karşısında soğukkanlı davranmayı öğretir (Avcıoğlu, 2009). Model olmadan farklı olarak teknikte modele ihtiyaç duyulmamaktadır. Herhangi bir senaryo da canlandırılabilir.

2.7.1.3. Model Olma

Sosyal bir becerinin kazanılması için çocuk tarafından beğenilen, sevilen bir kişiyi taklit ederek ve gözleyerek yeni bir davranışın öğrenilmesi yöntemidir. Akran grupları çocukların sosyal becerileri öğrenmesinde aktif rol oynarlar ve en etkili modeller oldukları düşünülmektedir (Akkök, 2006). Bu tekniğin içerisinde canlandırma kullanılabilir.

2.7.1.4. Doğrudan Öğretim Yöntemi

Geleneksel yaklaşım ya da yapılandırılmış öğrenme yaklaşımı olarak da nitelendirilen doğrudan öğretim yöntemi, davranışçı yaklaşıma dayanmaktadır. Bu yöntemde, eğitimi yapılacak olan sosyal becerinin ifade edilmesi, bu becerilere kişinin ihtiyaç duyabileceği zamanı hissettirmek için gereksinim oluşturulması, becerileri tahlil ederek alt hedeflerin düzenlenmesi, ebeveyn, eğitimci veya arkadaş gibi başka bir kişinin model olması, davranışın tekrarı ve sergilenmesi değerlendirme yapılarak dönüt alınmasını da kapsayan rol oynama süreci ve bireye öğretilen sosyal beceriyi doğal ortamında sergileyebileceği genelleme düzeylerinden oluşmaktadır (Avcıoğlu 2009). Ebeveyn, akran ve öğretmenlerin dahil edilerek birçok tekniğin bir arada kullanılabileceği doğrudan öğretim yöntemi, çocuk için oldukça etkili bir öğrenme tekniği olduğu şüphesizdir.

2.7.1.5. Bilişsel Süreç Yaklaşımı

Sosyal beceri öğretimi programında problem çözme yaklaşımı olarak da adlandırılan bilişsel süreç yaklaşımı, kişilerin karşılaştıkları olayları çözümlemesi, sıralaması ve ayırmasına varma becerisinin gelişmesini sağlayan ve kişinin akıl yürütmesini destekleyen bir kuramdır. Bu kurama göre yetersizliği olan kişinin becerilerin ayrı ayrı öğretiminden ziyade, farklı toplumsal olay ya da durumla karşılaştığında üstesinden gelebileceği sosyal problem çözme becerileri kazandırılması amaçlanır (Çıfci ve Sucuoğlu, 2012). Sosyal beceri yetersizliği durumunda bu teknik, süreden tasarruf sağlama açısından tercih edilebilir.

2.7.1.6. Akran Destekli Öğrenme

Akranların birbirine karşı hem öğretene hem de öğrenen rolünde ya da sadece öğretene ve sadece öğrenen akran olduğu öğretim yöntemidir (Avcıoğlu, 2009). Akran destekli öğretimde çocuklar genellikle daha iyi bir performansa sahip arkadaşının davranışını gözlemleyerek öğrenmektedir. Akran taklidi olarak da adlandırılan bu yaklaşımda önemli olan bir husus da taklit edilecek çocuğun sosyal konumudur. Arkadaşları arasında kabul gören bir çocuk daha kolay tercih edilir ve taklit edilir (Gülay ve Akman, 2009). Model olma tekniğine benzerliğinin olması yanında bu teknikte, çocukların akranlarıyla etkileşimi ön plandadır.

2.7.1.7. İşbirlikçi Öğrenme

İşbirlikçi öğrenme, çocukların akranlarıyla ortak bir amaç doğrultusunda küçük gruplar oluşturarak bir problemi çözme ve sosyal becerilerini geliştirmek amacıyla uygun eğitim ortamının oluşturulmasıyla birbirlerinin öğrenmelerine yardım ederek olumlu etkileşime dayalı bir çalışma yöntemidir. Yöntemde, çocukları ortak bir amaç doğrultusunda bir arada tutacak olumlu bağlılık, grup üyelerinin yüz yüze etkileşimleri, bireysel olarak tüm çocukları değerlendirmek, grup olarak değerlendirme yapılarak ödül verilmesi ve birlikte çalışma becerileri işleyişi verimli hale getirecek temel özelliklerdendir (Avcıoğlu, 2009). Akran destekli öğrenmede öğrenen-öğreten ilişkisi varken; bu teknikte çocuklar ortak bir amaç için birlikte hareket ederler.

2.7.1.8. Yaratıcı Drama

Drama, çocukların bir lider (öğretmen) tarafından yönlendirildiği, daha çok büyük motor hareketlere dayanan taklit hareketleri ile gerçekleştirilen, sonuçta yaşananların serbestçe tartışıldığı, çocukların grup oyunlarına katıldıkları bir yöntemdir. Drama ile çocuklar sosyal rolleri, sosyal problemleri inceleme, toplumu ve insan etkileşimlerini daha iyi anlama şansına sahip olurlar. Drama etkinlikleriyle çocukların iletişim becerileri de desteklenir.

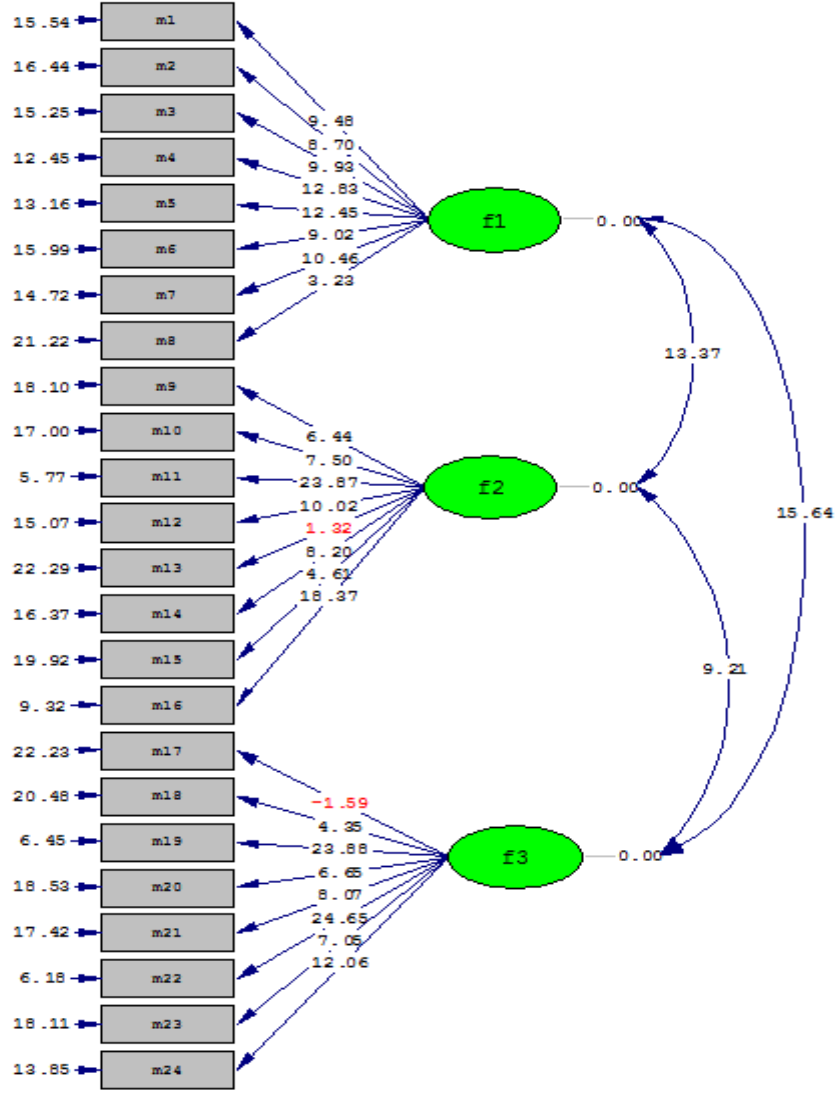
Ayrıca çocuğun başkaları ile uyumlu, sınırlarını bilen bir kişilik kazanmasına ve arkadaşlarıyla etkileşimleri sırasında sosyal becerileri kazanmasına yardımcı olur (Önder, 2010). Rol oynama- canlandırma gibi tekniklerden oluşan drama, çocuğun gerçek hayata hazırlanmasında prova görevi görmektedir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI

Araştırmanın bu bölümünde Sosyal Beceri Ölçeğinin Türkçe formunun geçerliği ve güvenilirliğini incelemek amacıyla oluşturulan problem cümlesini incelemek üzere hazırlanan alt problemlere yönelik istatistiksel analizlere ait bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Sosyal Beceri Ölçeğinin Özgün Yapısına ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

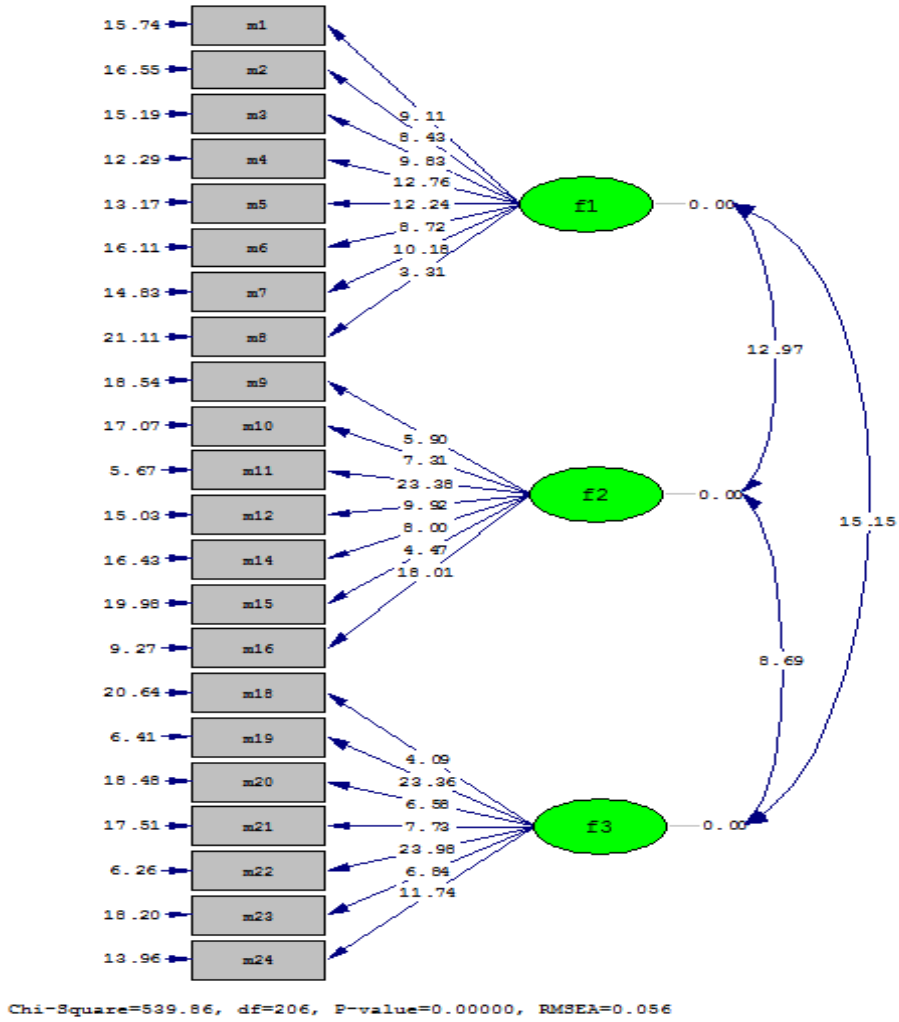
Bu araştırmanın ilk alt problemi “Sosyal Beceri Ölçeği özgün yapısını Türkçe formunda da korumakta mıdır?” olarak belirlenmiştir. Üç faktörlü özgün yapının incelenmesi amacıyla doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Ölçek maddeleri evet – hayır şeklinde iki değerli (dichotomous) olduğu için doğrulayıcı faktör analizin en çok olabilirlik kestirimi kullanılmamıştır. Bunun yerine tetrachoric korelasyon matrisi oluşturulmuş ve kestirim yöntemi olarak da Ağırlıklı En Küçük Kareler (Weighted Least Squares-WLS) kestirimi ve asimptotik korelasyon matrisleri kullanılmıştır (Kline, 2005; Şimşek, 2007). Doğrulayıcı faktör analizi özgün modele dayalı olarak birinci düzeyde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen model çıktısındaki t değerlerine ait şema aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Chi-Square=605.98, df=249, P-value=0.00000, RMSEA=0.053

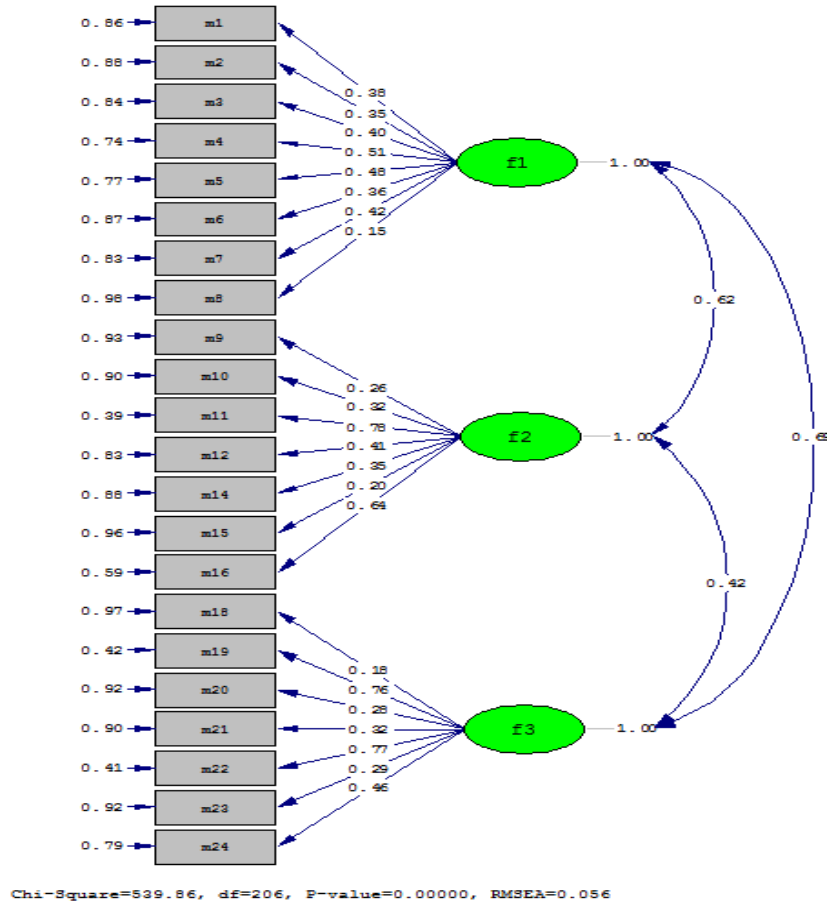
Şekil 2.1. Üç Faktörlü Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlere Ait *T* Değerleri

Şekil 2.1.'de Sosyal Beceri Ölçeğinin Üç faktörlü yapıda doğrulayıcı faktör analizi sonucunda işaret değişkenlere ait t değerleri yer almaktadır. Sonuçlar incelendiğinde madde 13 ve madde 17'ye ait pathlerde t değerlerinin istatistiksel olarak önemli olmadıkları belirlenmiştir. Bu sebeple de bu iki madde analizlerden çıkarılarak tekrarlanmıştır. Tekrarlanan analizlere ait sonuçlar şekil 2.2.'de yer almaktadır.

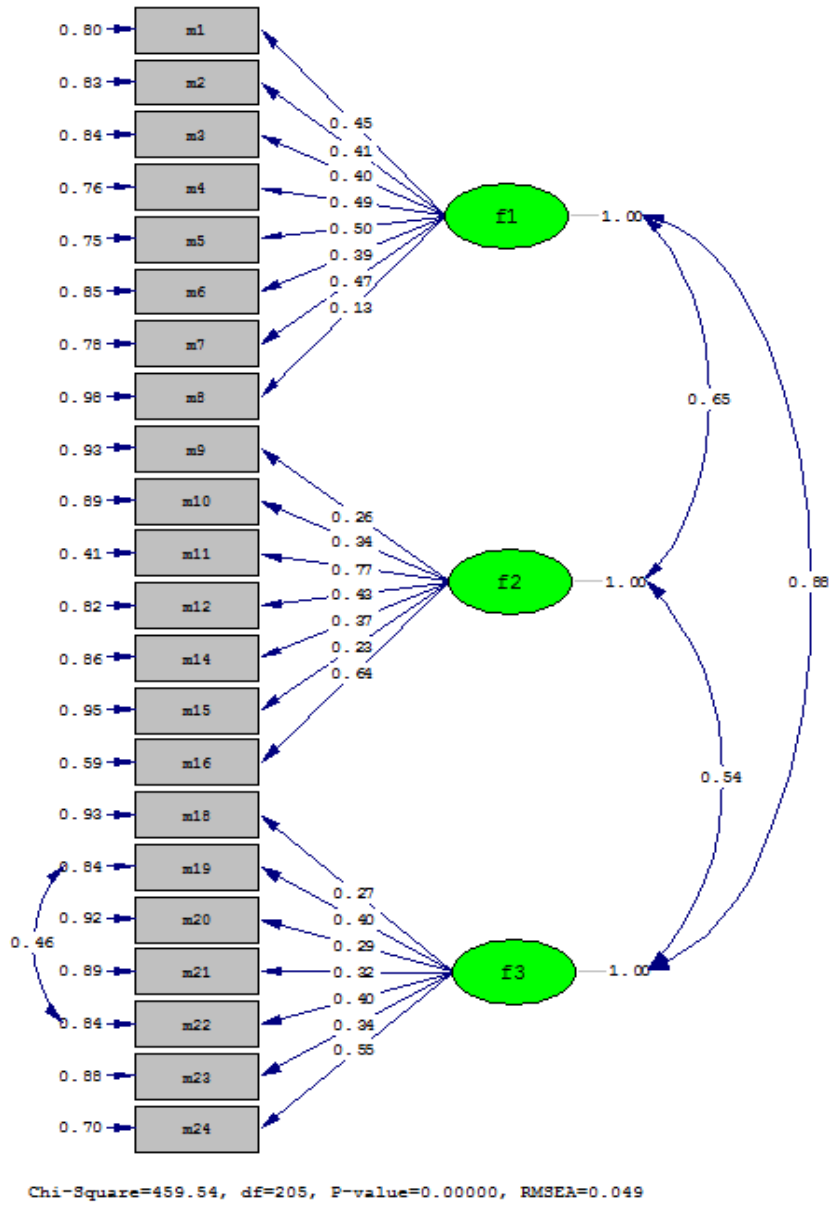
Şekil 2.2. Madde Atımı Sonrası Üç Faktörlü Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlere Ait t Değerleri

İlk doğrulayıcı faktör analizi sırasında madde 13 ve madde 17'ye ait t değerlerinin istatistiksel olarak önemli olmamasından dolayı analizlerden çıkarılarak işlem basamakları tekrarlanmıştır. Elde edilen sonuçlar şekil 2.2.'de incelendiğinde işaret değişkenler olarak maddeler ve örtük faktörler arasındaki tüm pathlerin t değerlerinin istatistiksel olarak önemli olduklarına ulaşılmıştır. Bu sonuçlar doğrultusunda maddelerin örtük değişkenlere ait standartlaştırılmış parametre tahminleri incelenmiştir. Sonuçlar şekil 2.3.'te sunulmuştur.

Şekil 2.3. Üç Faktörlü Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlerin Standartlaştırılmış Madde Tahminleri

Üç faktörlü yapıda doğrulayıcı faktör analizi sonucunda işaret değişkenlerin standartlaştırılmış madde tahminleri şekil 3’de incelendiğinde tüm işaret değişkenlerin pozitif yönde önemli birer parametre olduklarına ulaşılmıştır. Sonuçlara göre birinci faktör olan İşbirliğinde standartlaştırılmış parametre tahminleri .15 ile .51, ikinci faktör olan Öz-kontrolde .20 ile .78 ve üçüncü faktör olan Hakkını aramada .18 ile .76 arasında yüklenmiştir. Bu sonuçlara ait uyum iyiliği indeksleri ise model de yeterli uyum CFI katsayısında olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2= 539,86$, $p= .000$, $sd= 206$, $\chi^2/sd= 2.62$, $GFI= .96$, $CFI= .87$, $RMSEA= .056$). Bunun üzerine modifikasyon önerileri incelendiğinde aynı faktörde yer alan madde 19 ve 22’nin hata kovaryanslarının ilişkilendirilmesinin model uyumunda etkili olabileceği gözlenerek analizler tekrarlanmış elde edilen sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

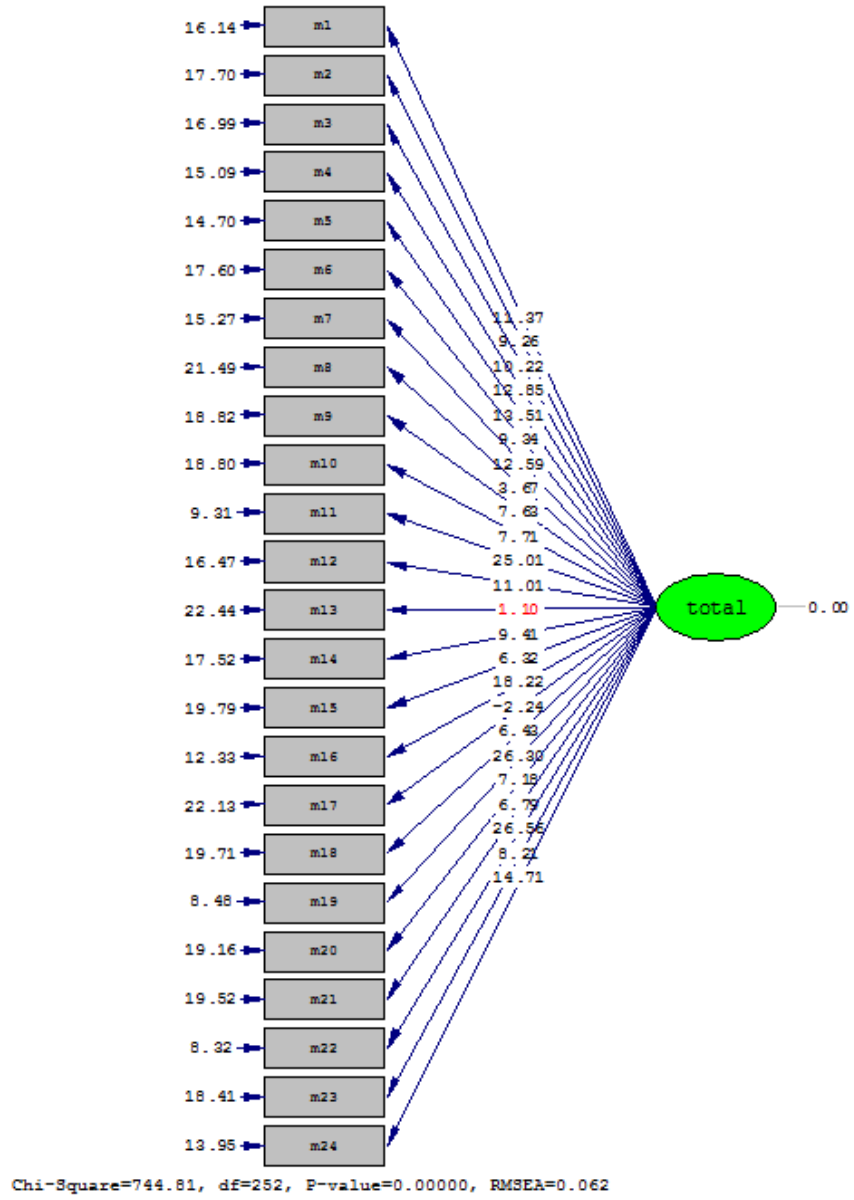

Şekil 2.4. Madde Hata Kovaryansları İlişkilendirmesi Sonrası Üç Faktörlü Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlerin Standartlaştırılmış Madde Tahminleri

Üç faktörlü yapıda doğrulayıcı faktör analizi madde 19 ve madde 22'ye ait hata kovaryansları ilişkilendirilerek tekrarlandığında maddeler arasında .46 düzeyinde bir katsayıya ulaşılmıştır. Ayrıca hata kovaryanslarını ilişkilendirmenin modelde ki-kare değerinde azalışa ve modelin uyumuna gözle görülür bir iyileşmeye neden olduğu belirlenmiştir. Sonuçlar modele ait uyum iyiliği indekslerinin yeterli olduğu yönündedir ($\chi^2 = 459,54$, $p = .000$, $sd = 205$, $\chi^2/sd = 2.24$, $GFI = .96$, $CFI = .91$, $RMSEA = .049$). Maddelere ait standartlaştırılmış parametre tahminleri ise işbirliğinde .13 ile .50, Öz-kontrolde .23 ile .77 ve Hakkını aramada .29 ile .55 arasında yüklenmiştir. Araştırmanın diğer alt probleminde Sosyal Beceri Ölçeğinin tek faktörlü yapısına ait sonuçlara incelenmiştir.

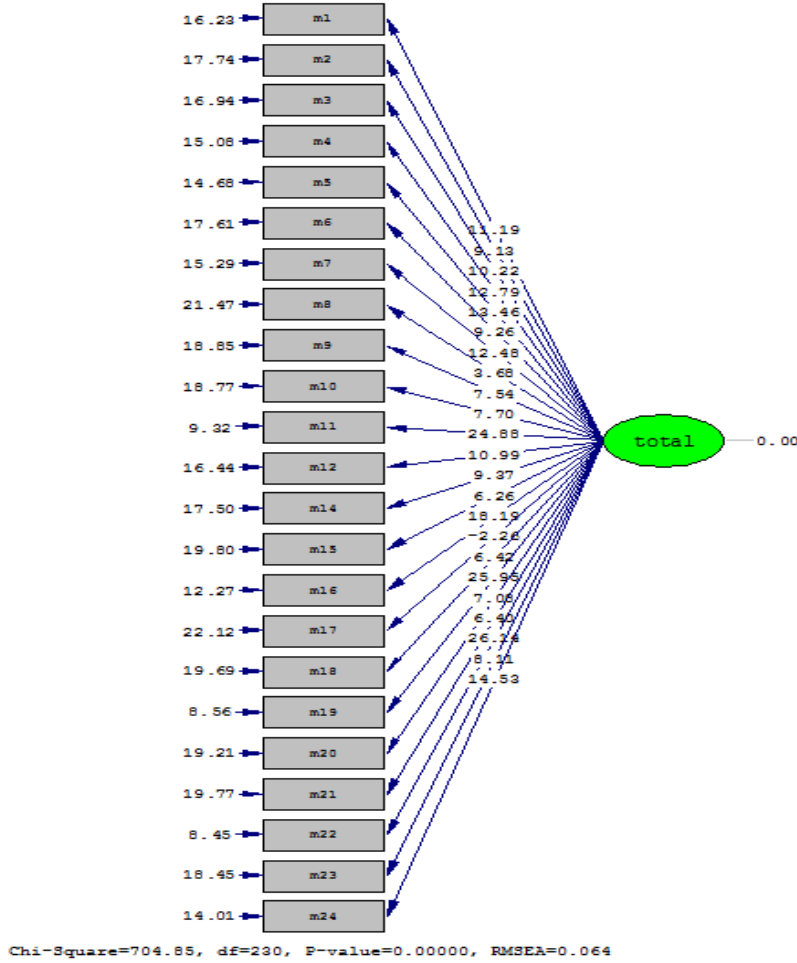
3.2. Sosyal Beceri Ölçeğinin Tek Boyutlu Yapısına ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Bulguları

Bu araştırmanın ikinci alt problemi “Sosyal Beceri Ölçeği tek boyutlu yapıda Türkçe formunda da yeterli uyuma sahip midir?” olarak belirlenmiştir. Birinci alt problemde olduğu gibi Ağırlıklı En Küçük Kareler kestirimi ve asimptotik korelasyon matrisler kullanılarak 24 madde tek bir örtük değişkende tanımlanmış ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Tek boyuta ait t değerleri sonuçları şekil 2.5’de sunulmuştur.

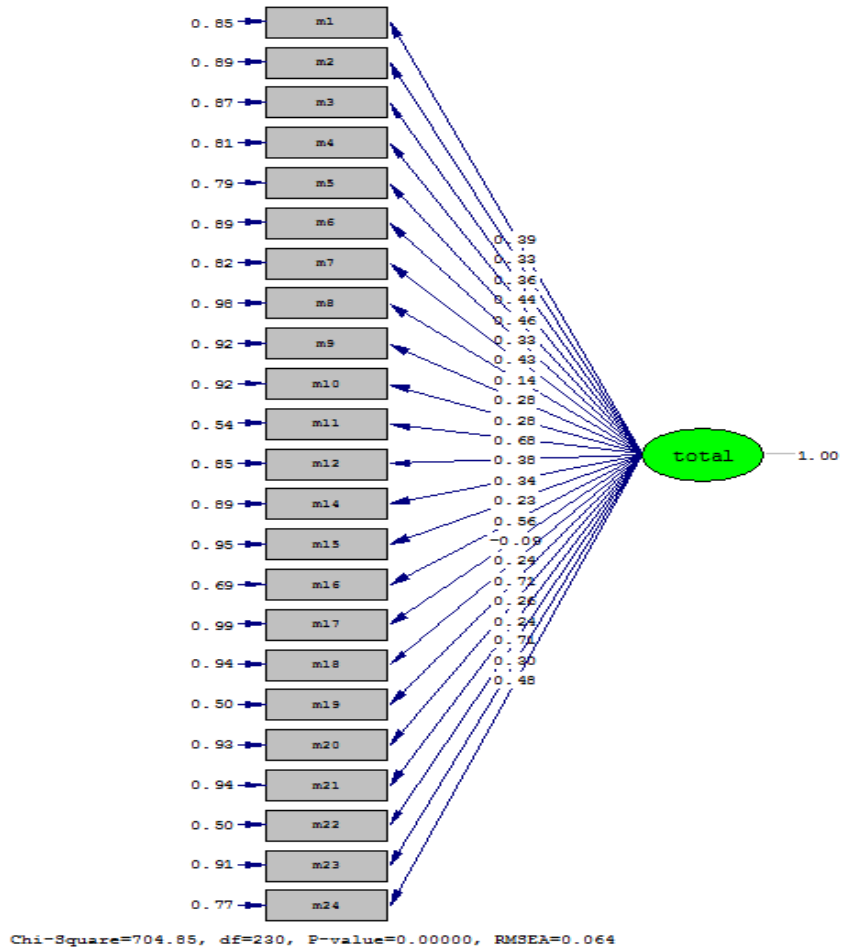
Şekil 2.5. Tek Boyuta Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlere Ait t Değerleri

Sosyal Beceri Ölçeğinin tek boyutlu yapısına ait doğrulayıcı faktör analizinde işaret değişkenlerdeki t değerleri incelendiğinde madde 13'e ait t değerinin istatistiksel olarak önemsiz olduğu bu sebeple de madde 13'ün çıkarılması gerektiği belirlenmiştir. Madde 13 işaret değişkenler arasından çıkarılarak analiz tekrarlanmış elde edilen sonuçlar şekil 2.6.'da rapor edilmiştir.

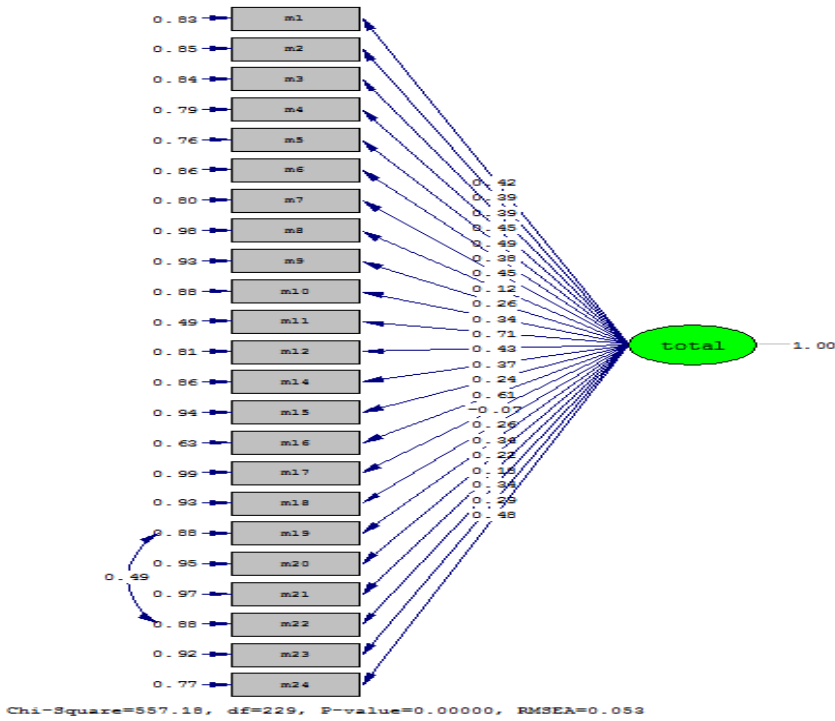
Şekil 2.6. Madde Atımı Sonrası Tek Boyuta Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlere Ait t Değerleri

Şekil 2.6.'da madde 13 çıkarıldıktan sonra tek boyutlu doğrulayıcı faktör analizi sonucu yer almaktadır. Sonuçlara göre tüm işaret değişkenlere ait yollar istatistiksel olarak önemlidir. Bu sonuç doğrultusunda ölçek maddelerine ait standartlaştırılmış parametre tahminleri incelenmiştir. Bu tahmin sonuçları şekil 2.7.'de yer almaktadır.

Şekil 2.7. Tek Boyutta Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlerin Standartlaştırılmış Madde Tahminleri

Sosyal beceri ölçeğın tek boyutlu yapısına ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları ölçek maddelerine ait standartlaştırılmış parametre tahminlerinin -.09 ile .71 aralığındadır. Model uyumu ise yeterli düzeyde değildir ($\chi^2 = 704.85$, $p = .000$, $sd = 230$, $\chi^2/sd = 3.06$, $GFI = .95$, $CFI = .72$, $RMSEA = .064$). Çok boyutlu özgün modele benzer olarak madde 19 ile madde 22 arasında hata kovaryanslarının ilişkilendirilmesinin modele ait ki-kare değerini düşürerek uyum iyiliği indekslerine katkı sağlayacağı belirlenmiştir. Bu sebeple de ilgili maddelere ait madde hata kovaryansları ilişkilendirilerek analiz tekrarlanmış elde edilen sonuç aşağıda sunulmuştur.

Şekil 2.8. Madde Hata Kovaryansları İlişkilendirmesi Sonrası Tek Boyutlu Yapıda Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonucunda İşaret Değişkenlerin Standartlaştırılmış Madde Tahminleri

Şekil 2.8.’deki madde hata kovaryansları ilişkilendirmesi sonrası tek boyutlu yapıda doğrulayıcı faktör analizi sonucunda işaret değişkenlerin standartlaştırılmış madde tahminleri yer almaktadır. Görüldüğü gibi madde 17’deki katsayı düşmüştür. Ayrıca uyum iyiliği indeksleri de hali hazırda yeterlilik göstermemiştir ($\chi^2= 557.18$, $p= .000$, $sd= 229$, $\chi^2/sd= 2.43$, $GFI= .96$, $CFI= .74$, $RMSEA= .053$).

3.3. Sosyal Beceri Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları

Araştırmanın üçüncü alt problemi Sosyal Beceri Ölçeği maddelerinin madde toplam korelasyonları incelemek amacıyla “Sosyal Beceri Ölçeği maddelerinin madde toplam korelasyonları yeterli midir?” olarak oluşturulmuştur. Bu alt problemi incelemek amacıyla yapılan analizler sonucunda elde edilen sonuçlara aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 3.2. Sosyal Beceri Ölçeğinin Madde Toplam Korelasyonları

Faktörler	Maddeler	Madde toplam korelasyonları
İşbirliği	Madde 1	.43
	Madde 2	.42
	Madde 3	.35
	Madde 4	.44
	Madde 5	.41
	Madde 6	.41
	Madde 7	.49
	Madde 8	.30
Öz-kontrol	Madde 9	.32
	Madde 10	.42
	Madde 11	.37
	Madde 12	.34
	Madde 14	.39
	Madde 15	.49
	Madde 16	.36
Hakkını arama	Madde 18	.37
	Madde 19	.46
	Madde 20	.36
	Madde 21	.51
	Madde 22	.32
	Madde 23	.42
	Madde 24	.37

Sosyal Beceri Ölçeğinin madde toplam korelasyonları incelendiğinde İşbirliği boyutunda .30 ile .49, Öz-kontrol boyutunda .32 ile .49, Hakkını arama boyutunda ise .32 ile .51 arasında olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre işaret

değişkenler olarak maddelerde en düşük madde toplam korelasyonu .30 düzeyindeyken en yüksek madde toplam korelasyonu ise .51 düzeyindedir.

3.4. Sosyal Beceri Ölçeğinin Test-Tekrar Test Geçerliği

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Sosyal Beceri Ölçeği test tekrar test geçerliğine sahip midir?” şeklinde oluşturulmuştur. Bu alt problemi incelemek amacıyla iki hafta arayla 61 öğrenciye uygulanarak yapılmıştır. İki uygulama arasındaki ilişkiler Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayıları kullanılarak incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 3.3. Sosyal Beceri Ölçeğinin Test-Tekrar Test Sonuçları

Alt boyutlar	<i>r</i>
İşbirliği	.51*
Öz-kontrol	.47*
Hakkını arama	.48*
Sosyal Beceri Toplam	.65*

* $p \leq .001$

Sosyal Beceri Ölçeğinin test-tekrar test sonuçları incelendiğinde iki uygulama arasında geçen zamandan sonra işbirliği boyutundaki ilişki .51 ($r^2 = .26$), öz-kontrolde .47 ($r^2 = .22$), hakkını aramada .48 ($r^2 = .23$) ve ölçeğin toplamında ise .65 ($r^2 = .42$) düzeyindedir. Tüm bu ilişkiler istatistiksel olarak manidardır. Ayrıca etki büyüklükler ise .22 ile .42 düzeyinde orta düzeydedir.

3.5. Sosyal Beceri Ölçeğinin Güvenirlik Bulguları

Araştırmanın beşinci alt problemi “Sosyal Beceri Ölçeğinin iç tutarlık değerleri yeterli midir?” şeklindedir. Bu alt problemi incelerken Sosyal Beceri Ölçeğinin iç tutarlılık katsayılarının belirlenmesinde ölçek maddelerini 0 ve 1 şeklinde ikili kodlanmasından dolayı Cronbach alfa yerine KR-21 formülü kullanılarak yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Tablo 3.4. Sosyal Beceri Ölçeğinin İç Tutarlılık Sonuçları

Alt boyutlar	İç tutarlılık katsayısı
İşbirliği	.72
Öz-kontrol	.73
Hakkını arama	.76
Sosyal Beceri Toplam	.79

Sosyal Beceri Ölçeğinin iç tutarlılık katsayıları incelendiğinde en düşük İşbirliği boyutunda .72, sonrasında Öz-kontrol boyutunda .73, Hakkını arama boyutunda .76 ve ölçeğin toplamında ise .79 düzeyinde olduğu belirlenmiştir.

3.6. Sosyal Beceri Ölçeğinin Benzer Ölçek Geçerliği

Araştırmanın son alt problemi “Sosyal Beceri Ölçeği daha önce geliştirilen Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği ve Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi ölçekleri ile olumlu yönde anlamlı ilişkilere sahip midir?” olarak belirlenmiştir. Bu alt problemi incelemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon katsayısı kullanılarak elde edilen sonuçlara aşağıda yere verilmiştir.

Tablo 3.5. Sosyal Beceri Ölçeğin Benzer Ölçek Geçerliği

Benzer ölçekler		İşbirliği	Öz-Kontrol	Hakkını arama	Sosyal Beceri Toplam
Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği (Avcıoğlu, 2007)	Kişiler arası beceriler	.44	.32	.42	.54
	Kızgınlık Davranışlarını Kontrol Etme ve Değişikliklere Uyum Sağlama Becerileri	.31	.26	.31	.40
	Akran Baskısı ile Başa Çıkma Becerileri	.33	.31	.28	.42
	Sözel Açıklama Becerileri	.33	.18	.38	.40
	Kendini Kontrol Etme Becerileri	.18	.31	.12	.30
	Amaç Oluşturma Becerileri	.20	.16	.27	.28
	Dinleme Becerileri	.27	.28	.30	.39
	Görevleri Tamamlama Becerileri	.26	.23	.21	.32
	Sonuçları Kabul Etme Becerileri	.20	.32	.17	.32
Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği (Özbey, 2012)	Sosyal İşbirliği Becerileri	.26	.44	.20	.44
	Sosyal Bağımsızlık ve Sosyal Kabul Becerileri	.28	.19	.39	.38
	Sosyal Etkileşim Becerileri	.37	.19	.28	.37
	Toplam	.37	.37	.36	.50
Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği (Okyay, 2007)	Sosyal İfade	.36	.16	.33	.38
	Sosyal İşbirliği	.28	.44	.27	.47
Sosyal Becerileri Geliştirme Sistemi (Neslitürk, 2012)	İşbirliği	.31	.40	.27	.46
	Kendini İfade Etme	.32	.14	.35	.36
	Empati	.40	.27	.36	.46
	Kendini Kontrol Etme	.36	.42	.29	.50
	İletişim	.33	.28	.43	.47
	Grupla Birlikte Hareket Etme	.33	.13	.41	.39
	Sorumluluk	.32	.36	.30	.44

* $p \leq .001$

Sosyal Beceri Ölçeği'nin benzer ölçek geçerliğinde diğer ölçeklerle ilişkisi incelendiğinde sosyal beceriler toplam değerlerine göre ilişkilendirilmiştir. Sosyal Beceri Ölçeği'nin, Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği'nin alt boyutlarından kişiler arası beceriler ile .53, kızgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileriyle .40, akran baskısı ile başa çıkma becerileriyle .42, sözel açıklama becerileriyle .40, kendini kontrol etme becerileriyle .30, amaç oluşturma becerileriyle .28, dinleme becerileriyle .39, görevleri tamamlama becerileriyle .32, sonuçları kabul etme becerileriyle .32 düzeyinde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur. Sosyal Beceri Ölçeği'nin Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarından sosyal işbirliği becerileriyle .44, sosyal bağımsızlık ve sosyal kabul becerileriyle .38, sosyal etkileşim becerileriyle .37 ve toplamda .50 düzeyinde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Sosyal Beceri Ölçeği'nin Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği'nin alt boyutlarından sosyal ifadeyle .38, sosyal işbirliğiyle .47 düzeyinde anlamlı ilişki olduğu bulunmuştur.

Ayrıca Sosyal Beceri Geliştirme Sisteminin Aile Formu'nun alt boyutlarından işbirliğiyle .46, kendini ifade etmeyle .36, empatiyle .46, kendini kontrol etmeyle .50, iletişimle .47, grupla birlikte hareket etmeyle .39 ve sorumlulukla .44 düzeyinde anlamlı ilişkiler saptanmıştır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu bölümde okul öncesi dönem çocukların sosyal becerilerini belirlemeye olanak tanıyacak olan Anme ve arkadaşları (2013) tarafından hazırlanan Sosyal Beceri Ölçeği Türkçe'ye uyarlanarak ölçek üzerinde yapısal modeller test edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda bulgular tartışılmış ve bulgularla ilgili değerlendirmelere yer verilmiştir.

Araştırmanın birinci ve ikinci alt problemi karşılaştırmalı olarak incelendiğinde madde hata kovaryansları ilişkilendirmesi sonucunda üç boyutlu yapının yeterli uyum değerlerine ulaştığı ancak tek boyutlu yapıda ise madde hata kovaryanslarının ilişkilendirilmesine rağmen yeterli uyuma ulaşamadığı gözlenmektedir. Bu sebeple de tek boyut yapıdansa üç boyutlu yapı için Sosyal Beceri Ölçeğinin daha iyi bir model-veri uyumuna sahip olduğu söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemine bakıldığında Sosyal Beceri Ölçeği'nin işaret değişkenler olarak maddelerinde en düşük madde toplam korelasyonu .30 düzeyindeyken en yüksek madde toplam korelasyonu .51 düzeyindedir. Madde toplam korelasyonunun yorumlanmasında, değeri .30 ve üzerinde olan maddelerin ölçülecek özelliği ayırt etme açısından yeterli olduğu kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2010; Erkuş, 2005). Madde analizi sonucunda ölçekteki maddelerin yeterli düzeyde ayırt edici özelliğe sahip olduğu, incelenen özellik bakımından cevaplayıcıları ayırt ettiği ve aynı özelliği ölçmeye yönelik maddeler oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmanın dördüncü alt probleminde test tekrar test geçerliğine bakılmıştır. Test sonucu incelendiğinde iki uygulama arasında geçen zamandan sonra ölçeğin alt boyutlarından olan işbirliği, özkontrol ve hakkını arama boyutlarının .48 ile .51 değerleri arasında olduğu görülmüştür. Ölçeğin toplam değerinin .65 düzeyinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($r^2 = .22-.42$, $p \leq .001$). Bu bulgu, ölçeğin belirli bir zaman aralığına bağlı olarak kararlı bir yapıya sahip olduğunu belirtmektedir (Erkuş, 2005). Sonuca göre iki uygulama arasında kararlılık olduğu ve ölçekte orta düzeyde, pozitif ve anlamlı ilişki olduğu gözlenmiştir.

Araştırmanın güvenilirliğinin incelendiği beşinci alt problemde KR-21 formülü kullanılarak bulunan iç tutarlık katsayılarına bakıldığında işbirliği,

özkontrol ve hakkını arama boyutlarının .72 ile .78 düzeyinde olduğu belirlenmiştir. Bir ölçek için hesap edilen güvenirlik katsayısının .70 ve daha yüksek olması, genel olarak test puanlarının güvenirliği açısından yeterli olduğu bilinmektedir (Büyüköztürk, 2010). KR-21 iç tutarlılık katsayısına ve test- tekrar test geçerliği sonuçlarına bakılarak ölçeğin güvenilir olduğu düşünülebilir. Geçerlik ve güvenirlik çalışması sonucunda ulaşılan bulgular, Japonya’da ölçeğin orijinaliyle Anme ve arkadaşlarının (2013) elde etmiş olduğu sonuçları destekler niteliktedir.

Benzer yapılar geçerliğinde, geçerliği incelenen araçtan elde edilen puanlarla benzer yapıyı ölçtüğü kabul edilen aracın arasında olumlu yönde ilişki olması; farklı yapıyı ölçtüğü kabul edilen aracın puanlarıyla olumsuz yönde ilişkinin olması ya da anlamlı ilişkinin olmaması beklenir (Anastasi, 1988; Akt. Tavşancıl, 2002). Bu amaçla benzer ölçek geçerliğinin incelendiği altıncı alt problem için yapılan incelemede Sosyal Beceri Ölçeği’nin tüm alt ölçek puanları Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği, Okul Öncesi Çocuklar İçin Davranış Ölçeği, Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeği ve Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi ölçeklerinin alt boyutlarıyla pozitif yönde anlamlı ilişkilendiğine ulaşılmıştır ($p \leq .001$). Bu sonuçlar aracın geçerliğine yönelik önemli kanıtlar teşkil etmektedir. Ölçeklerin aynı becerileri ölçerek aynı amaca hizmet ettikleri söylenebilir.

Özetle çalışmanın sonucunda Sosyal Beceri Ölçeği’nin Türk kültüründe geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır. Okul öncesi dönemde, çocukların sosyal gelişimlerinin desteklendiği ve birçok sosyal becerilerin kazandırılma fırsatının olduğu göz önüne alındığında bu dönem çocukları için geliştirilen ölçeğin daha sonraki çalışma ve araştırmacılar tarafından kullanılması oldukça önemlidir. Elde edilen bu sonuçlar kapsamında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu araştırma Manisa ilinin Soma ilçesindeki okul öncesi dönem çocuklarının annelerinden toplanan veriler ile yürütülmüştür. Daha geniş bir kitle ve farklı illerde Sosyal Beceri Ölçeği kullanılarak sonuçlar arasındaki benzerlik-farklılıkları karşılaştırılabilir.

Çalışmada Sosyal Beceri Ölçeği okul öncesi dönem çocuklarının annelerinden toplanan veriler ile değerlendirilmiştir. Daha sonraki araştırmalarda Sosyal Beceri Ölçeği öğretmenler tarafından cevaplandırılabilir. Annelerden elde edilen bulgular ile öğretmenlerden elde edilen bulgular karşılaştırılabilir. Öğretmen formuyla birlikte demografik bilgiler kısmına öğretmenin öğrenim durumu, meslekteki yılı gibi bilgiler eklenebilir.

Sosyal Beceri Ölçeği, gelişimi normal olduğu varsayılan okul öncesi dönem çocuklarının annelerinden toplanan verilerle değerlendirilmiştir. İleriki çalışmalarda farklı engeli olan çocukların annelerinden veriler toplanıp, geçerlik güvenirlik çalışmaları yapılabilir.

Geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan ölçeğin sosyal beceriler ile ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacılar tarafından kullanılabilceği düşünülmektedir. Sosyal becerinin deneysel çalışıldığı araştırmalarda ölçek kullanılabilir. Sosyal becerinin gelişimsel sürecinin incelendiği boylamsal çalışmalarda ölçek, sosyal beceri düzeylerini ölçmede kullanılabilir. Karşılaştırmaya dayalı betimsel ya da ilişkisel tüm modellerde ölçek kullanılabilir.

Araştırmada ailelerin aylık kazançları not edilmiştir. Fakat sosyal beceri düzeyleri ile ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arasındaki ilişki üzerinde durulmamıştır. Sonraki araştırmalarda bu durum ele alınabilir.

Okul öncesi dönem çocuğunun sosyal becerilerine yönelik kültürümüze uygun başka ölçeklerin geliştirilmesi önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Acun Kapıkıran, N., Bora İvrendi, A. ve Adak, A. (2006). Okul Öncesi Çocuklarında Sosyal Beceri: Durum Saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19 (1); 19-27.
- Akkök, F. (2006). *İlköğretimde Sosyal Becerilerin Geliştirilmesi* (Öğretmen El Kitabı). (4. baskı). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Akman, B., Topçu, Z., Baydemir, G., Şahin, S., Şirin, E. ve Çelik Arslan, A. (2011). 6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Oyun Arkadaşı Tercihleri Üzerindeki Etkisi. *e-Journal of New World Sciences Academy* 2011, Volume: 6, Number: 2, Article Number: 1C0390.
- Aktaş Özkafacı, A. (2012). *Annenin çocuk yetiştirme tutumu ile çocuğun sosyal beceri düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alisinanoğlu F. ve Özbey, S. (2009). Anaokulu ve Anasınıfı Davranış Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması. *Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(173-198).
- Andı, F. T. (2014). *Okul Öncesi Çocuklarda Öğretmen Tarafından Ölçülen Sosyal Davranış Denetimi, Sosyal Uyum ve Sosyal Yeterlilik Düzeylerinin, Ebeveyn Çocuk Yetiştirme Tutumları ile İlişkisinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anme T., Shinohara R., Sugisawa Y., Tanaka E., Watanabe T. ve Hoshino T. (2013). Validity and Reliability of the Social Skill Scale (SSS) as an Index of Social Competence for Preschool Children. *Journal of Health Science*, 3(1): 5-11.
- Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. (2003). *Okul Öncesi Eğitim* 1. (2. Baskı). İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

- Arda, T. B. (2011). *Alternatif Düşünme Stratejilerinin Desteklenmesi Programının Okul Öncesi Çocuklarının Sosyal Becerileri Üzerinde Etkililiğinin Değerlendirilmesi*. Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aslan, E. (2008). *Drama Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin 6 Yaş Çocuklarının Sosyal ilişkiler ve İşbirliği Davranışlarına Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Avcıoğlu, H. (2007). Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması (4-6 Yaş). *AİBÜ, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7,(2) (2007), 87-101.
- Avcıoğlu, H. (2009). *Etkinliklerle Sosyal Beceri Öğretimi* (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Avcıoğlu, H. (2012). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklara Sosyal Beceri Kazandırmada İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Drama Yöntemlerinin Etkililiği. *Eğitim ve Bilim* , Cilt 37, Sayı 163.
- Aykır, T. (2010). *Okul Öncesi Dönemdeki Zihinsel Yetersizliği Olan ve Olmayan Çocukların Sosyal Becerileri ve Problem Davranışlarının Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bacanlı, H. (1999). *Eğitim Psikolojisi*. (2.baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Bacanlı, H. (2014). *Sosyal Beceri Eğitimi* (5.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Balçık, B. (2010). *Otizmlili Bireylere Sosyal Beceri Öğretiminde Sosyal Öykülerin Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berk, L. E. (2013). *Bebekler ve Çocuklar: Doğum Öncesinden Orta Çocukluğa* (Çev. N. Işıkoğlu Erdoğan). Nobel Akademi Yayıncılık.

- Bilek, M. H. (2011). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ev ile Okul Ortamındaki Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bowlby, J. (1980). *Attachment and Loss: Sadness and Depression*. Cilt 3. New York: Basic Books.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Caldarella, P. and Merrell, W. (1997). Common Dimensions of Social Skills of Children and Adolescents: A Taxonomy of Positive Behaviors. *School Psychology Review*,. Vol 26 (2), 264-278.
- Çalışkan Çoban, E. (2007). *Sosyal Beceri Sorunu Olan Öğrenciler ve Annelerine Uygulanan Yaratıcı Drama Etkinlikleri Programının Öğrencilerin Sosyal Beceri Düzeylerinin Gelişimi Üzerindeki Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çetin, F., Alpa Bilbay, A. ve Albayrak Kaymak, D. (2003). *Çocuklarda Sosyal Beceriler*. İstanbul: Epilson Yayıncılık.
- Çiftçi, İ.ve Sucuoğlu, B. (2013). *Bilişsel Süreç Yaklaşımıyla Sosyal Beceri Öğretimi*. Kök Yayıncılık.
- Çimen, N. (2009). *Okul Öncesi Eğitim Programında Altı Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerilerinin Gerçekleşme Düzeyi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Deniz, M. E. (Ed.). (2010). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim*. (2. Baskı). Ankara: Maya Yayınları.
- Deniz, M. E. (Ed.). (2013). *Eğitim Psikolojisi*. (5. Baskı). Ankara: Maya Akademi Yayıncılık.

- Deniz, M. E., Öztürk, A., Turan D. E. ve Özyeşil, Z. (2009). Evaluation of Depression with Respect to Different Social Skill Levels: a Turkish Study. *Social Behavior and Personality*, 37(7), 881-888.
- Dereobalı, N. (2005). *Okul Çağında Çocuk Gelişimi ve Eğitimi 'Şimdi Okullu Oldum'*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Durualp, E. (2009). *Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Oyun Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Etkisi: Çankırı örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ece Bülbül, N. (2008). *4 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Programındaki Duyuşsal ve Sosyal Becerilere Yönelik Hazırlanan Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programının Çocuklarda Sosyal Becerilerin Gelişimine Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Elibol Gültekin, S. (2008). *5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Elliott, S. N., Barnard, J. ve Gresham, F. M. (1989). Preschoolers' social behavior: Teachers' and parents' assessments. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 7, 223-234.
- Erbay, E. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Alan ve Almayan İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilere Sahip Olma Düzeyleri*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erkuş, A. (2005). *Bilimsel araştırma sarmalı*. Ankara: Seçkin Yayınları.

- Erten, H. (2012). *Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri, Akran İlişkileri ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İzlenmesi*. Yüksek lisans tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eti, İ. (2010). *Drama Etkinliklerinin Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların Sosyal Becerileri Üzerine Etkisi*. Yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fazlıoğlu, Y. (Ed.). (2009). *Erken Çocukluk Gelişimi ve Eğitimi*. İstanbul: Kriter Yayınları.
- Geçtan, E. (1993). *Psikanaliz ve Sonrası*. (5.basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Genç, Z. S. (2005). İlköğretimde Sosyal Becerilerin Gerçekleşme Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*.13 (1);. 41–54.
- Göktaş, İ. (2015). *Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitimi Programlarının Tek Başına ve Birlikte 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerileri ve Anne Çocuk İlişkileri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gresham, F. M, ve Elliot, S. N. (2008). *SSIS Social Skills Improvement System: Ratın Scales Manual*. Minneapolis: Pearson.
- Gülay Ogelman, H., Önder, A., Seçer, Z. ve Erten, H. (2013). Anne Tutumlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerini Ve Okula Uyumlarını Yordayıcı Etkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 29, 143-152.
- Gülay, H. (2009a). Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12, (22), 82-93.
- Gülay, H. ve Akman, B. (2009). *Okul öncesi dönemde sosyal beceriler*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gülay,H. (2011). Anne-Babaların Kabul Red Boyutlarının 5-6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi II*, 163-176.

- Gültekin Akduman G., Günindi Y. ve Türkoğlu D. (2015). Okul ncesi dönem çocukların sosyal beceri düzeyleriyle davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 37(8), 673-683.
- Günindi, N. (2008). *Okul ncesi Kurumlarına Devam Eden Altı Yaş ocuklarının Sosyal Uyum Becerileri ile Anne Babalarının Empatik Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günindi, Y. (2010). *Anasınıfına Devam Eden Altı Yaş ocuklarına Uygulanan Sosyal Uyum Beceri Eğitimi Programının ocuklarının Sosyal Uyum Becerilerinin Gelişimine Etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günindi, Y. (2011). Bağımsız Anaokullarına ve Anasınıflarına Devam Eden ocukların Sosyal Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1), Sayfa 133-144.
- Hargie, O. (Ed.). (2006). *The Handbook Of Communication Skills*. (3. Edition). New York: New York University Press.
- Işık, M. (2007). *Anasınıfına Devam Eden Beş-Altı Yaş ocuklarına Sosyal Uyum ve Beceri leğinin Uyarlanması ve Uygulanması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- İnan, H., Z. (2011). Okul ncesi eğitim ve okul öncesi eğitim programı F. Alisinanoğlu, (Ed.), *Okul ncesi eğitimde özel ğretim yöntemleri içinde* (1-22). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Jamyang-Tshering, K. (2004). *Social Competence in Preschoolers: An Evaluation of The Psychometric Properties of the Preschool Social Skills Rating System (SSRS)*. Ph.D. Thesis, Pace University ABD.
- Kabasakal, Z. ve elik, N. (2010). Sosyal Beceri Eğitiminin İlkretim ğrencilerinin Sosyal Uyum Düzeylerine Etkisi. *İlkretim Online*, 9 (1), 203-212.

- Kamaraj, I. (2004). *Sosyal Becerileri Dereceleme Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması ve Beş Yaş Çocuklarının Atılganlık Sosyal Becerisini Kazanmalarında Eğitici Drama Programının Etkisi*. Doktora tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kandır A. ve Orçan M. (2011). Beş-Altı Yaş Çocuklarının Erken Öğrenme Becerileri ile Sosyal Uyum ve Becerilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 10 (1), 40-50.
- Kanlıkılıçer, P. (2005). *Okul Öncesi Davranış Sorunları Tarama Ölçeği: Geçerlilik/ Güvenilirlik Çalışması*. Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karaca, N. H., Gündüz, A. ve Aral, N. (2011). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Sosyal Davranışının İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4, 65-76.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Keçecioğlu, Ö. (2015). *Meb Okul Öncesi Eğitim Programı ve Montessori Yaklaşımına Göre Eğitim Alan 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı (2005). *Karakter Gelişimi ve Sosyal Beceri Eğitimi (Sınıf 3)*. Lefkoşa: Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equations modeling*. New York: Guilford.
- Koçyiğit, S. ve Kayılı, G. (2008). Montessori Eğitimi Alan ve Almayan Anaokulu Öğrencilerinin Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20; 511-516.
- Koşay, A. (2013). *Çocuk Yuvasında ve Çocuk Evinde Kalan Korunmaya Muhtaç Çocuklar İle Ailesi Yanında Yaşayan Çocukların Sosyal Becerilerinin Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Kurt, F. (2007). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Uyum ve Becerilerine Proje Yaklaşımlı Eğitim Programlarının Etkisinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mc Clelland, M. M. ve Morrison, F. J. (2003). The Emergence of learning-related social skills in preschool children. *Early Childhood Research Quarterly*, 18, 206-224.
- MEB. (2013). *Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı*. Ankara.
- Mendez, J. L., Fantuzzo, J. And Cicchetti, D. (2002). Profiles of social competence among lowincome African American preschool children. *ChildDevelopment*, 73(4), 1085-1100.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Okul Öncesi Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı (36-72 Aylık Çocuklar İçin) Kitabı*, (T.Gürkan ve G.Haktanır Ed.). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2010). *Geçmişten Geleceğe Okul Öncesi Eğitim*, Ankara.
- Mize, J. ve Abell, E. (2006). Teaching Social Skills To Kids Who Don't Have Them. Retrieved from <http://www.behavioradvisor.com/Socialskills.html>.
- Neslitürk S. (2013). *Anne Değerler Eğitimi Programının 5–6 Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyine Etkisi*. Doktora tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Neslitürk S. ve Deniz M. E. (2014). Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi Aile Formu'nun Türk Kültürüne Uyarlanması: Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 11 (26), 139-149.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Okyay, L. (2007). *Altı Yaş Grubu Çocukların Aile Resimlerinin Sosyo-kültürel Değişkenler ve Davranış Problemleri Açısından Karşılanması*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- OSBEP (2014). *Okul Öncesi Çocuklar İçin Sosyal Beceri Destek Eğitimi Öğretmen Rehber Kitabı*. Ankara: Fikriale Görsel İletişim Hizmetleri.
- Önder, A. (2007). Okul öncesi dönemde akran ilişkileri. A. Oktay ve Ö. Polat Unutkan, (Ed.), *Okul öncesi eğitimde güncel konular* içinde (131-146). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Önder, A. (2010). Okul öncesinde eğitici drama uygulamalarının önemi ve uygulama ilkeleri R. Zembat (Ed.), *Okul öncesinde özel öğretim yöntemleri* içinde (155-186) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özabacı, N. (2006). Çocukların Sosyal Becerileri İle Ebeveynlerin Sosyal Becerileri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1); 163-179.
- Özbey, S. (2012). Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden 60–72 Aylık Çocuklarının Sosyal Beceri ve Problem Davranışlarının Okul ve Ev Ortamına Göre İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 23(2).
- Özdemir Topaloğlu A. (2013). *Etkinlik Temelli Sosyal Beceri Eğitiminin Çocukların Akran İlişkilerine Etkisi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, A. D. (2012). *Bazı Değişkenler Açısından Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Becerilerinin ve Ailelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları*. Yüksek lisans tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgülük, G. (2006). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Tam ve Yarım Günlük Eğitim Programlarına Göre 5–6 Yaş Grubu Çocuklarının Sosyal ve Duygusal Gelişimlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Öziskender, G. (2011). *Orff Yaklaşımı İle Yapılan Okul Öncesi Müzik Eğitiminin Öğrencilerin Sosyal Becerilerinin Gelişimine Etkisi*. Yüksek lisans tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Öztürk Samur, A. ve Deniz, M. E. (2014). Değerler eğitimi programının 6 yaş çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimlerine etkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, vol. 7, 463-481.
- Öztürk Samur, A. ve Soydan S. (2013). Adaptation of Social Interaction Practices for the Preschool Years Into Turkish: Validity and Reliability Study. *US-China Education Review B*, Vol.3, no.2, 71-79.
- Öztürk Samur, A., Koçyiğit, S., İnci, E., Aydoğan, S. ve Baydilek, N. B. (2015). Impact of museum education on 60-72 months children's scientific processing skills, social skills and perception of museum. *International Journal of Academic Research*, vol.7, 231-236.
- Öztürk, A. (2008). *Okul Öncesi Eğitimin Birinci ve Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Parsak, B. (2015). *Ebeveyn Tutumları İle Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Problemleri Arasındaki İlişkide Çocukların Empati ve Sosyal Beceri Düzeylerinin Rolü*. Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pekdoğan, S. (2011). *Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Beş-Altı Yaş Çocuklardaki Sosyal Becerilerin Bazı Özellikler Açısından İncelenmesi (Elazığ İli Örneği)*, Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Riggio, R. E. (1986). Assessment of basic social skills. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51 (3), 649.
- Sarı, E. (2007). *Anasınıfına Devam Eden 5-6 Yaş Grubu Çocukların, Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarının, Çocuğun Sosyal Uyum ve Becerilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Seçer, Z., eliköz, N., Koçyiğit, S., Seçer, F. ve Kayılı, G. (2009). Social skills and problem behaviour of children with different cognitive styles who attend preschool education. *Procedia Social and Behavioral Sciences* 1,1554-1560.
- Senemoğlu, N. (2011). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim (Kuramdan Uygulamaya)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Seven, S. (2006). *Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Beceri Düzeyleri İle Bağlanma Durumları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sungur, G. (2010). *İlköğretim Birinci Sınıfa Devam Eden Çocukların Sosyal Uyum ve Becerilerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş: Temel ilkeler ve lisrel uygulamaları*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*, Ankara: Nobel Yayınları.
- Taylor, S.E., Peplau, L.A. ve Sears, D.O. (2012). *Sosyal Psikoloji* (Çev. Ali Dönmez). İmge Kitabevi. (Eserin orijinali 2003’de yayımlandı).
- Trawick –Swith, J. (2013). *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı*. (Çev. B. Akman). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tunçeli, H. İ. (2012). *Anaokullarına Devam Eden 6 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Okul Olgunluklarına Etkilerinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, A. (2014). *Anne Destekli, Anne Desteksiz Sosyal Beceri Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri ve Benlik Kavramlarının Karşılaştırılması*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Uysal, A. ve Balkan, İ. K. (2015). Sosyal Beceri Eğitimi Alan ve Almayan Okul Öncesi Çocukların, Sosyal Beceri ve Benlik Kavramı Düzeyleri Açısından Karşılaştırılması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 35, 27-56.
- Yaşar, M. (2015). Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim-1. F. Turan, A. İ. Yükselen, (Ed.), *Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişim içinde* (275-288). Ankara: Hedef CS Yayıncılık.
- Yavuzer, H. (2015). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yener Öztürk, P. (2014). *Okul Öncesi Eğitim Alan 60 Ay ve Üzeri Çocukların Sosyal Beceri Düzeyleri İle Annelerinin Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yeşilyaprak B. (Ed.). (2008). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yıldız Bıçakçı, M. (Ed.). (2015). *Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 Ay) Gelişim: Eğiten Kitap Yayıncılık*.
- Yukay, M. (2003). *İlköğretim Üçüncü Sınıf Öğrencilerine Yönelik Sosyal Beceri Programının Değerlendirilmesi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yurtseven, L. (2011). *Annelerin Çocuklarına Hikaye Okumasının Çocukların Sosyal Beceri Gelişimine Etkisinin İncelenmesi*, Yüksek lisans tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yurtsever Kılıçgün, M. (2015). Erken Çocukluk Döneminde Gelişim. E. Arslan, (Ed.), *Sosyal gelişim içinde* (111-132). Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Yüksel G. (2004). *Sosyal Beceri Envanteri El Kitabı*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Ziv, Y. (2013). "Social Information Processing Patterns, social skills, and school readiness in preschool children", *Journal of experimental child psychology*, S.114(2), s.306-320.

EKLER

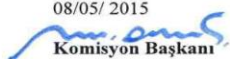
Ek-1 Araştırma İzni

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	HAFİZE KARAŞAHİN
Kurumu / Üniversitesi	ADNAN MENDERES ÜNİ.
Araştırma yapılacak iller	Manisa/Soma/Kırkağaç
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Soma ve Kırkağaç ilçelerinde eğitim veren anaokulu, anasınıfı ve uygulama okulları
Araştırmanın konusu	Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Sosyal Beceri Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Tez
Veri toplama araçları	Veri toplama aracı olarak, ölçeklerin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları ve uygulanacak ölçekler SPSS programı kullanılarak yorumlanacaktır.
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-----
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
İlgi: Millî Eğitim Bakanlığı'nın 07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi Genelgenin ilgili maddeleri gereğince yapılan incelemede, araştırma başvurusu olması gereken nitelikler açısından incelenmiş olup, araştırmanın 2014-2015 öğretim yılında eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılmasına oybirliği ile karar verilmiştir.	
Komisyon kararı	Oybirliği ile alınmıştır.
Muhalef üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi; -----

KOMİSYON

08/05/ 2015

Komisyon Başkanı
Necmettin OKUMUŞ
Müdür Yardımcısı

Üye
Özden KABAK
Öğretmen

Üye
Güler ÖZKALKAN
Öğretmen

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-605.01-E.5076200
Konu: Araştırma İzni

15.05.2015

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarih ve 3616 sayılı 2012 / 13 No'lu genelgesi,
b) Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğünün 27.04.2015 tarih ve 3053 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ve ekinde; Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Hafize KARAŞAHİN'e ait "Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Sosyal Beceri Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği" konulu çalışma için Soma ve Kırkağaç İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı Anaokulu ve Anasınıfı uygulama okulları, öğrenci velilerine yönelik bir araştırma yapmak istediği belirtilmektedir.

Söz konusu ölçeklerin 2014 - 2015 eğitim öğretim yılı içerisinde eğitim öğretimi aksatmadan uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınızı arz ederim.

Necmettin OKUMUŞ
Müdür Yardımcısı

EKLER :

- Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)
- Ölçekler (7 sayfa)

OLUR
15.05.2015

Recep DERNEKBAŞ
İl Millî Eğitim Müdürü

Nişancıpaşa Mh. Atatürk Biv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji45@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: Tayfun ATLI
Tel: (0 236) 231 46 08 (105)
Faks: (0 236) 231 12 51

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden bd5d-40d7-3091-becc-a1a3 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MANİSA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 46949512-605.01-E.5327749
Konu: Araştırma İzni

25.05.2015

..... KAYMAKAMLIĞINA
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 07/03/2012 tarih ve 3616 sayılı 2012 / 13 No'lu genelgesi,
b) Adnan Menderes Üniversitesi Rektörlüğünün 27.04.2015 tarih ve 3053 sayılı yazısı.

Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Hafize KARAŞAHİN'e ait "Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Sosyal Beceri Ölçeğinin Geçerlilik ve Güvenilirliği" konulu çalışma için Müdürlüğünüze bağlı Anaokulu ve Anasınıfı uygulama okulları, öğrenci velilerine yönelik bir araştırma yapmak istediği Müdürlüğümüze bildirilmiştir.

Söz konusu çalışmanın 2014 - 2015 eğitim öğretim yılında, eğitim öğretimi aksatmadan uygulanması ilgi genelge doğrultusunda, Müdürlük Makamından alınan 15.05.2015 ve 5076200 sayılı Olur ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Recep DERNEKBAŞ
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

EKLER :

- Onay (1 sayfa)
- Araştırma Değerlendirme Formu (1 sayfa)
- Ölçekler (7 sayfa)

DAĞITIM:

- Soma İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü
- Kırkağaç İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü

Nişancıpaşa Mh. Atatürk Biv. No:36/A Şehzadeler/MANİSA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: strateji45@meb.gov.tr

Ayrıntılı Bilgi: Tayfun ATLI
Tel: (0 236) 231 46 08 (105)
Faks: (0 236) 231 12 51

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden f6c1-6821-3a6b-9026-b221 kodu ile teyit edilebilir.

Ek-2. Sosyal Beceri Ölçeği'nin (SBÖ) Madde Örnekleri

SOSYAL BECERİ ÖLÇEĞİ		Evet	Hayır
Faktör 1- İşbirliği			
2	Yalnız gözüken arkadaşlarını neşelendirir		
7	Arkadaşları incindiğinde onlara yardım eder		
Faktör 2- Öz- Kontrol			
11	Bir şey istemek için sırasını bekler		
15	Toplum içinde öfke nöbetleri geçirmez.		
Faktör 3- Hakkını Arama			
18	Birisi onun için bir şeyler yaptığında mutluluğunu belli eder		
20	Yüzünde duygularını gösterir		

Ek-3. Anne Baba Kişisel Bilgi Formu

Sayın Anne;

Aşağıda bulunan sorular, “Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Sosyal Beceri Ölçeği’nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması” adlı bilimsel çalışmada bilgi almak amacıyla sorulmuştur. Araştırmada geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşılabilmesi için her soruda yer alan seçeneklerden sizin durumunuza uyan seçeneğe **X** atılarak cevaplandırılması gerekmektedir. Ayrıca elinizde bulunan anketi (size ulaştığı gün dahil olmak üzere) **en geç 10 GÜN içerisinde** sınıf öğretmeninize ulaştırmanız önemle rica olunur. **LÜTFEN ANKETTE YER ALAN TÜM SORULARI SİZ CEVAPLAYINIZ. SORU ATLAMAYINIZ, BOŞ BIRAKMAYINIZ.** Araştırmaya sağlayacağınız samimi katkıdan dolayı şimdiden teşekkür ederim.

Hafize KARAŞAHİN

ADÜ Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Kaç yaşındasınız?:

2. Öğrenim durumunuz nedir?:

İlkokul Mezunu ()

Ortaokul Mezunu ()

Lise

Mezunu ()

Önlisans veya Lisans Mezunu () Lisansüstü ve Üzeri Mezunu ()

3. Çalışıyorsanız ne iş yapıyorsunuz?: Lütfen yazınız.

.....

4. Medeni durumunuz:

Evli ()

Boşanmış ()

Eşi vefat etmiş ()

Diğer

(Yazınız):.....

5. Kaç yıldır evlisiniz?

6. Eşiniz kaç yaşında? :

7. Eşinizin öğrenim durumu:

İlkokul Mezunu ()

Ortaokul Mezunu ()

Lise Mezunu ()

Önlisans veya Lisans Mezunu () Lisansüstü ve Üzeri Mezunu ()

8. Eşinizinişini lütfen yazınız:
9. Ailenizin aylık kazancı toplam ne kadardır?TL
10. Kaç çocuğunuz var? :
11. Anasınıfı/ anaokuluna giden çocuğunuzun doğum sırası nedir?
12. Anasınıfı/ anaokuluna giden çocuğunuzun cinsiyeti nedir?
- Kız () Erkek ()
13. Anasınıfı/ anaokuluna giden çocuğunuzun doğum tarihi nedir?/....../20..

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Hafize KARAŞAHİN

Doğum Yeri ve Tarihi : Savaştepe / 31.10.1990

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : Balıkesir Üniversitesi/Okul Öncesi Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Adnan Menderes Üniversitesi/İlköğretim Bölümü/Okul Öncesi Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

BİLİMSEL FAALİYETLERİ

Makaleler : Hamarat, D., Işıtan, S., Özkan A. ve Karaşahin, H. (2015). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının İzledikleri Çizgi Filmler Üzerine Bir İnceleme: Caillou ve Sünger Bob Örneği Üzerine Bir Model Önerisi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 18 (33), 75-91.

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar ve Yıl :

- Soma Cenkyeri Cumhuriyet Ortaokulu (2012-2015)
- Soma Erdoğan Demirören Maden Şehitleri İlkokulu (2015-2016)
- Soma Tülin Demirören Maden Şehitleri Anaokulu (2016-...)

İLETİŞİM

E-posta Adresi : hafize_isik90@hotmail.com

Telefon : 0 554 430 80 64

Tarih : 23/09/2016